

KINNITATUD
Tallinna Lasteaed Vikerkaar direktori
11.04.2014 käskkirjaga nr 1-1/5

TALLINNA LASTEAED VIKERKAAR ÕPPEKAVA

SISUKORD

1. ÜLDSÄTTED.....	3
2. LASTEAIA LÜHIKIRJELDUS.....	3
2.1 Visioon.....	3
2.2 Missioon.....	3
2.3 Põhiväärtused.....	3
3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSTE PÕHIMÕTTED JA EESMÄRGID.....	4
3.1 Prioriteetid.....	4
3.2 Õppimise ja õpetamise põhimõtted.....	4
3.3 Õppekasvatustegevuse planeerimine ja korraldus.....	5
3.4 Koostöö lastevanematega.....	7
4. LASTE VALDKONDLIKUD PÄDEVUSED ARENGUASTMETI.....	8
4.1 Üldoskused	8
4.2 Mina ja keskkond.....	14
4.3 Keel ja kõne	22
4.4 Matemaatika.....	27
4.5 Kunst.....	30
4.6 Muusika.....	36
4.7 Liikumine.....	39
5. LASTE ARENGU JÄLGIMINE.....	45
6. ERIVAJADUSEGA LAPSE ARENGU TOETAMINE.....	48
7. LISAD (soovitatav abimaterjal planeerimisel)	
Lisa 1 Mina ja keskkond	
Lisa 2 Keel ja kõne	
Lisa 3 Matemaatika	
Lisa 4 Muusika	
Lisa 5 Liikumine	

1. ÜLDSÄTTED

Tallinna Lasteaed Vikerkaar õppekava töötatakse välja koostöös lasteaia pedagoogilise personaliga lähtudes Vabariigi Valitsuse 29.mai 2008.a määrusest nr 87 „Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava“ ja arvestades lasteaia eripära ning õppekasvatustegevuse arengusuundi.

Õppekava arendamist koordineerib õppealajuhataja. Õppekava kooskõlastab pedagoogiline nõukogu ja kinnitab direktor.

2. LASTEAIA LÜHIKIRJELDUS

Tallinna Lasteaed Vikerkaar on munitsipaalasutus. Lasteaias toimub õppe-ja kasvatustegevus eesti keeles. Lasteaed töötab ajavahemikul 7.00-19.00

Lasteaed on pooleteise kuni seitsmeaastastele lastele.

Lasteasutuses on 12 rühma- sõimerühmad, aiarühmad ja liitrühmad.

Lastega tegelevad 24 lasteaiaõpetajat, liikumisõpetaja, muusikaõpetaja ja logopeed.

Õpetajaid abistavad 12 õpetaja abi. Juhtkonda kuuluvad direktor, õppealajuhataja ja majandusjuhataja.

Lasteaed asub Haabersti linnaosas looduslikult kaunis ning hästikorrastatud keskkonnas.

Läheduses on Õismäe tiik ja Harku järv. Lasteaia kõrval asub lastele ehitatud

liikluslinnak. Lasteaia õuealal asub staadion ja rattasõiduplats. Lasteaias on lisaks rühmadele saal, võimla, loovuse tuba ja nõupidamiste ruum.

Lasteaed on vastu võetud Tervist Edendavate Lasteaedade võrgustiku liikmeks 2005 aasta aprillikuus.

Lasteaed on liitunud alates 2013 programmiga „Kiusamisest Vaba Lasteaed“ ja omab õigust kasutada antud metoodikat.

2.1 Visioon

Oleme lasteaed, kuhu lapsed, nende vanemad ja lasteaia töötajad tulevad rõõmuga, kus kõik tunnevad, et neid märgatakse ja neist hoolitakse.

2.2 Missioon

Pakume igale lapsele iga päev huvitavaid tegevusi turvalises ja puhtas keskkonnas.

Loome usaldavaid suhteid laste ja õpetajate ning lastevanemate ja õpetajate vahel. Oleme hoolivad ja mõistvad.

2.3 Põhiväärtused

Professionaalsus:

- koostegemine
- jagamine
- enesetäiendamine

Turvaline sotsiaalne keskkond :

- ausus
- hoolimine
- sõbralikkus
- mõistmine
- tolerants

Tervislik eluviis:

- värske õhk
- liikumine
- huumor
- armastus
- töörõõm

Lasteaia moto

Meie koostöö viljaks on: terve, tark ja rõõmus laps.

3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSTE PÕHIMÕTTED JA EESMÄRGID

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted ja eesmärgid lähtuvad riiklikust õppekavast, lasteaia põhiväärtustest ja perioodi arengusuundadest.

3.1 Prioriteetidid**• Turvalise psühhosotsiaalse keskkonna loomine**

Turvaline ja stabiilne psühhosotsiaalne keskkond tagab nii laste kui pedagoogide vaimse rahulolu ja tervise. Lasteaia sisekeskkonda saame hinnata selle alusel, kas lapsed käivad hea meelega lasteaias, kas pedagoogid on üksmeelsed, tööle pühendunud ja koostöövõimelised, kas täiskasvanute ja laste vahel on usaldus, toetus ja vastastikune austus jne.

- sõbraliku ja toetava õhkkonna loomine
- koostöö ja aktiivõppe toetamine
- füüsilise ja vaimse vägivalla ennetamine
- lasteaia ja kodu koostöö
- väärtuspõhine tegutsemine

• Ettevõtlikkuse kasvatamine lastes

Ettevõtlikkus on oskus oma ideid tegudeks muuta. See eeldab loovust ja julgust, häid suhtlemisoskusi ning laialdasi teadmisi. Erinevad läbiviidud uurimused näitavad, et tulevikuühiskond vajab just selliste oskustega noori.

Ettevõtlik laps (3-7 aastane) on rõõmus, loov ja julge:

- Tunneb rõõmu mängust, uurimisest ja avastamisest
- Esitab küsimusi ja katsetab
- Rakendab mängus loovalt oma kogemusi ja teadmisi ümbritsevast maailmast
- Lahendab iseseivalt probleeme ja jõuab kaaslastega kokkuleppele
- Mõistab ja arvestab teiste inimeste tundeid
- Julgeb unistada ja oma unistustest rääkida
- Algatab julgelt mängu ja tegevusi ning kutsub teisi osalema

- Loob sõprussuhteid ning osaleb ühistegevuses
- Viib alustatud tegevused lõpuni
- Hoolib teistest inimestest ja ümbritsevast keskkonnast
- Jälgib kokkulepitud reegleid ja käitumisnorme
- Oskab ohutult käituda ning vajadusel küsida ja osutada abi
- Oskab oma emotsioone kirjeldada ja sobival viisil väljendada

3.2 Õppimise ja õpetamise põhimõtted

- Üldõpetus ehk valdkondlike eemärkide lõimimine tegevustes ja teemades.
- Teemade valikul lähtumine eelkõige kodukoha inimestest, loodusest ja elukorraldusest.
- mängu kaudu õppimine – mängu käsitletakse kui olulist õppimise protsessi osa, õpetaja juhendavat rolli rõhutatakse nii mängus kui õppimises.
- eeskuju kaudu õppimine – õpetaja on lastele eeskujuks oma elurõõmu, õpihimu, viisaka käitumise, korraharjumuste, heade suhete loojana jne.
- kogemuse ja probleemide lahendamise kaudu õppimine – laps jõuab teadmiseni kogedes, tegutsedes ja avastades mitte ainult kuulates ja vaadates.
- meelte kaudu õppimine – „õppimine kogu kehaga“, uue omandamise kaasatakse võimalikult palju meeli.
- sotsiaalne õppimine – lapsed õpivad üksteisega suheldes ning üksteist juhendades ja aidates. Sotsiaalsele õppimisel aitab kaasa grupitöö rakendamine.
- õpetaja on õppimise toetaja, andes lapsele uusi ideid või organiseerides tegevusi arvestades seejuures laste oskuste, võimete ja huvidega.
- last kaasatakse tegevuste kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima.
- õuesõppe rakendamine õppe-kasvatustegevustes.

3.3 Õppe ja kasvatustegevuse planeerimine ja korraldus

- Õppeaasta lasteaias algab 1. septembril ja kestab 31.augustini. Suveperioodil (juun, juuli, august) on õppe- ja kasvatustegevuse rõhk mängulisel tegevusel õues, kus toimib õppeaastal omandatud teadmiste ja oskuste kinnistamine ning kordamine.
- Rühma õppe- ja kasvatustegevus tugineb rühma päevakavale. Päevakava võimaldab sujuvaid üleminekuid ühelt tegevuselt teisele.

o Lasteaia päevakava:

7.00-8.45 laste vastuvõtmine, mäng

8.45-9.15 hommikusöök

9.15-10.30 planeeritud õppekasvatustegevused

10.30-12.30 õues viibimine, mängud ja/või jalutuskäik, õppetegevused

12.30-13.00 lõunasöök

13.00-15.00 puhkeaeg

15.15-18.00 planeeritud õppekasvatustegevus ja mäng

15.45-16.20 õhtuode

16.20-19.00 mäng, laste koju saatmine

- Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel arvestab õpetaja laste arengutaset, vanust ja laste huve. Laste vanusest ja keskendumisvõimest lähtuvalt on õpetaja kavandatud lõimitud õppe- ja kasvatustegevuste kestus 1-3aastastel lastel 10-15 minutit, 3-5aastastel 25 minutit ning 6-7 aastastel 35 minutit.

- o Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad

mina ja keskkond

keel ja kõne

matemaatika

kunst

muusika

liikumine

- Vastavalt võimalusele planeeritakse ja viiakse vähemalt kord nädalas üks õppe-ja kasvatustegevus läbi õues.
- Lähtudes lasteaia aasta tegevuskavast, rühma laste vanusest, individuaalsetest ja arengulistest iseärasustest koostab iga rühma meeskond koostöös lastevanematega oma rühma aasta tegevuskava. Rühma aasta tegevuskava kooskõlastab õppealajuhataja ja kinnitab direktor.
 - o Rühma tegevuskava koosneb järgmistest osadest:
 - rühma üldiseloostus (ülevaade meeskonnas ja rühma lastest, rühma traditsioonid ja eripära)
 - rühma õppeaasta eesmärgid ning põhimõtted nende saavutamiseks
 - rühma päevakava ja tegevuste plaan
 - laste arengu hindamine, põhimõtted ja korraldus
 - koostöö lastevanematega
 - rühma üritused ja õppekäigud, mis on õpetajate poolt organiseeritud
- Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel koostavad õpetajad iga nädal rühma nädalakava, kus esitatakse eesmärgid, temaatika, õppesisu ja tegevused. Rühma õppe-ja kasvatustegevuste kavandamine on paindlik, mis võimaldab õpetajal teha vajadusel muudatusi, jälgides laste võimeid, soove ja mõtteid. Nädalakava esitatakse kokkulepitud ajaks kooskõlastamiseks õppealajuhatajale.
- Nädalakava saadetakse lastevanematele tutvumiseks e-mailile ning see on lastevanematele nähtav ka rühma esikus infostendil.
- Igal rühmal on oma elektrooniline õppe- ja kasvatustegevuse päevik, kus kirjas rühma andmed, e-päeviku täitmise juhend, andmed rühma laste ja nende vanemate (eestkostjate) kohta, õppeaasta eesmärgid ja põhimõtted, läbiviidud õppe- ja kasvatustegevuste analüüs ning nädalakava.
- Lasteaia ürituste kava koostab muusikaõpetaja õppeaasta alguseks kokkulepitud tähtajaks, mis kinnitatakse pedagoogilise nõukogu heakskiidul. Laste ürituste planeerimisel lähtutakse käsitlusele tulevatest teemadest, laste vanusest, lastevanemate soovidest ja lasteaia traditsioonidest.
 - o Lasteaia traditsioonid
 - Sügis: Mikhkilaat ja sügisandide näitus, Sügismatkad
 - Talv: Jõululaat, Karneval, Vastlapäev
 - Kevad: Spordipäev, Talgupäev
 - Suvi: Suve Alguse kontsertja piknik, Lasteaia Sünnipäev

- o Tallinna ja Haabersti üritustel osalemine

- Sügis: Õunajooks Haabersti lasteaedadega, Haabersti lasteaedade sügisene ühismatk (6-7 aastased),
- Talv: Luulekonkurss „Eesti keele kaunis kõla“, Haabersti lasteaedade talvine spordipäev, laulufestivali Kasside Boogie eelvoorul osalemine, Laulukaruselli eelvoorus osalemine
- Kevad: Teatريفestival Kanutiaia Kann, Hea Inimese Gala (esmaabivõistlused) Haabersti lasteaedade kevadine spordivõistlus, üle-eestiline Audentese lasteaedade spordipäev, Haabersti Mini-olümpia, laulupäev Väike Laululind
 - o Rahvakalendri ja riiklike tähtpäevade tähistamine
- Sügis: sügise algus, kadripäev või mardipäev, isadepäev
- Talv: jõulud, kuuse ärasaatmispidu, sõbrapäev, Eesti Vabariigi sünnipäev
- Kevad: kevadpühad, naljapäev, emadepäev
- Suvi: Lastekaitsepäev
-

3.4 Koostöö lastevanematega

Lasteasutus tutvustab lastevanematele õppekava, rühma aasta ja nädala tegevuskavasid. Lasteasutus loob lapsevanematele võimalused osaleda õppe- ja kasvatusprotsessi kavandamisel ja läbiviimisel ning hinnangu andmisel lasteasutuse tegevuse kvaliteedile. Lasteasutus teavitab regulaarselt lapsevanemat lapse arengu ja õppimise tulemustest ning kaasab ta hinnangu andmisse. Lasteasutus loob lapsevanemale võimalused saada tuge ja nõu kasvatuskõikumustes.

Võimalusel kaks korda aastas viib pedagoog lapsevanemaga läbi arenguveestluse, mille eesmärgiks on usalduslikus õhkkonnas info vahetamisaega saavutada kooskõla lapsevanema ootuste ja lasteasutuse tegevuse eesmärkide ja põhimõtete vahel ning toetada lasteasutuses õppe- ja kasvatusprotsessi korraldamist, arvestades iga lapse huvisid, võimeid ja vajadusi.

Arenguveestluse käigus

- antakse kahepoolset tagasisidet lapse arengust ja õppimisest;
- hinnatakse lasteasutuses toimunud õppe- ja kasvatusprotsessi tulemusi;
- kavandatakse mõlemapoolsed edasised tegevused lapse arengu ja õppimise toetamiseks.

o Koostöövormid

Vastastikune abi ja usaldamine

- Vestlused hommikuti ja õhtuti - õpetaja kirjeldab lapse päevaseid tegemisi, tuletab meelde kohtumisi või sündmusi
- Arutelud lapse edusammudest, kasvatusmeetoditest, harjumustest, individuaalsetest iseärasustest, et jõuda paremini ühisele eesmärgile.

Pere kaasamine

- Luua alati vanematele võimalus tulla rühma lapsega koos mängima.
- Lapsevanemate juhtimisel ühised teemahommikud.
- Vajadusel abistada õppevahendite valmistamisel.
- Info edastamine suuliselt, teadetetahvilil ja koduleheküljel

Ühised üritused ja tegevused

- Korraldada koos vanematega ühiseid väljasõite (nt. 2 korda aastas)
- Pakkuda vanematele temaatilisi üritusi (isadepäev, emadepäev, jõulupidu, jõululaat, perespordipäev) ja muidugi rühmasisesed üritused ja väljasõidud.

- Pakkuda vanematele võimalust tulla tutvustama ja rääkima oma ametitest.

Nõustamine

- Arenguvestlused lapsevanematega toimuvad võimalusel kaks korda aastas-sügisel ja kevadel. Vestlus toimub suulises vormis, milles osalevad rühmaõpetajad ja võimaluse korral mõlemad lapsevanemad. Igapäevased individuaalsed vestlused hommikuti ja õhtuti. Vajaduse korral spetsialisti poole suunamine.
- Vajadusel pakkuda lapsevanematele teemakohast kirjandust, hiljem vestelda.
- Majas toimuvad vastuvõetud dierktoril, õppealajuhatajal

Koosolekud ja seminarid

- Rühmasisesed koosolekud toimuvad vastavalt vajadusele õppeaasta jooksul.
- Rühmastendidel on üleval jooksev info lähiajal väljaspool maja toimuvate loengute ja seminaride kohta, mis on mõeldud lapsevanematele.
- Lisaks on lapsevanematel võimalus osa võtta majja kutsutud lektorite loengutest, kus kohapeal lektor vastab lapsevanemate küsimustele ja annab nõu.

4. LASTE VALDKONDLIKUD PÄDEVUSED ARENGUASTMETI

4.1 Ülddokused

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade eesmärgi lõimides.

Õppekavas eristatakse nelja üldoskuste rühma:

- mänguuskused;
- tunnetus- ja õpioskused;
- sotsiaalsed oskused;
- enesekohased oskused.

Eesmärgid ehk 1,5-2 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Mänguuskused

- Laps tunneb mängust rõõmu ja on suuteline mõnda aega mängule keskenduma;
- oskab sihipäraselt mängida ühe või enama mänguasjaga;
- sobitab erinevaid esemeid, materjale ja tajub nendevahelisi suhteid;
- mängib teiste lastega kõrvuti rollivahetusega lihtsamaid igapäevaelulisi situatsioone ja tegevusi kajastavaid mängu;
- saab hakkama lükkimis- ja toppimismängudega;
- lahendab 2 – 3 osalisi piltmõistatusi;
- on suuteline sorteerima, täitma ja tühjendama, peitma ja otsima, eseme saamiseks takistusi ületama;
- oskab ehitusmängus laduda klotse üksteise peale ja kõrvale.

Tunnetus- ja õpioskused

- Laps saab aru täiskasvanu lihtsamast kõnest ja reageerib sellele;
- tunneb huvi raamatute vastu ning mõistab väga lihtsaid realistlikke jutukehi, mis seostuvad tema enda kogemustega;
- kasutab väljendamiseks sõnu ja mitteverbaalseid suhtlusvahendeid (nt osutamine, miimika);
- jälgib ümbritsevaid objekte (k.a tegevused) ja uurib sihikindlalt erinevaid asju;
- hangib ümbritsevast aktiivselt informatsiooni ja loob selle hankimiseks ise uusi võimalusi;

- keskendub lühiajaliselt ühele tegevusele, silmatorkavale stiimulile või omadusele, sõnalise juhendamise ja suunamise korral on suuteline olema püsivam;
- tegutseb teistega kõrvuti ja osaleb ühistegevuses vaid vahelduvas vormis;
- loob tegevuse kaudu seoseid kõnega, sõnad ja objektid saavad lapse jaoks sümboli tähenduse;
- oskab rühmitada esemeid ühe nähtava omaduse järgi;
- oskab kasutada omandatud teadmisi, seoseid ja tegevusi sarnastes olukordades ja ülesannetes;
- õpib märkama erinevusi ja sarnasusi;
- tajub keskkonna ja enda tegevuse mõju lihtsamate toimingute, nähtuste korral;
- lahendab lihtsamaid ülesandeid kaemuslik-praktilisel teel.

Sotsiaalsed oskused

- Laps oskab reageerida vastavalt situatsioonile ja ümbritsevate inimeste käitumisele;
- mõistab selgelt väljendatud keeldu;
- hakkab teadvustama ennast, oskab kasutada osaliselt minavormi, proovib ennast kehtestada ning oskab keelduda/nõustuda kasutades ka sõnu *ei/ja*;
- üritab aru saada teiste inimeste tunnetest ja seisukohtadest, kuid tema tajud on veel enesekesksed;
- tunneb huvi teiste laste vastu, jälgib neid, otsib nendega kontakti, kuid mängib valdavalt üksi;
- toetub võõrastega suheldes ja enesekindluse saavutamiseks tuttavale täiskasvanule;
- ilmutab abivalmidust (nt tal on hea meel, kui paluda tal midagi tuua või ära viia);
- õpib täiskasvanu korraldusel täitma lihtsamaid rühmareegleid.

Enesekohased oskused

- Riitumisel saab laps iseseisvalt hakkama lihtsamate riideesemete (nt püksid) ja jalatsite ära võtmisega;
- väljendab tugevaid emotsioone (nt rõõm, kurb), mis vahelduvad kiiresti;
- isetegemise soov on suur ning laps tunneb rõõmu ja rahulolu uute kordaminekute üle;
- tunneb end ära peeglist kui ka hiljuti tehtud piltidelt;
- juhindub käitumisel eeskujust;
- oskab süüa ja juua valdavalt iseseisvalt;
- annab märku, kui soovib potile;
- ootab oma tegutsemisele lihtsamat tagasisidet;
- hindab oma suutlikkust ja oskusi paremaks, kui need on.

2 - 3-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Mänguoskused

- Laps suudab osaleda väikese grupi ühistegevuses vähemalt 10 minutit;
- on suuteline iseseisvalt oma aega sisustama järjest vähemalt 10 minutit;
- kasutab tegutsemisel konkreetsete asjade kõrval ka neid kujutavaid sümboleid, asendab esemeid;
- on suuteline mängima lühiajaliselt koosmängu ja juhinduma lihtsamast reeglist;
- kordab ja jäljendab varasemaid kogemusi ning mälu pilte nii konstruktiivses mängus kui lihtsamas rollimängus;
- tunneb huvi väga erinevate mängude vastu ja tal on suur huvi omandada uusi kogemusi, oskusi.

Tunnetus- ja õpioskused

- Laps hangib uusi muljeid ja kogemusi, avastab uusi asju ja põhjuslikke seoseid;
- loob ja säilitab tegevusmotivatsiooni, planeerib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga;
- klassifitseerib ühe või mitme tajutava omaduse või nimetuse järgi;
- võrdlemise teel leiab objektide lihtsamad erinevused ja sarnasused ning nendevahelised seosed;
- omandab uusi seoseid, mõisteid, oskusi ja teadmisi korduva kogemuse, aktiivse tegutsemise ja mudelilt õppimise kaudu;
- kasutab omandatud teadmisi ja oskusi sarnases situatsioonis ja kontekstis;
- suhtleb peamiselt kõne vahendusel tegevuslik-situatiivses vormis;
- tegutseb kontakti loomise ja säilitamise eesmärgil sihipäraselt;
- algatab vestlust ja osaleb dialoogis; tajub, mida teised teavad ja mis on neile uus;
- reguleerib ja planeerib osaliselt oma käitumist ja tegutsemist iseendale suunatud kõne vahendusel;
- on suuteline täitma kahekordse korralduse (nt *palun võta pall ja pane see kasti sisse*);
- mõtlemine toetub kaemuslik-praktilisele tegevusele;
- mõistab lihtsamaid lugusid ja on suuteline ettelugemist kuulama;
- suudab kujutlusvõime arengule ja oma kogemusele toetudes eristada lihtsamaid realistlikke sündmusi väljamõeldutest.

Sotsiaalsed oskused

- Laps saab aru, et erinevatel inimestel võivad olla temast erinevad tunded ja arusaamad;
- jagab mõnikord oma asju teistega, valdavalt on omandihoidja;
- loob sõprussuhteid ja on huvitatud mängukaaslase tähelepanust;
- oskab lihtsamal situatsioonis ja kogemusele toetudes ohtu näha v aimata;
- oskab lohutada, emmata, rõõmu valmistada, abistada;
- hea kasvatusolemasolul ja eeskujule toetudes oskab laps järgida enim levinud häid kombeid ja lihtsamaid sotsiaalseid reegleid.

Enesekohased oskused

- Laps einestab ja riietub valdavalt iseseisvalt;
- läheb iseseisvalt või küsib potile;
- teostab lihtsamat pesemist (nt käte- ja näopesu) iseseisvalt;
- väljendab selgelt oma arvamust, emotsiooni, oma mina;
- täiskasvanu meeldetuletusel seab asjad korda;
- täidab igapäevaelulist rutiini;
- on mähkmevaba;
- teab, kus asuvad jalatsiteriivis tema jalatsid, oskab neid sealt võtta ja tagasi panna.

Eesmärgid ehk 3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Mänguoskused

- laps saab aru mängu sisust
- laps oskab kasutada mängudes vahendeid ise ja täiskasvanu abiga
- laps tunneb huvi mängu ja ühiste tegevuste vastu (Tunneb mängust rõõmu)
- laps rakendab mängudes oma teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast
- laps oskab võtta omale rollimängus rolli täiskasvanu abiga
- laps suudab mängule keskenduda 20 minutit

Tunnetus- ja õpioskused

- laps oskab tegutseda suulise juhendamise järgi
- laps omandab uusi teadmisi kujutluste, kõne, praktiliste olukordade ja kogetud emotsioonide kaudu
- laps saab aru lihtsamatest piltlikest võrdlustest (N: mõistatused)
- laps suudab tegevusele keskenduda 20 minutiks
- laps saab hakkama esemete kirjeldamisega

Sotsiaalsed oskused

- laps oskab tegevuses oodata oma järjekorda
- laps saab hakkama töövahendite ja mänguasjade jagamisega täiskasvanu abil
- laps osaleb ühistegevustes eakaaslastega
- laps oskab ja julgeb küsida vajadusel abi

Enesekohased oskused

- laps oskab koristada tegevuse lõppedes oma töökoha täiskasvanu meeldetuletamisel
- laps teab oma nime, vanust ja sugu
- laps mõistab ja täidab lihtsamaid käitumisreegleid (tere, aitäh 9 meeldetuletamisel)
- laps saab hakkama eneseteenindamisega- riietumine, hügieeniharjumused
- laps oskab verbaalselt väljendada lihtsamaid emotsioone ja seisukohti

Eesmärgid ehk 4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Mänguoskused

- oskab oodata mängus oma korda (nt: lauamäng, reeglitega mäng, kiige järjekorras)
- oskab anda rolli või olemuse suvalisele esemele (nt: taldrik on kosmoselaev)
- tänu kujutlusoskusele loob keerukamaid loovmänge
- suudab jagada oma mänguasju teiste lastega
- suudab mängida mõne reeglita mängu (liikumis-, lauamäng jms)
- tunneb mängust rõõmu ja suudab mängule keskenduda
- tunneb rõõmu võidust ja püüab leppida kaotusega
- oskab luua mängu ja kaasata sellesse teisi
- oskab mängides arvestada teiste lastega
- oskab mängides väljendada oma tundeid
- oskab luua sõprussuhteid

Tunnetus- ja õpioskused

- osaleb erinevates mänguliikides ja loovtegevustes
- räägib esemetest, mis pole kohal ja olukordadest, mis toimusid minevikus või leiavad aset tulevikus, ning fantaseerib
- keskendub huvipakkuvale tegevusele mõnikümmend minutit
- oskab vaadelda ning märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid
- eristab rühmi ja oskab neid võrrelda
- on ettekujutus numbritest, tähtedest ja sümbolitest
- omandab teadmisi kogemuste ja kõne kaudu, tegutseb aktiivselt ning lahendab probleeme
- on kujunenud sidus kõne, suudab osaleda vestluses
- tuginedes kogemusele leiab probleemidele erinevaid lahendusi (nt: maja ehitades ja selle kokku kukkudes teab, et tuleb teha tugevam alus)
- oskab võrrelda asju, hulka, koguseid (nt: liiva kogust tassis)
- laps on püsivam – viib oma tegevused lõpuni

- on arenenud planeerimisoskus (laua katmine, ettevalmistus voolimiseks)
- mõistab põhjus-tagajärg seoseid
- mõistab ajalist järgnevust (nt: kauss täis, kauss pooltühi, kauss tühi)
- reguleerib oma käitumist ja emotsioone täiskasvanu abiga

Sotsiaalsed oskused

- oskab paluda abi täiskasvanult ja ka teiselt lapselt
- oskab käituda sõbralikult teiste lastega (oma rühma ja lasteaia lastega)
- omab sügavamaid sõprussuhteid kahe-, kolme-, nelja- lapsega (sõpruskond)
- püüab mõista teise lapse tundeid
- tahab ja julgeb suhelda, huvitub sõprussuhetest
- teeb vahet halval ja heal käitumisel
- oskab osaleda grupitöös

Enesekohased oskused

- suudab teha valikuid ja langetada otsuseid (nt: mida selga panna)
- suudab jälgida ja tegutseda mitmeastmelise korralduse järgi (nt: võtame käärid, lõikame ringi, kleebime..)
- suudab koondada tähelepanu tehtavale tööle (20.min)
- hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid
- väljendab oma emotsioone ja räägib nendest
- suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest
- eelistab sootüübilisi mängu
- naudib rühma kuulumist ja eakaaslaste seltsi ning ühistegevust
- teeb eesmärgi saavutamiseks koostööd, jagab ja vahetab
- aktsepteerib reegleid, järgib reeglite täitmist teiste poolt
- kõne areng võimaldab probleeme lahendada verbaalselt
- oskab avalikus kohas käituda ning teab, mida tohib, mida mitte

Eesmärgid ehk 5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Mänguoskused

- laps suudab oodata mängus oma järjekorda ja jälgib, et teised ka seda teeksid
- laps imiteerib täiskasvanu või kuulnud tegelase rolle, kasutades tema sõnavara, käitumist ja maneere
- laps suudab arusaamatusi mängus lahendada verbaalselt
- laps oskab jagada teistega mängus ettetulevaid ülesandeid
- laps oskab loovalt mängida kasutades mängus erinevaid vahendeid
- laps järgib mängureegleid, nende täitmist teiste poolt ja vajadusel oskab reegleid teistele selgitada

Tunnetus- ja õpioskused

- laps suudab keskenduda tegevusele 20- 30 minutit
- laps suudab alustatud tegevuse lõpetada
- laps osaleb aktiivselt käelistes- ja loovtegevustes
- laps saab aru ühistegevustes reeglitest ja järgib neid
- laps oskab kasutada kõnet mõtete, soovide väljendamiseks ja info saamiseks
- laps omab ettekujutust numbritest, tähtedest ja sümbolitest
- laps kasutab tegevusi planeerides sisekõnet (ei räägi häälega, mida kavatses teha, vaid teeb seda mõttes)

Sotsiaalsed oskused

- laps saab aru teiste inimeste emotsioonidest ja arvestab neid käitumises ja vestluses

- laps naudib eakaaslaste seltsi ja suudab teha nendega koostööd
- laps järgib ühistegevustes reegleid, nende täitmist teiste poolt ja vajadusel oskab reegleid teistele selgitada
- laps suudab tegevustes võtta endale vastutust
- laps saab aru heast ja halvast, nii enda, kui teiste suhtes
- laps orienteerub oma tegevustes positiivsele hinnangule ja tähelepanule

Enesekohased oskused

- laps oskab väljendada ja kontrollida oma emotsioone ning lahendada probleeme sõnaliselt
- laps oskab avalikus kohas sobivalt käituda ja teab, mida tohib, mida mitte
- laps suudab oma asju, riideid korras hoida ja korrastada
- laps saab hakkama iseseisvalt riietumisega, söömisega ja elementaarsete hügieeninõuete täitmisega

Eesmärgid ehk 6-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Mänguoskused

- laps tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma;
- laps oskab rakendada mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
- laps oskab algatada erinevaid mängu ja arendab mängu sisu;
- laps oskab täita mängudes erinevaid rolle;
- laps oskab järgida mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;
- laps suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;
- laps tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;
- laps oskab kasutada mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

Tunnetus- ja õpioskused

- laps saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna;
- laps mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;
- laps oskab tegutseda sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi;
- laps oskab kavandada ja korraldada oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni;
- laps oskab tegutseda uudses olukorras täiskasvanu juhiste järgi;
- laps suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada;
- laps oskab rühmitada esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel;
- laps oskab kasutada materjali meeldejätmiseks kordamist.

Sotsiaalsed oskused

- laps püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses;
- laps tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu;
- laps hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise;
- laps osaleb rühma reeglite kujundamisel;
- laps oskab teistega arvestada ja teha koostööd;
- laps oskab luua sõprussuhteid;
- laps saab aru oma-võõras-ühine tähendusest;

- laps oskab teha vahet hea ja halva käitumise vahel;
- laps mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;
- laps saab hakkama kokkulepitud reeglite ja üldtunnustatud käitumisnormide järgimisega;
- laps oskab selgitada oma seisukohti.

Enesekohased oskused

- laps suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt rõõmu, viha, sobival viisil väljendada;
- laps oskab kirjeldada enda häid omadusi ja oskusi;
- laps oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;
- laps oskab algatada mängu ja tegevusi;
- laps oskab tegutseda iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest;
- laps teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda;
- laps saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused;
- laps oskab kasutada erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

4.2 Mina ja keskkond

- Üldeesmärgid:
 - Laps mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult
 - Laps omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas
 - Laps väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult
 - Laps väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi
 - Laps märkab nähtusi ja muutusi looduses
 - Laps väärtustab nii eesti kui ka teiste rahvuste kultuuritraditsioone
- Valdkonnad:
 - **sotsiaalne keskkond:** mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad ja kombed, teised rahvused Eestis, üldnimelikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid, tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha, ohuallikad ning ohutu käitumine
 - **tehiskeskkond:** ehitised, kodumasinad, jäätmed, ühissõidukid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskkond
 - **looduskeskkond:** kodukoha loodus, loodusvaatlused, muutused looduses, elukeskkond ja selle mõju tervisele, inimese mõju loodusele

Eesmärgid ehk 1,5-2- aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Sotsiaalne keskkond

- Nime küsimisel püüab ütelda enda eesnime või reageerib oma nimele;
- väljendab enda äratundmist peeglis või pildil;
- tunneb ära oma pereliikmed;
- osutab oma lasteaiale, mängukaaslastele, õpetajatele;

- osutab ja näitab, kus on rühma mängu-, magamis- ja einestamiskoht ning pesemisruum ja WC ning esik;
- matkib täiskasvanu eeskujul mõnede elukutsete tegevust (nt kokk teeb süüa);
- paneb täiskasvanu eeskujul asjad õigesse kohta tagasi;
- matkib lihtsaid töövõtteid (nt toidab nukku);
- peseb ja kuivatab täiskasvanu abiga käsi ja nägu;
- hammaste pesemisel toetub täiskasvanu abile;
- teab, kus asub rühmas tema kapp, voodi ja pott;
- osutab küsimise korral kätele, jalgadele, peale, suule, silmadele, kõrvadele, ninale, kõhule, sõrmedele, varvastele;
- teab, et kuum toit ja jook on ohtlikud;
- täiskasvanu meeldetuletusel püüab järgida kokkulepitud reegleid (nt räägime vaikse häälega, ära minnes jätame hüvasti (nt lehvitab));
- mõistab endale suunatud keeldude tähendust, muutes täiskasvanu juuresolekul neile vastavalt oma käitumist (loobudes tegevuse algatamisest);
- lohutab täiskasvanu eeskujul kaaslast.

Tehiskeskkond:

- Küsimisel osutab mõnedele liiklusvahenditele (nt auto, lennuk, buss);
- eristab lähiümbrusest mõningaid ehitisi (nt maja, lasteaed, pood);
- eristab mõningaid kodumasinaid (nt tolmuimeja, pesumasin, külmkapp);
- teab, et prügi pannakse prügikasti;
- teab, et tänaval tuleb hoida täiskasvanu käest kinni.

Looduskeskkond

- Leiab ümbritsevast keskkonnast või pildilt puu, lille;
- osutab mõnele koduloomale (nt kass, koer);
- osutab mõnele metsloomale (nt jänes, karu);
- osutab mõnele looma kehaosale;
- teab, et linnud lendavad;
- oskab osutada päikesele;
- tunneb rõõmu õues viibimisest ja seal tegutsemisest.

Eesmärgid ehk 2-3- aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Sotsiaalne keskkond

- Ütleb oma eesnime;
- ütleb või näitab sõrmedel oma vanust;
- oskab nimetada pereliikmeid (nt ema, isa, õde);
- oskab öelda oma soo (nt poiss);
- eristab ja osutab, kes on naine/tädi, mees/onu, laps;
- teab ja nimetab oma rühma mängukaaslaste, õpetajate ja õpetaja abi eesnimised;
- nimetab pereliikmete koduseid toimetusi;
- meeldetuletusel asetab esemed kokkulepitud kohta;
- teostab lihtsamaid töövõtteid (nt pöranda pühkimine);
- teab ja nimetab hügieenitarbeid ja tuleb toime lihtsamate pesemisülesannetega;
- teab, et käsi pestakse nende määrdumise korral ja enne einestamist ja pärast WC kasutamist;
- nimetab mõningaid toite ja toiduaineid;
- teab ja nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nt nuga, käärid) ja teab ka mõnda ohullikat (nt lahtine tuli) ning ohtlikku tegevust (nt löömine, esemete suhu panek, üksinda tänavale minek);

- nimetab ja näitab kehaosi;
- tunneb ära ja näitab Eesti riigi lippu;
- teab mõnda rahvakultuuri traditsiooni (nt jõulukuuse tuppa toomine, vastlaliu laskmine) ja oskab seda pisut kirjeldada;
- tunneb rõõmu heameele valmistamisest (nt teeb kaaslasele pai ja kallistab teda);
- mõne teo puhul saab aru selle negatiivsusest (nt lükkamine/tõukamine ja löömine, hammustamine);
- oskab iseseisvalt kaaslast lohutada;
- meeldetuletusel paneb asjad õigesse kohta;
- matkib täiskasvanute tegevusi;
- meeldetuletamisel tervitab, jätab hüvasti, tänab ja palub.

Tehiskeskkond

- Teab ruumide otstarvet (nt köögis tehakse süüa);
- orienteerub tuttavas ruumis, õue- ja mängualal;
- oskab näidata hoonete osi (nt katus, aken, põrand);
- oskab nimetada või osutada endapoolt enim kasutatavaid esemeid, teab nende kasutusviise;
- osutab kõnni- ja sõiduteele;
- küsimisel osutab valgusfoorile ning teab punase tule funktsiooni selles;
- tunneb ja nimetab enim levinud liiklusvahendeid;
- teab helkuri vajalikkust;
- teab, et rattaga sõites peab kandma kiivrit;
- tunneb ära ja küsimisel osutab mõnele olemeelektroonika ja kodutehnika aparaadile;
- paneb prügi prügikasti.

Looduskeskkond

- Laps nimetab tuttavaid puu- ja aedvilju, marju;
- tunneb ära seene;
- nimetab tuntumaid koduloomi ja jäljendab nende häälotsusi (nt siga - *rõh*);
- nimetab tuntumaid metsloomi;
- nimetab loomade kehaosi;
- osutab nimetamisel tuntumatele putukatele (nt kärbes, mesilane, sääsk, sipelgas, lepatriinu);
- tunneb ära liblika, ämbliku;
- teab, et kalad ujuvad vees;
- tunneb ära konna ja jäljendab tema häälotsust (*krooks*);
- eristab maastikult metsa, veekogu;
- teab sõnade *taevas* ja *maa* tähendust;
- eristab sooja-külma, valgust-pimedust, märga-kuiva;
- leiab looduslikke materjale (nt liiv, puuleht, kivi, oks);
- eristab kuud ja päikest, suve ja talve, päeva ja ööd, vihma ja lund;
- teab, et taimed vajavad vett;
- teab, et loomad vajavad vett ja toitu;
- mõistab, et inimene vajab toitu ja vedelikku, puhkust (uni);
- tahab õues viibida ja seal aktiivselt tegutseda.

Eesmärgid ehk 3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Sotsiaalne keskkond

- teab oma ees- ja perekonnanime

- teab pereliikmete nimesid (*ka vanaema ja vanaisa*)
- teab oma rühma nime ja kirjeldab lasteaia erinevate ruumide otstarvet
- järgib kokkulepitud rühmareegleid
- nimetab pereliikmete koduseid toimetusi
- enne uue tegevuse alustamist korrastab eelneva koha
- kirjeldab küsimuste toel arsti, politseiniku, koka ja tuletõrjuja tööd
- teab oma kodulinna/asula nime
- räägib oma sünnipäevast või muust olulisest sündmusest enda elus
- nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi
- tunneb Eesti rahvuslindu, -lille ja -lippu
- selgitab kuulnud muinasjutu tegelaste käitumise põhjal „hea“ ja „halva“ tähendust
- tervitab, jätab hüvasti, palub ja tänab
- oskab nimetada, mis meeleolu tal on (*rõõmus, kurb, pahane*)
- teab ja kasutab lihtsamaid lauakombeid
- lohutab omaalgatuslikult kurba või haiget saanud kaaslast
- jagab mänguasja kaaslasega
- paneb iseseisvalt oma riided ettenähtud kohta
- selgitab, miks tuleb märjad riided kuivama panna
- oskab ise nina nuusata
- õpetaja suunamisel märkab ja suhtub sallivalt inimeste välistesse erinevustesse
- teab, et inimesed räägivad erinevates keeltes
- teab, et inimesed erinevad oma nahavärvi poolest
- teab, et inimestel on tervisest tulenevalt erinevad abivahendid (*ratastool, prillid, kepp*)
- teab, et spordi tegemine on kasulik
- oskab selgitada, miks peab ennast kammima ja pesema
- teab hammaste hooldamise tähtsust
- peseb hambaid täiskasvanu suulisel juhendamisel
- teab tervisliku toitumise tähtsust (*tervisepüramiid*)
- teab tüdruku ja poisi erinevusi
- teab koduseid ohuallikaid (*kuum vesi, gaasipliit*)
- õnnetuse korral teavitab õpetajat või oma vanemaid
- teab, et võõra inimesega ei tohi kaasa minna

Tehiskeskond

- teab maja osi ja nende vajalikkust (*katus, aken, uks, trepp jm*)
- nimetab lihtsamaid kodumasinaid ja teab nende otstarvet (*külmkapp, pliit, pesumasin*)
- oskab nimetada sõidukeid (*auto, rong, laev, lennuk, buss, troll, tramm*)
- teab ühistranspordivahendeid (*buss, troll, tramm, rong*)
- teab eriotstarbeliste sõidukite (*kiirabi, politsei, tuletõrje*) ülesandeid
- teab valgusfoori tulede süttimise järjekorda ja nende tähendust
- oskab selgitada, miks maanteel on ülekäigurajad (sebrad) ja valgusfoorid
- teab lihtsamate liiklusmärkide tähendusi (*ülekäigurada, stop, bussipeatus*)
- teab, et jalgrattaga sõites tuleb kanda kiivrit
- oskab põhjendada helkuri kasutamise vajadust
- teab turvatooli ja turvavöö vajalikkust sõidukis
- leiab loodusest prahti ja toob selle kokkulepitud kogumiskohta (*prügikast*).
- teab, et prügi sorteeritakse

Looduskeskkond

- oskab nimetada mõnda tuttavat looma või lindu, tema kehaosi, iseloomulikke tunnuseid (*jänesel pikad kõrvad, oraval pikk saba*)
- teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimeste juures (*metsloomad, koduloomad*)
- oskab nimetada tuttavaid putukaid (*lepatriinu, mesilane, kärbes, sääsk vm*)
- tunneb mõnda lasteaia hoovis kasvavat lille ja puud.
- tunneb lille maapealseid osi (*vars, leht, õied*)
- tunneb ja nimetab mõningaid marju (*maasikas, vaarikas, mustikas*)
- oskab nimetada mõnda seent, nimetab seene osadena kübara ja jala
- eristab kuju, värvuse ja maitse järgi tuntumaid puu-ja aedvilju (*kurk, tomat, porgand, kartul, kapsas, õun, pirn*)
- oskab selgitada öö ja päeva erinevust
- oskab nimetada aastaegadele iseloomulikke nähtusi (*talvel on külm ja sajab lund*)
- jutustab küsimuste toel aastaegadele iseloomulikest tegevustest inimeste ja loomade elus.
- oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi (*sajab vihma, sjab lund, päike paistab, puhub tuul*)
- teab, miks tuleb vett säästlikult kasutada.
- oskab looduses käies puhtust hoida (*ei viska prügi metsa maha*).
- teab, et prügi visatakse selleks ettenähtud kohta.
- teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks soojust, valgust ja toitu.

Eesmärgid ehk 4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Sotsiaalne keskkond

- oskab ütelda oma nime, vanuse ja soo (*tüdruk, poiss*), nimetada kehaosi ja nende vajalikkust
- oskab kirjeldada oma perekonda (*pereliikmed ja nende nimed*)
- kirjeldab oma kodu: maja, korterit
- kirjeldab pereliikmete koduseid tegemisi ja nimetab oma kohustusi nende hulgas
- teab oma lasteaia ja rühma nime
- oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu
- teab nimetada lasteaiatöötajaid ja nende tegevusi
- oskab nimetada oma vanemate ameteid ja oma sõnadega neid kirjeldada
- oskab nimetada tuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid
- teab oma rahvust, keelt ja riigi tähtsamaid sümboleid
- kirjeldab tähtpäevi oma peres
- oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid (*vastlad, mardipäev, kadripäev*) ja nendega seotud tegevusi
- teab mõistete õige või vale tähendust
- teab üldtuntud viisakusreegleid ning tunneb ja järgib lauakombeid
- oskab sõbra lohutada ja abistada ning andeks anda ja leppida
- oskab nähtu põhjal kirjeldada inimeste erinevusi (*keeleline, rassiline, vanuseline, tervisest tulenev erinevus*)
- oskab nimetada tervist hoidvaid tegevusi (*toitumine, liikumine, uni, puhkus, mäng, hea tuju, hammaste pesu*)

Tehiskeskkond

- oskab nimetada erinevaid ruume lasteaias ja teab nende otstarvet

- oskab kirjeldada lasteaia õueala ja seal kasutatavaid vahendeid ning nende kasutamise reegleid
- kirjeldab mõningaid kodumasinaid, teab nende otstarvet ja kasutamisel tulenevaid ohte
- kirjeldab erinevaid sõidukeid ja nende otstarvet
- teab et prügi sorteeritakse ja kuidas seda tema kodus tehakse
- oskab nimetada kohti, tegevusi ja esemeid mis võivad olla tervisele ohtlikud
- oskab selgitada, mida tuleb teha õnnetuse korral
- teab valgusfoori tulede tähendust ja järjekorda süttimisel ning kuidas ületada sõiduteed
- teab lihtsamate liiklusmärkide tähendust (*stopp, sõidutee, jalakäijate tee, jalgrattatee jne.*)
- tunneb ühissõidukis kasutatavaid reegleid ja oskab neid kasutada meeldetuletamisel
- teab helkuri vajalikkusest, eriotstarbeliste sõidukite vajalikkusest meie elus ja hädaabi numbrist 112

Looduskeskkond

- oskab nimetada ning kirjeldada tuttavaid puud, lilli, puu- ja köögivilju
- oskab nimetada tuttavaid loomi (*kodu- ja metsloomi*), kirjeldada nende välimust ja nimetada kus nad elavad
- teab ning oskab kirjeldada tuntumaid seeni ja marju (*metsas, aias*)
- teab mõningaid putukaid, roomajaid, kahepaikseid ning nende välimust ja ohtlikkust inimesele
- oskab nimetada kodukohas leiduvaid veekogusid (*meri, jõgi, järv*)
- tunneb aastaaegu ja oskab neid kirjeldada, nimetab ilmastikunähtusi seoses aastaagadega
- oskab hoida enda ümber puhtust looduses, kodu ümbruses
- teab et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett, valgust ja õhku

Eesmärgid ehk 5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Sotsiaalne keskkond

- oskab tutvustada iseennast, kirjeldab oma välimust, räägib oma lemmiktegevusest või hobist.
- oskab nimetada kodust aadressi, teab kodu asukohta (*linnas, maal*)
- teab oma pereliikmeid ja vanavanemaid, kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi
- teab nimetada lasteaiatöötajaid ja nende tegevusi
- oskab nimetada vanemate ameteid
- põhjendab mängu-või töökoha korrastamise vajadust
- teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid
- oskab Eesti kaardil näidata oma kodukohta
- teab Eesti Vabariigi presidendi nime
- oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid (*vastlad, mardipäev, kadripäev*) ja nendega seotud tegevusi
- tunneb ja jälgib lauakombeid
- oskab sõpra lohutada ja abistada
- teab, miks tekivad hamabaugud ning kuidas hammaste eest hoolitseda (*hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine*)

- oskab kirjeldada inimeste erinevusi (*keeleline, rassiline, vanuseline, tervisest tulenev*) ja abivahendeid (*prillid, ratastool, vaegnägemine – valge kepp, vaegkuulmine – kuuldeaparaat*)

Tehiskeskkond

- oskab nimetada maja ehituseks kasutatavaid materjale (*puit, kivi jm*)
- oskab nimetada teenindusasutusi ja nende vajalikkust (*kauplus, polikliinik, pank, raamatukogu*)
- kirjeldab kodumasinaid ja –elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte
- oskab nimetada ja kirjeldada erinevaid sõidukeid (*auto, buss, tramm, rong, laev, lennuk*) ja teab nende otstarvet
- teab miks on vaja prügi sortida, prügi sorteerimine lasteaias ja kodus (*paber, plast, patareid, klaas*)
- teab, kuidas sõiduteed ületada
- teab sageli esinevaid liiklusmärke ja nende tähendust
- teab turvatooli ja turvavöö vajalikkust sõidukis
- oskab põhjendada helkuri kasutamise vajalikkust
- teab Hädaabi numbrit 112
- oskab ühissõidukis käituda (*sõidupilet, istekohal istumine*) ja ühissõidukist väljuda (*ei jookse sõiduki eest ega tagant jne*)

Looduskeskkond

- oskab nimetada ja kirjeldada tuttavaid puid ning teab puu osi (*leht, õis, vili, juur, tüvi, võra, latv*)
- oskab nimetada ja kirjeldada erinevaid aed-ja puuvilju (*kuju, värvus, maitse, lõhn, kasutamine toiduks*)
- eristab välimuse järgi mõningad söögi- ja mürgiseened ning oskab kirjeldada söögiseente kasutusvõimalusi
- teab kuidas jõuab leib meie lauale (*rukis leivavili, nisu saiavili*)
- teab ja oskab nimetada oma kodukoha lähimad veekogud (*meri, järv, tiik*)
- teab kodu- ja metsloomade erinevusi ning oskab võrrelda koduloomade ja metsloomade elu.
- teab, kuidas saab inimene lindude ja loomade eest hoolitseda talvel
- oskab kirjeldada loomade elutegevust erinevatel aastaegadel
- oskab nimetada mõningaid paigalinde (*varblane, tihane, tuvi*) ja rändlinde (*pääsuke, kuldnokk*), nimetab lindude ühiseid omadusi
- oskab nimetada ja kirjeldada tuttavaid putukaid ning teab nende elupaiku (*mesilane – mesilastaru, sipelgas – sipelgapesa*)
- oskab nimetada kala kehaosad (*uimed, soomused, saba*)
- oskab kirjeldada aastaegade olulisi tunnuseid
- oskab selgitada, miks on vaja ja kuidas saab vett ja elektrit säästlikult kasutada
- oskab hoida enda ümber puhtust looduses (*kodu ümbruses, lasteaia ümbruses*)

Eesmärgid ehk 6-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Sotsiaalne keskkond

- teab oma kodust aadressi ja oma pere kontakttelefoni
- tutvustab ja kirjeldab iseennast, enda omadusi, huvisid
- kirjeldab oma kodu, räägib oma perest ja lähisugulastest
- nimetab erinevaid ameteid lasteaias ja nende vajalikkust

- oskab kirjeldada, mille poolest lasteaed koolist erineb (*tunnid, vahetund, hinded, tunnistus, koolivaheaeg, päevik, koolitarbed jm.*)
- oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja ameteid
- teab enimtuntud elukutsete tööülesandeid ja töövahendeid (*müüja, õpetaja autojuht, politsei, arst, koristaja, kokk*)
- selgitab tööl käimise vajadust, teab raha otstarvet
- nimetab Eesti riiklikke sümboleid (*lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi*)
- tunneb Tallinna linna lippu ja vappi, teab kes on linnapea
- teab Eesti Vabariigi presidendi nime
- teab ja nimetab Eesti lähinaabreid (*Läti, Soome, Rootsi, Venemaa*)
- teab olümpiamängude tähtsust ja tunneb Eesti tuntumaid sportlaseid
- kirjeldab tuntumate rahvakalendri tähtpäevadega seotud kombeid (*kolmekuningapäev, jaanipäev, mardipäev, volbripäev jt.*)
- oskab nimetada riiklikke pühi ja nendega seotud traditsioone (*riigi aastapäev, võidupüha*)
- kontrollib oma käitumist vastavalt üldlevinud viisakusreeglitele ja korrigeerib seda vajadusel
- oskab luua ja hoida sõprussuhet
- oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid
- teab, milline tegevus või käitumine kahjustab tervist
- järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus
- oskab nimetada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve
- selgitab, mis on südame ja kopsude kõige olulisem ülesanne ning teab, millised tegevused aitavad neid hoida tervena
- nimetab hädaabinumbri 112 ja oskab seda kasutada
- teab ja tunnetab ümbritsevaid ohte (olukordadest, inimestest, keskkonnast, loomadest ja käitumisest põhjustatud ohud)

Tehiskeskkond

- oskab kirjeldada vana-aja kodu ja selle sisustust
- oskab nimetada teenindusasutusi ja nende vajalikkust (*kauplus, juuksur, polikliinik, apteek, pank*)
- kirjeldab kodumasinaid ja elektroonikat ning teab nende otstarvet
- oskab nimetada või kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalikke sõidukeid (*kraanaauto, prügiauto, teerull*)
- oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalust
- oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda
- oskab jälgida liikluseeskirju tuttavas keskkonnas (*nt. lasteaia ümbrus*)
- oskab käituda ühissõidukis ning sealt väljuda
- teab millist turvavarustust peab kandma jalg-, tõukerattaga ja rulluiskudega sõites
- teab kuidas tegutseda, kui on eksinud linnas/maal või metsas
- teab, kuhu kinnitada helkurribad, helkur
- teab, turvatooli-aluse vajalikkust autos

Looduskeskkond

- oskab kirjeldada kodukoha loodust (*mere ääres, park, mets*)
- nimetab enimtuntud põhja- ja lõunamaa loomi ning kirjeldab nende välimust
- oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks või, mis kasvavad kodulähedal põldudel
- oskab kirjeldada veekogude erinevust

- teab loomade/lindude käitumise erinevusi eri aastaegadel (*rändlinnud, talveuni, pesaehitus, poegade toitmine*)
- oskab kirjeldada tuttavate putukate välimust ja nende elupaiku
- nimetab erinevat liiki kalu ja teab kaladele iseloomulikke tunnuseid
- teab mõningaid planeete (*Maa, Päike, Kuu jt.*)
- oskab nimetada ja kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi (*marjad: mustikas, maasikas, pohl sõstartikker; puud: õuna-pirni-kirsipuu, toomingas, pihlakas*)
- oskab eristada õpitud puude lehti ja vilju
- kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäev, nädal, aastaring
- seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega ning oskab neid kirjeldada
- oskab kirjeldada inimeste iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (*seemnete külvamine, taimede istutamine, põldude kündmine, mererannas päevitamine, veekogudes*)
- selgitab ilmastikunähtuste seost aastaegadega
- suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt
- kirjeldab millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud loodusele
- teab prügi sortimise vajalikkust ning oskab sortida lihtsamat prügi (*pudelik, paber, olmeprügi*)
- selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele

4.3 Keel ja kõne

- Üldesmärgid
 - Laps tuleb toime suhtlemisel nii eakaaslastega kui täiskasvanutega;
 - Laps suudab igapäevavestlust alata kui jätkata;
 - Laps saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele vastavalt reageerida;
 - Laps kasutab kõnes õiget hääldust, tavasõnavara, grammatilisi vorme ja lauseehitust;
 - Laps saab aru lugemise ja kirjutamise vajalikkusest ja tunneb huvi lastekirjanduse vastu;
 - Laps valdab lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi;
 - Laps oskab kõnes lühitekstiga oma mõtteid väljendada.
- Valdkonnad
 - sõnavara, hääldamine, grammatika
 - suhtlemine, jutustamine, kuulamine
 - lastekirjandus, lugemise ja kirjutamise esmased oskused
- Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel
 - lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse keelevahendeid kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel ja oma tegevuse kavandamisel;
 - peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes ning lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ja saab ise kõnelda;
 - suunatakse lapsi kirjandust mõistma ja väärtustama;

- valitakse ettelugemiseks erinevaid raamatuid, et toetada lugemishuvi ning lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskuseid mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult.

Eesmärgid ehk 1,5-2 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika

- laps hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna
- laps hääldab sõnades õigesti lihtsamaid häälikuid: nt *a, e, i, o, u, p, m, t, l*
- laps kasutab umbes 50 oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega ja enda jaoks mugandatud sõnu tuttavas situatsioonis
- laps kasutab nimi- ja tegusõnu (nt *näu pro kiisu, anna, opa pro võta sülle*), ase- ja määrsõnu (nt *siia, seal, nii*)
- laps mõistab umbes 250 sõna ühes kindlas tähenduses tuttavas situatsioonis
- laps kasutab 2-3 häälikust koosnevaid sõnu (nt *papu, tuttu, emme, siia*). Valitsevaks on huulhäälikud *t, n* ja tagavokaalid *a, o, u*
- laps kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2-sõnalisi lauseid (nt *Miku õue pro Mikk tahab õue minna*)
- laps kasutab üksikuid käände- ja pöördvorme juhuslikult mõne sõna puhul
- laps väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (nt *ei taha*), kuuluvus (nt *tädi lusikas*), asukoht (nt *emme siia*), omadus (nt *auto katki*), subjekti-objekti suhe (nt *issi anna pall*)

Suhtlemine, jutustamine, kuulamine

- laps mõistab ja täidab lühikesi (2-4-sõnalisi) selgeid korraldusi tuttavas situatsioonis
- laps kasutab suhtlemisel peamiselt mitteverbaalseid vahendeid (nt osutamist) koos üksikute sõnadega
- laps oskab vastata täiskasvanu suhtlemisalgatusele mingi tegevuse, häälitsuse või sõnaga
- laps suhtleb täiskasvanuga esemelise tegevuse käigus
- laps eelistab suhtlemisel partnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut

Lugemise ja kirjutamise esmased oskused, lastekirjandus

- laps vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamise või pildile või üksiku sõna ütlemisega pildi kohta

Eesmärgid ehk 2-3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika

- laps kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2-silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris
- laps hääldab õigesti enamikku häälikutest (erandiks võivad olla *r, s, k, õ, ü*).
- laps mõistab umbes 1500 sõna kindlas tähenduses tuttavas situatsioonis
- laps kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi
- laps kasutab tegusõnu, mis väljendavad neid tegevusi, millega laps on kokku puutunud
- laps kasutab omadussõnu, mis tähistavad hästi tajutavaid tunnuseid (nt *värvust, suurust* jt)
- laps kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt *lapsed, riided* jt)
- laps kasutab kõnes mõningaid kohamäärsõnu (nt *all, peal, sees, ees, taga* jt) ruumisuhete tähistamiseks
- laps kasutab kõnes ka arv-, ase-, hüüd-, side- ja kaassõnu

- laps mõistab (st osutab sobivale objektile/pildile v tegutseb õigesti vastavalt kuulnud korraldusele) ja kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 2-5-sõnalisi lihtlauseid
- laps kasutab oma kõnes õigesti enamikku käändvorme nende põhitähendustes
- laps kasutab oma kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi (nt *joonista, istu* jt)
- laps kasutab oma kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme (nt *sõidab, laulavad* jt)
- laps kasutab oma kõnes õigesti tegusõna ma- ja da- tegevusnime (nt *hakkame mängima, tahan mängida*)

Suhtlemine, jutustamine, kuulamine

- laps osaleb dialoogis: esitab küsimusi, vastab vajadusel rohkem kui ühe lausungiga
- laps kommenteerib enda ja/või kaaslaste tegevust vahetu situatsiooni käigus 1-2 lausungiga
- laps mõistab (st vastab küsimusele), osutab sobivale pildile/objektile, valib sobiva(d) pildi(d) teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega
- laps oskab esitada peast või kordab järele 1-2-realist luuletust
- laps kasutab erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist või ülesandest (nt hüüdmine, palve esitamine, imestumine jm)
- laps oskab väljendada oma soove ja vajadusi lausungiga, küsib infot, vastab dialoogis küsimusele
- laps suhtleb aktiivselt tegevuse ja esemelise mängu käigus
- laps räägib endast *mina*-vormis
- laps kasutab nii mõistmisel kui suhtlemisel peale kõne ka mitteverbaalseid vahendeid (žest, näoilme, osutamine)

Lugemise ja kirjutamise esmased oskused, lastekirjandus

- laps vaatab iseseisvalt ja ka koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab ja kommenteerib pilte.
- laps kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid jutukehi ja etteloetud tekste
- laps eristab kuulmise teel tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt *tass – kass, pall – sall, tuba – tupp*)

Eesmärgid ehk 3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika

- laps kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris
- laps hääldab õigest häälikud (erandiks võivad olla veel r, s, k, täpitähed).
- laps hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (nt *-nt, -lt, -mp* jne).
- laps mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi (nt *kuusk, kask – puud; tuvi, kajakas – linnud*).
- laps kasutab kõnes objektide osade/ detailide nimetusi (*käpad, saba, rool*).
- laps kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (*tuttmuks, kelgumägi*) ja tuletisi (*täpiline, laulja*).
- laps kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid.
- laps kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavad rindlauseid (sidesõnad *ja, aga*).
- laps kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt *sõitis, laulsid*).

Suhtlemine, jutustamine, kuulamine

- laps algatab ise aktiivselt suhtlust.
- laps suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegevuses.

- laps küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta.
- laps kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust (räägib, mida tehti) 2-3 lausungiga.
- laps räägib 2-3 lausungiga mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest.
- laps jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildil kohta ühe lausungi.

Lugemise ja kirjutamise esmased oskused, lastekirjandus

- laps tunneb ära täiskasvanu häälimise järgi hääliku; tunneb ära ja oskab nimetada üksikuid tähti; oskab matkida lugemist ja kirjutamist läbi kritseldamise pliatsiga.
- laps oskab tähelepanelikult täiskasvanu juttu kuulata.
- laps tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti.

Eesmärgid ehk 4 -5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Hääldamine, sõnavara, grammatika

- laps hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid
- laps hääldab õigesti 3-4 silbilisi tuttava tähendusega sõnu
- laps hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu
- laps kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu (*nt lühike-pikk*)
- laps kasutab kõnes mõningaid omadussõnu (*nt kaval, arg, igav*)
- laps kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (*ilusatel lillel*)
- laps kasutab tingivat kõneviisi (*mängisin, mängiksin*)
- laps kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (*suur-suurem-kõige suurem*)

Suhtlemine, jutustamine, kuulamine

- laps algatab vestlust täiskasvanu ja teise lapsega, vahetab vesteldes muljeid kogemuse põhjal
- laps kasutab õigesti viisakusväljendeid meeldetuletamisel
- laps esitab peast 2-4-realisi luuletusi/liisusalme
- laps jutustab möödunud sündmustest 3-5 lausega
- laps annab edasi tuttava teksti sisu suunavate küsimuste abil
- laps kasutab rolli mängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust
- laps annab täiskasvanu abil edasi pildiseerial kujutatud sündmusi

Lugemine, kirjutamine, lastekirjandus

- laps tunneb kuulmise järgi ära hääliku häälikute reas ja sõnades
- laps tunneb täiskasvanu abiga ära hääliku sõnas ja määrab asukoha sõna alguses või lõpus
- laps kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, vastab)
- laps tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti

Eesmärgid ehk 5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Hääldamine, sõnavara, grammatika

- laps kordab järele ja häälib ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.
- laps kasutab aktiivselt kõnes tegu- ja omadussõnu
- laps kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid mäarsõnu: *eile, täna, homme*
- laps oskab leida olemasolevale sõnale samatähenduslikke sõnu (*nt jookseb, lippab, sibab*)
- laps oskab leida olemasolevale sõnale vastandsõna (*nt suur-väike; pikk-lühike; külm-soe*)
- laps oskab kasutada nimisõna õiges vormis (osastavas käändes), *nt. lõpetalause „Ma nägin ...“ (sõnakaardil lind = lindu)*

- laps kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (*loetakse, pesti*)
- laps kasutab oma kõnes õigesti nimisõnu mitmuses

Suhtlemine, jutustamine, kuulamine

- laps räägib iseendast, enda suhetest täiskasvanutega, arutleb nähtu ja kuuldu üle
- laps oskab jutustada pildi ja oma kogemuse põhjal
- laps oskab edastada kuulnud teksti vabas väljenduses (ümber jutustamine) täiskasvanu suunavate küsimuste abil.
- laps oskab vastata *miks* ja *milleks* küsimustele selgitustega
- laps kuulab ja paneb tähele, suudab jälgida ja meeles pidada täiskasvanu seletust (*nt tööülesannete täitmise kohta*)

Lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus

- laps tunneb mõtlemata ära kõik tähed
- laps tajub sõnasse kuuluvaid häälikuid õiges järjekorras (häälimine kasutades abivahendeid: nuppe, klotse, nõõpe). Häälik sõna alguses, lõpus, keskel
- laps suudab kokku öelda 4-5-viietähelise sõna
- laps teab, et kaks ühesugust tähte kõrvuti on *ÜHE* pikemalt kõlava hääliku märk (*lamas ja lammast; kera ja keera; või seep-sepp; kala-kalla*)
- laps oskab kirjutada mõningaid tähti (*nt oma nime kirjutamine*)

Eesmärgid ehk 6-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Hääldamine, sõnavara, grammatika

- laps oskab kasutada kõnes kõiki käände- ja pöördevorme ainsuses ja mitmuses
- laps valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada
- laps hääldab oma kõnes ja etteöeldud sõnade kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid
- laps oskab kasutada sõna nimisõna ja tegusaõna ainsust ja mitmuse (*nt: koer magab - koerad magavad*)
- laps oskab kasutada omadussõnu

Suhtlemine, jutustamine, kuulamine

- laps saab hakkama suhtlemisel eakaaslaste kui ka täiskasvanutega
- laps oskab arvestada suhtlemisel kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga
- laps saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida
- laps oskab jutustada pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid sidusa tekstiga
- laps oskab kasutada kõnes aktiivselt liitlauseid
- laps oskab esitada küsimusi kaassuhteljale

Lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus

- laps tunneb mõtlemata ära kõik tähed
- laps oskab määrata sõnas kõikide (*ka keskel asetsevate*) häälikute asukohta
- laps oskab eristada sõnas pikka ja lühikest häälikut
- laps loeb kokku pikemaid sõnu ja lühilauseid (*lehm annab piima, mina olen poiss*)
- laps saab aru loetud jutu sisust
- laps oskab kirjutada joonistähtedega 2-3-silbilisi sõnu kuulmise järgi (*etteütlus*)
- laps oskab peast esitada luuletusi
- laps tunneb tuntud lasteraamatuid („*Sipsik*“, „*Pipi Pikksukk*“, „*Lotte*“ *jms*) ja tuntumaid lastekirjanikke (*Eno Raud, Heljo Mänd, Ellen Niit, Andrus Kivirähk jt*)

4.4 Matemaatika

- Üldeesmärgid
 - Laps rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
 - Järjestab objekte suuruse ja asenditunnuse põhjal;
 - Tunneb lihtsamaid aiamõisteid ning kirjeldab ja järjestab oma päevategevusi;
 - Mõtestab loendamistegevust ja olulisemaid seoseid arvude reas;
 - Mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
 - Suudab kirjeldada ümbritsevat ruumi kujundimõistete abil;
 - Näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

- Valdkonnad
 - hulgad, loendamine, arvud, arvutamine;
 - suurused ja mõõtmised;
 - geomeetrilised kujundid;
 - orienteerumine ajas ja ruumis.

- Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel
 - innustatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama ja kujundama ning selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab objektides erinevusi ja sarnasusi ning oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
 - harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ning kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
 - seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, ergutades sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
 - suunatakse last ümbritsevat matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
 - toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist - erinevates objektides sarnaste ja erinevate tunnuste ning omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

Eesmärgid ehk 1,5 – 2 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Hulgad, loendamine, arvutamine, arvud

- laps oskab leida etteantud esemete hulgast teise samasuguse eseme;
- laps kuulab jutu sees, lauludes, salmides arvsõnu (nt *üks kassike läks kõndima*);

Suurused ja mõõtmised

- laps oskab osutada objekti(de)le, mis on väiksem/suurem;
- laps oskab näha ja leida esemetes erinevusi (nt *pehme – kõva*);
- laps oskab tühjendada ja täita (nt *võtab esemed karbist välja*)

Geomeetrilised kujundid

- laps oskab leida samasuguse kujundi peale, kõrvuti või sisse asetamise teel;
- laps oskab eristada ümaraid ja kandilisi vorme kompimise, veeretamise teel

Orienteerumine

- laps oskab orienteeruda tuttavas ümbruses (nt *oskab lihtsamasse kohta peidetud eset üles leida ja on otsimise ajal oma asukohast teadlik*)
- laps suudab leida viisi kuidas avada pakendeid, karpe;

- laps mõistab sõnade *sees, all, peal, üles, lahti, kinni* tähendust

Eesmärgid ehk 2 – 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Hulgad, loendamine, arvud, arvutamine

- laps oskab rühmitada objekte ühe sarnase tunnuse alusel hulgaks;
- laps oskab loendada objekte 3 piires;
- laps oskab leida sarnaste esemete paarid;
- laps mõistab, mida tähendab sõna *üks, kaks, kolm* (nt *asetab lauale kaks taldrikut*);
- laps oskab teostada lihtsamat jaotamist (nt *annab igale lapsele ühe kompveki*);
- laps oskab ühendada eseme ja pildi;
- laps mõistab, mida tähendab *üks* ja *palju*;
- laps kasutab jutu sees, lauludes, salmides matemaatilisi mõisteid (nt *üks suur auto sõitis kiiresti*).

Suurused ja mõõtmised

- laps oskab eristada kahest sarnaste elementidega hulgast suuremat ja väiksemat hulka;
- laps mõistab, mida tähendab *kõige suurem, kõige väiksem*;
- tühjendamise ja täitmise kaudu mõistab, et mõnda anumasse mahub rohkem, teise vähem

Geomeetrilised kujundid

- laps eristab ringi ja kera;
- laps oskab leida juhendamisel etteantud kujundi abil samakujulisi esemeid.

Orienteerumine

- laps matkib mängus öö ja päevaga seonduvaid tegevusi ning eristab pildilt öist ja päevaseid tegevusi;
- laps oskab juhendamisel paigutada eseme peale, sisse, kõrvale, alla, ette, taha, üles;
- laps suudab tuttavas keskkonnas (nt kodu) üles leida nimetatud ruumid või kohad.

Eesmärgid ehk 3 – 4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine

- laps oskab rühmitada objekte ja olendeid ühe tunnuse alusel
- laps teab, kas nimetatud ese kuulub (*ei kuulu*) moodustatud hulka.
- võrdleb esemete hulki paaridesse (*üks ühesesse vastavusse*) seades ning saab teada, et esemeid on hulkades ühepalju (*võrdselt*)
- laps oskab loendada 5 piires ja tunneb arvude rida 5 ni

Suurused ja mõõtmine

- laps võrdleb (*järjestab*) kahte eset suuruse (*suurem – väiksem*), pikkuse (*pikem – lühem*), laiuse (*laiem – kitsam*) järgi
- laps kasutab jutu sees matemaatilisi mõisteid (nt *minu pall on suurem kui sinu pall*)

Geomeetrilised kujundid

- laps tunneb ja nimetab ringi, kolmnurka ja nelinurka ning leiab sarnaseid kujundeid rühmatoast, õuest ja tänavalt.
- laps tutvub mõistetega külg ja nurk

Orienteerumine

- laps teab ööpäeva osi (*hommik, päev, õhtu,öö*) ja kirjeldab oma tegevusi vastavatel päevaosadel
- laps oskab eristada mõisteid kiiresti ja aeglaselt

- laps tutvub mõistetega talv- kevad - suvi-sügis ja eristab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (*piltidel, vestluses vm*)
- laps määrab eseme ja teiste laste asukohta enda suhtes: *all - peall, ees – taga, kõrval (minu ees, minu taga jt)*

Eesmärgid ehk 4 -5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Hulgad, loendamine, arvud, arvutamine

- laps võrdleb kaht esemete hulka esemetest paaride moodustamise teel
- laps rühmitab esemeid kahe erineva tunnuse alusel
- laps tunneb arvude rida 6-ni ja loendab 6-piires
- laps kasutab esemete arvu võrdlemisel sõnu *rohkem, vähem, võrdselt*

Suurused ja mõõtmised

- laps järjestab esemeid kõrguse järgi (*kõrgem – madalam*)
- laps järjestab 3 eset pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi

Geomeetrilised kujundid

- laps tunneb ja nimetab geomeetrilisi kujundeid (*ruut, ring, kolmnurk*)
- laps tutvub ristküliku ja ovaaliga
- laps leiab geomeetrilisi kujundeid ümbritsevast

Orienteerumine

- laps oskab määrata paremat ja vasakut poolt
- laps oskab määrata eseme asukohta teiste asjade suhtes (*taga, ees, üleval, keskel*)
- laps oskab nimetada aastaajad ning nendele iseloomulikud tunnused
- laps kirjeldab sündmusi eile-täna-homme, hommik-lõuna-õhtu

Eesmärgid ehk 5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine

- laps oskab näha ja nimetada 3-5 eseme ühist tunnust (rühmitamine)
- laps oskab hulki moodustada etteantud arvu järgi, oskab neid võrrelda
- laps oskab koostada kaks hulka, kui on öeldud mitu elementi on ühes rohkem/vähem kui teises
- laps tunneb arve 1-12, teeb loendamise teel kindlaks esemete arvu ja teab arvude järjestust
- laps oskab nimetada antud arvule eelnevat/järgnevat arvu
- laps oskab vastata küsimusele „*Mitu on?*“; „*Mitu ladusid?*“
- laps tunneb ja nimetab vähemalt 8 värvust

Suurused ja mõõtmine

- laps järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi
- laps mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtvahendiga (*pulgaga, nöörijuuga vm.*)
- laps järjestab esemeid raskuse ja paksuse järgi
- laps suudab võrrelda kolme eset suurustunnuse järgi (*väike – suurem – veel suurem; lai – kitsam – veel kitsam*)

Geomeetrilised kujundid

- laps tunneb ja nimetab tasapinnalisi ja ruumilisi kujundeid (*ring, ruut, kolmnurk, ristkülik, kera ja kuup*)
- laps oskab ette antud kujunditest pilte ja mustreid laduda
- laps oskab kirjeldada ümbrust kujundimõistete abil

Orienteerumine

- laps oskab nimetada aastaajad ja nädalapäevad ning teab mis kuus on tema sünnipäev
- laps kasutab õigesti sõnu *kiiresti, aeglaselt, varsti, hiljem, kohe*

Eesmärgid ehk 6-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine

- laps oskab määrata esemete hulga ühiseid tunnuseid
- laps oskab jaotada esemeid rühmadesse kolme erineva tunnuse alusel
- laps oskab hulki moodustada etteantud arvu järgi, oskab hulki võrrelda, kasutab võrdlemisel mõisteid rohkem, vähem, võrdselt
- laps oskab loendada 12 piires, teab arvude 1–12 järjestust ja tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada
- laps oskab määrata eseme asukoha järgarvuga (esimene, teine...)
- laps oskab liita ja lahutada 12 piires, tunneb märke +, -, =
- laps oskab koostada kahe matemaatilisi jutukesi

Suurused ja mõõtmine

- laps oskab järjestada esemeid pikkuse, laiuse ja kõrguse alusel
- laps oskab mõõta esemete pikkust kokkulepitud mõõteühikuga (pulk, nööri, tops, samm vms)
- laps tunneb mõõteühikuid meeter, liiter ja kilogramm; teab kuidas neid mõõtühikuid kasutada
- laps tunneb joonlauda ja pikkuseühikut sentimeeter
- laps tunneb rahaühikuid euro ja eurosent

Geomeetrilised kujundid

- laps tunneb ja nimetab tasapinnalisi ja ruumilisi kujundeid (*ring, ovaal ruut, ristkülik, kolmnurk, kera ja kuup*)
- laps oskab luua mustreid geomeetriliste kujunditega arvestades korduvuse printsiipi

Orjenteerumine ajas

- laps oskab orienteeruda ruumis, õuealal ja paberil (parem, vasak, keskel jm)
- laps tunneb kella: täis- ja pooltunde
- laps nimetab nädalapäevi, kuid, aastaaegu, aastanumbrit
- laps oskab kasutada mõisteid eile, täna, homme, üleile ja ülehomme
- laps teab oma sünnikuud ja kuupäeva

4.5 Kunst

- Üldeesmärgid
 - Laps tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
 - Laps kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
 - Laps oskab vaadelda, kirjeldada ja paberil kujutada ümbritsevat maailma ja tarbeesemeid;
 - Laps oskab kasutada voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja –võtteid;
 - laps oskab kasutada kunstitegevuse materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
 - Laps oskab vaadelda ja kirjeldada kunstiteoseid
- Valdkonnad

- kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
 - kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine;
 - tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
 - kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist
- o Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel
 - antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning väljendada oma maailmanägemust;
 - lähtutakse lapse ealisest ja individuaalsest arengust;
 - suunatakse last jälgima, vaatlema, uurima konkreetses ja vabas tegevuses ning saadud tähelepanekuid rakendama;
 - arvestatakse, et lapsele on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ja avastusi, otsida ja saada küsimustele vastuseid, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;
 - kavandatakse ülesandeid, mille täitmisega saab laps algusest lõpuni võimalikult palju ise hakkama ning mis annavad ainet mõtlemiseks ja eneseväljenduseks;
 - julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet tehes seda nii, et püsiks tema isikupärane väljendusviis;
 - kunstitegevust korraldatakse erinevas miljöös ja lõimitakse teiste valdkondadega,
 - kunstiliseks eneseväljenduseks kasutatakse erinevaid pindu, materjale, kunstitehnikaid ja –liike;
 - innustatakse last tehtut ja nähtut kirjeldama, arutlema ja aidatakse tal teha analüüsi ja järeldust.

Eesmärgid ehk 1,5-3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Kujutamine ja väljendamine

- tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest;
- väljendab end kritseldades ja kujundid on osaliselt äratuntavad;
- leiab ümbritsevast sinise, punase, kollase värvuse.

Kujundamine

- suunamise ja juhendamise toel kujundab tähtpäevakaarte sobilike motiividega;
- suunamise ja juhendamise toel kaunistab ruumilisi ja tasapinnalisi objekte täppide, joonte ja dekoratiivelementidega.

Voolimine

- õpetajat jäljendades mudib, tükeldab ja liidab, pigistab, rullib, venitab, surub kokku voolimismaterjale;
- teeb sõrme v abivahendiga voolimismaterjali jäljendeid;
- vajutab voolimismaterjali sisse teisi materjale

Joonistamine

- joonistab spontaanselt, kritseldades;
- tõmbab erineva suuna ja jämedusega jooni ning joonistab ümarvorme, spiraale, tekitab jälgi jms, kuid teeb seda enamasti spontaanselt;
- püüab püsida suurema (nt A3) aluspinna piires.

Maalimine

- kannab värvi aluspinnale erineva laiusega pintslitega, esemetega;
- paberi niisutamiseks kannab sellele vett;
- teeb templitega (k.a käsi, jalg) jäljendeid;
- kasutab maalimisel joonistamisega samu oskusi.

Meisterdamine

- väikese ja pehme paberi küljest rebib tükke, suuremat paberit käristab väiksemaks ning saadud detailidest moodustab kujutise, mille liimib alusele juhendamise toel;
- kortsutab paberit, moodustades saadud kujunditest objekti;
- puistab liimisele pinnale väikeseid objekte;
- kasutab meisterdustes õpetaja poolt valmistatud detaile

Kunsti vaatlemine, vestlemine kunstist

- leiab enda joonistustelt ja maalidelt kujundeid, millele annab nimetuse või millele toetudes räägib üksikute sõnadega oma loomingust;
- vaatleb illustratsioone, pilte, objekte, kunstnike ja kaaslaste loomingut.

Eesmärgid ehk 3-4 lapse arengu eeldatavad tulemused

Kujutamine ja väljendamine

- esikohal on kunsti loomise protsess, mitte tulemus;
- iseloomulikud on nn peajalgseid inimfiguurid;
- kujutab esemeid, nähtusi, oma nägemust maailmast jälgede, joonte, kontuursete vormide jms abil;
- eristab sinist, kollast, punast, rohelist, valget, musta värvitooni;

Kujundamine

- loob lihtsamaid mustreid, vajadusel toetub näidisele;
- kaunistab enda loomingut ringide, spiraalide, joonte ja teiste kujunditega;
- kasutab dekoratiivelementideks meelepäraseid looduslikke ja tehismaterjale;

Voolimine

- tükeldab ja liidab erinevaid vorme;
- püüab jäljendada õpetaja poolt ettenäidatud voolimisvõtteid;
- ühendab erinevaid materjale;
- teeb sõrme või voolimispulgaga voolimismaterjali jäljendeid;
- loob skulptuure, esemeid;

Joonistamine

- kritseidused lähevad üle lihtsateks vormideks, nendeks on erinevad geomeetrised kujundid – ring, ruut, ovaal, ristkülik jne.
- tõmbab kaarjaid jooni ja püüab tõmmata kindla suunaga jooni
- ühendab joonistuses omavahel lihtsaid kujundeid;
- oskab kujutada inimest, mis koosneb ringist ning kahest või neljast sirgest (nn peajalgne)

Maalimine

- kasutab värve emotsionaalselt ja huviga
- loputab pintslit, kui talle seda meelde tuletada;
- maalimisel asendab pintslit kortsutatud paber, suled, svamm jne, tekitades nii erinevaid pindu;
- juhendamisel teostab kliistrimaali, tilga- ja templitrukki;

Meisterdamine

- kasutab liimipulka, katab pinna liimiga;
- lõikab kääridega lihtsaid detaile (nt ribad);
- kasutab erinevaid materjale ja ühendab neid;
- rebib ja hakkab kortsutama tugevamat paberit, nt värvilist paberit ja ajalehti;

- lükib paelale, traadile, oksale auguga esemeid;
- meeldetuletuse korral laob alusele enne liimimist detailidest objekti;

Kunsti vaatlemine, vestlemine kunstist

- kirjeldab enda teostatud töid, vajadusel toetub abistavale küsimusele;
- näitab meelsasti teistele oma tööd kui kunstiteost;
- vaatleb illustreeritud tekste, kunstnike loodud pilte ja vestleb nähtust suunavate küsimuste toel;
- külastab lasteaias toimuvaid näitusi;

Eesmärgid ehk 4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Kujutamine ja väljendamine

- kujutab natuuri järgi esemeid ja objekte isikupäraste sümbolitega, mis olemuselt muutuvad järjest keerukamaks
- valib ise mõtte edasi andmiseks sobivad vahendid
- töötab juhendamisel uute vahendite ja materjalidega
- kasutab värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuvalt
- tunneb sinist, kollast, punast, rohelist, valget, musta, pruuni ja roosat
- võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone

Kujundamine

- kasutab juhendamisel šablooni ja templit
- kujundab juhendamisel tähtpäevakaardi sündmusele vastavate motiividega
- koostab lihtsatest elementidest koosneva mustririba eseme äärisel kaunistamiseks

Voolimine

- ühendab voolitud detaile omavahel vajutamise või silumise teel
- muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja venitades
- õõnestab ümarvormi süvendit pöidlaga vajutades (*nõud, korvid, vaasid jms*)
- kujutab inimest lihtsamas tegevuses, enamasti paigalseisvana
- ilmestab voolingut täppide ja kriipsudega, kasutades tikke, voolimispulki vms

Joonistamine

- joonistab ning värvib pindu värvi- ja viltpliiatsitega, kriitide ja söega, muutes joonte tihedust
- kasutab joonistusvahendeid liigse surveta
- omandab oskuse kasutada kolme või nelja kujundit ning need kombineerides saab ta joonistada inimest, koera, autot jne

Maalimine

- katab maalides pinna ühtlaselt värviga
- võtab pintslile paraja koguse värvi ja katab pindu
- teeb esemetele väiksemaid detaile pintslivajutuste ja -tõmmetega

Meisterdamine

- lükib paelale/traadile auguga esemeid
- valib meelepärased meisterdamisvahendid ning ühendab ja kombineerib neid omavahel (looduslik materjal, tehismaterjal, paber jms)
- lõikab paberit joone järgi õigesti kääre hoides
- kasutab iseseisvalt pulgaliimi ja pva-liimi
- rebib ja lõikab kujundeid ning kleebib need sõltuvalt töö olemusest

Kunsti vaatlemine, vestlemine kunstist

- suhtub heasoovlikult kaslaste töösse
- vaatleb raamatuillustratsioone ja kunstitöid, esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust

- jutustab küsimuste abil, mida ta oma töös on kujutanud ning nimetab materjale, mida ta on oma töös kasutanud

Eesmärgid ehk 5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Kujutamine ja väljendamine

- püsib töös valitud teemas seda isikupäraselt tõlgendades
- kujutab oma piltides tuttavaid asju, kogetud sündmuseid kui ka oma fantaasiaid
- oskab näidata oma töös põhilisi värve ja vorme looduses

Kujundamine

- märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata
- aitab täiskasvanu toel kujundada tähtpäevaga seotud ruumi
- selgitab omavalmistatud (volditud, meisterdatud) esemete otstarvet ja nimetab koha, kuhu see sobib

Voolimine

- oskab edasi anda eseme osade suurusvahekordi ja lihtsamaid kehaosade asendeid
- koos õpetajaga valmistab uusi voolimissegusid (*liiv, pabermass, savi, soolataigen jm.*)
- oskab kasutada voolimispulka erinevate pindade loomiseks: vajutada täppe, jooni ning kujundada mustreid või anda edasi looma karvastikku.
- oskab terveist voolimismassi tükist luua töötlemise teel soovitud esemeid
- kasutab voolingu pinna kujundamiseks ette antud detaile (*tikud, suled, pipraterad jm*)
- oskab voolimismassi tükki jagada kaheks kuni neljaks võrdseks osaks
- savist tehtava voolingu puhul osade liitmine niisutades ühenduskohti
- oskab kasutada erinevaid voolimistehnikaid: rullimine, veeretamine, väljavenitamine ja pigistamine, muljumine, lamedaks surumine, silumine, osade liitmine tervikuks

Joonistamine

- oskab paigutada esemeid laiali üle kogu paberilehe (*lilled õitsevad aasal, kalad ujuvad akvaariumis*)
- kasutab värvikombinatsioone oma maitse järgi, arvestades seejuures tausta värvust ja pildi sisu
- kujutab tuttavaid esemeid ümbritsevast elust, lastekirjandusest, teatrist, lauludest
- oskab kujutada liikuvat inimest
- hakkab oma joonistustele rohkelt lisama detaile, mis on reaalses elus olemas (*nt. poisi ja tüdruku iseloomulik välimus ja riietus*)
- tutvub joonistusvahendite kasutamise erinevate võimalustega: kriidi külgedega saab katta suuremaid pindu, pliiatsi survest paberil oleneb tooni tugevus, värvipliiatsitega üksteise peale värvides saab uusi toone jne
- värvib enamasti kontuuri ületamata
- oskab kasutada pliiatsiteritajat

Maalimine

- hakkab katsetama värvide segamist (*põhivärvid: punane, kollane ja sinine*)
- kasutab oma töös esemetele ja nähtustele iseloomulikke värvusi
- pintsliga liigub paberil vabalt, ei liigu pikalt edasi-tagasi ühes kohas
- oskab tõmmata pintslisotsaga peenikesi sirgeid jooni horisontaal- ja vertikaalsuunas
- oskab muuta joone laiust alustades joone tõmbamist pintsli otsaga, pikkamisi üle minnes pintsli küljele ja vastupidi

- peseb ja kuivatab pintsli iseseisvalt enne järgmise värvi kasutamist
- oskab teha trükkimist nii, et tekiks soovitud mustririda, kasutades selleks igasuguseid erinevaid esemeid (*pudelikork, kustutuskumm, pliiatsiots, pooleks lõigatud kartul, erineva faktuuriga svammid jne.*)

Meisterdamine

- saab hakkama keerukamate kujundite lõikamisega paberist
- rebib lihtsamaid kujundeid
- murrab paberi kokku joont mööda
- saab hakkama lihtsamate punumise ja põimimise võtetega
- oskab paberit erineval moel töödelda: lõigata, rebida, kortsutada, liimida, kokkukägardada
- oskab meisterdada looduslikust materjalist ja majapidamises järelejäänud pisesemetest (*karpidest, topsidest, torudest, pesulõksudest jne*) objekte

Kunsti vaatlemine, vestlemine kunstist

- annab oma tööle hinnangu ja põhjendab oma arvamust
- fantaseerib ja jutustab teose juurde loo: mis juhtus enne, mis juhtus pärast

Eesmärgid ehk 6- 7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Kujutamine ja väljendamine

- leiab ümbritseva vaatlemisel detailide, objektide vahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil
- kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid
- väljendab kunstitöö loomisel meeleolusid ja fantaasiaid
- kasutab värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuvalt

Kujundamine

- valib ise tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks
- koostab ja kujundab mustriribasid

Voolimine

- voolib esemeid ja figure kasutades erinevaid voolimisvõtteid
- ilmestab voolitud esemeid mustrite ja detailidega.
- jälgib voolimisel osade suurust ja vahekordi, kehaosade paigutust ja proportsioone.
- oskab voolida inimfiguuri
- katab pinna ühtlaselt voolimismassiga reljeefsete mustrite ja piltide tekkimiseks

Joonistamine

- oskab kujutada mitmesuguseid esemeid, olendeid, gruppe ja suudab edasi anda nende vormi, proportsiooni, värvi, iseloomulikke tunnuseid
- suudab kujutada esemeid mälu, natuuri, sõnalise kirjelduse ja fantaasia järgi
- oskab kujutada elusolendite mitmesuguseid kehaasendeid ja liigutusi

Maalimine

- segab värve uue värvitooni saamiseks
- suudab pindu värvida ühtlaselt, muutes pintsli suunda olenevalt kujutise vormist
- maalib tausta ja lihtsamaid objekte ning esemeid
- oskab kasutada vesi- ja guaššvärvi

Meisterdamine

- oskab voltida paberit esemete meisterdamisel
- suudab rebida paberist väikesi tükikesi, ribasid ja suuremaid ümmargusi vorme
- laob ja kleebib looduslikust materjalist mustreid ja figure
- kasutab erinevaid materjale ja töövahendeid esemete või kingituste valmistamisel

Kunsti vaatlemine, vestlemine kunstist

- suhtub tolerantselt kaaslaste töödese
- vaatleb raamatuillustratsioone ja kunstitöid, esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust
- jutustab ja selgitab küsimuste abil, miks ta kujutas esemeid ja nähtusi just sellisel viisil
- põhjendab oma hinnanguid kunstitööle

4.6 Muusika

- o Üldeesmärgid
 - Laps tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
 - Laps suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
 - Laps suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
 - Laps suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi

- o Valdkonnad
 - **Muusika kuulamine**

Laps tunneb rõõmu kuulatavast laulust

Laps väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas erinevaid meeleolusid liigutuste ja liikumisega

- **Laulmine**

Laps tunneb rõõmu laulmisest, omandab lastepärast laulurepertuaari.

Laps laulab loomuliku häälega nii rühmas kui üksi

- **Rütmiline liikumine**

Eesmärk:

Laps arendab muusika rütmi ja meetrumi tajumist

Tunneb ära ja omandab põhiliikumised- kõnd, jooks, seis

Arendab ruumitaju ja orienteerumisvõimet

Suudab ennast loovalt väljendada liikumise, tantsimise kaudu

- **Mäng lastepillidel**

Laps tutvub erinevate lastepillidega

Harjutab elementaarseid mänguoskusi.

Arendab üksi- ja koosmängu oskust

Suudab ennast loovalt väljendada pillimängu kaudu

- o Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel
 - on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalne tegevus;
 - kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
 - arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele;
 - kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades; muusika on igapäevaolu osa, nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
 - seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud;

- muusikapalade valikul arvestatakse laste huvidega ning ea- ja jõukohasusega.

Eesmärgid ehk 1,5-3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Muusika kuulamine

- laps tunneb rõõmu kuulatavast laulust ja muusikapalast
- laps plaksutab kätega, kõigub (kiigutab) kehaga kuulamispaala muusika rütmis kaasa

Laulmine

- laps huvitub laululisest tegevusest
- laps kuulab jälgib õpetaja laulu
- laps püüab õpetajaga kaasa laulda üksikuid silpe, sõnu, laulu lõike

Muusikalis-rütmiline liikumine

- laps liigub vastavalt muusika meeleolule : kõnd-jooks
- laps sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulutekstile

Pillimäng

- laps kasutab laulmisel kehapilli plaksutab, patsutab kaasa rütmi
- laps mängib õpetaja laulule kaasa kõristiga

Eesmärgid ehk 3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Muusika kuulamine

- laps oskab kuulata laulu või muusikapala lõpuni
- laps reageerib muusika erinevatele iseloomudele, karakterile plaksutab kätega, kõigub kehaga muusika rütmis kaasa

Laulmine

- laps laulab õ/a lõpul laulda omal valikul lihtsamaid rahva või lastelaule
- (1-2 laulu)
- laps püüab õpetaja ja rühmaga kaasa laulda
- laps plaksutab laulmisel kaasa

Muusikalis-rütmiline liikumine

- laps väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu(loovaliikumise kaudu
- laps tantsib kaasa, kasutab eakohaseid tantsuelemente: kõnd ja jooks,
- laps oskab koputada kahe jalaga vahelduvalt
- laps liigub mööda ringjoont
- laps keerutab koos paarilisega
- laps osaleb laulumängudes

Pillimäng

- laps mängib kaasa pulssi või rütmi muusika kuulamisel, laulmisel, liikumisel
- laps kasutab laulmisel kehapilli
- laps mängib kaasa kõlapulkadel, väikesel trummil, marakal, kuljustel (4 a.)

Eesmärgid ehk 4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Muusika kuulamine

- laps tunneb õpitud laule ilma sõnadeta- ainult mängituna
- laps iseloomustab iseseisvalt muusikat kasutades väljendeid: lõbus, nukker, tugev, õrn
- laps väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste –liikumine, laulmine, pillimäng kaudu

Laulmine

- laps laulab kaasa ühtlases tempos loomuliku häälega
- laps laulab peast 3-4 õpitud rahva- ja lastelaulu ja esitab neid rühmas

Muusikalis-rütmiline liikumine

- laps muudab liikumist vastavalt muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumisele (tempo, dünaamika, register)
- laps osaleb laulumängudes
- laps kasutab nii liikumisel kui loovliikumisel kogu ruumi
- laps kasutab tantsusamme kand-varvassamm, põlvetõstekõnd ja -jooks
- laps oskab liikuda hanereas

Pillimäng

- laps mängib rütmipille kõlakarp, kõlatoru, kastanjett, trumm laulude ja liikumise saateks
- laps eristab kuulamisel rütmipille tämbri järgi
- laps osaleb ansamblimängus, alustab ja lõpetab pillimängu üheaegselt, mängib ühtlases tempos

Eesmärgid ehk 5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Muusika kuulamine

- laps tunneb ära lihtsamad žanrid marss, laul, tants
- laps tunneb ära õpitud laulu kuulates meloodiat ja sõnu
- laps tunneb kõla järgi eesti rahvapille (kannel, torupill)
- laps suudab kuulata laulu ja muusikapala
- laps oskab seletada ja väljendada laulu ja muusikapala sisu, elamusi

Laulmine

- laps laulab ilmekalt loomuliku häälega lähtudes laulu ja teksti karakterist
- laps on tuttav ja oskab laulda eesti rahvalaule ja õpitud laule peast

Muusikalis-rütmiline liikumine

- laps kasutab tantsimisel omandatud tantsusamme hüpaksamm, külggaloppamm
- laps liigub hanereas,
- laps liigub ringis nii üksi kui paaris
- laps muudab liikumist vastavalt muusikaliste väljendusvahendite vaheldumisele reageerides muusika tempo, dünaamika muutustele
- laps sooritab tantsuliigutusi ühel ja samal ajal kogu rühmaga
- laps oskab eesti rahvamänge ja tantse (2-3 mängu)

Pillimäng

- laps mängib rütmi ja meloodiapillidel lihtsaid ostinaato kaasmänge ühes tempos
- laps tunneb tämbri järgi ära õpitud rütmipille
- laps osaleb lastepilli ansambli mängus alustades ja lõpetades pilli üheaegselt
- laps mängib looduslike pillidega

Eesmärgid ehk 6-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Muusika kuulamine

- laps tunneb ära ja eristab lihtsamaid muusikazhanre: tantsuviisi, marss, laul, hällilaul
- laps teab mõistet- helilooja, esitaja
- laps kasutab kuulatud muusika iseloomustamiseks eakohast sõnavara

Laulmine

- laps laulab vabalt, ilmekalt, aeglustades, peab välja pausid
- laps esitab laule nii rühmas kui üksi

- laps laulab 3-4 laulu peast

Muusikalis-rütmiline liikumine

- laps orienteerub ruumis- kõnd ringis, kõnd läbisegi, oskab käärhüppeid ja külgaloppsammu, hüpaksammu
- laps väljendab ennast loovalt liikumise kaudu toetudes õpitud muusikalistele väljendusvahenditele (külgaloppsamm, hüpaksamm)
- laps reageerib muusika tempo ja dünaamikale muutustele rütmiliselt täpselt
- laps sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga

Pillimäng

- laps oskab mängida eakohaseid rütmi- ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele,
- laps osaleb lastepilli ansamblimängus
- laps oskab mängida järgnevaid pille: guiro, kõlaplaadid, plaatpillid, triangel, puu agoogo
- laps mängib looduslike pillidega

Eesmärgid ehk 7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Muusika kuulamine

- laps oskab eristada lihtsamaid muusikažanre hällilaul, tantsuviis, rahvalaul
- laps teab mõistet- helilooja, esitaja
- laps kasutab kuulatud muusika iseloomustamiseks eakohast sõnavara

Laulmine

- laps laulab voolavalt, ilmekalt, aeglustades, peab välja pausid
- laps esitab laule nii rühmas kui üksi
- laps laulab 3-4 laulu peast

Muusikalis-rütmiline liikumine

- laps orienteerub ruumis- kõnd ringis, kõnd läbisegi, oskab käärhüppeid ja külgaloppsammu, hüpaksammu
- laps väljendab ennast loovalt liikumise kaudu toetudes õpitud muusikalistele väljendusvahenditele (külgaloppsamm, hüpaksamm)
- laps reageerib muusika tempo ja dünaamikale muutustele rütmiliselt täpselt
- laps sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga

Pillimäng

- laps oskab mängida eakohaseid rütmi- ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele,
- laps osaleb lastepilli ansamblimängus
- laps oskab mängida järgnevaid pille: guiro, kõlaplaadid, plaatpillid, triangel, puu agoogo, metallofon, ksülofon
- laps mängib looduslike pillidega

4.7 Liikumine

○ Üldeesmärgid:

- Laps tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

- Valdkonnad
 - kehalise kasvatuse alased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen;
 - põhiliikumised;
 - liikumismängud;
 - erinevad spordialad;
 - tants ja rütmika.
- Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:
 - arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, painduvus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
 - rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega;
 - peetakse osuliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist;
 - suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
 - mitmekesistatakse põhiliikumiste, koordinaatsiooni, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika arendamist ja tagasiside andmist.

Eesmärgid ehk 1,5 – 3-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

kehalise kasvatuse alased teadmised: ohutus

- Liigub õpetaja juhendamisel ohutult;
- tunneb ära oma võimlemisriided ja jalatsid;

Põhiliikumised

- viskab palli kahe käega, veeretab ja lööb seisvat palli jalaga;
- kõnnib tasasel pinnal, liigub otse edasi ja tagurpidi;
- sooritab põhiliikumisi, säilitab liikudes tasakaalu, seda ka vähendatud pinnal;
- ületab takistusi nii ronides kui ka roomates;
- hüpleb kahel jalal paigal, edasi liikudes matkides nt jänese hüppeid;
- jookseb veereva vahendi (pall, rõngas) järel.
- toetudes käsipuule suudab iseseisvalt trepist üles ja alla minna;

Liikumismängud

- mängib 1-2 reeglita liikumismänge;
- mängib koos õpetajaga kõnni- ja jooksumänge
- kasutab loovmängus ja vabal ajal aktiivset liikumist (nt jooks, hüpe, kõnd jt).

erinevad spordialad

- kasutab liikudes rütmi- ja võimlemisvahendeid (nt rõngas, pall);
- teeb kaasa 500 m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis;
- istub kelgul ja sõidab kelguga iseseisvalt nõlvakust alla;
- veab tühja kelku.

tants ja rütmika

- sooritab harjutusi erinevates asendites, ettenäitamise ja juhendamise järgi, püüdes säilitada ühtset tempot õpetaja ja kaaslastega;
- matkib õpetajat, sooritab lihtsat liikumist muusika järgi.
- on suuteline liikuma õpetaja abiga ringjoonel ja rivis;

Eesmärgid ehk 3 – 4-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

kehalise kasvatuse alased teadmised: ohutus;

- valib õpetaja korraldusel teiste riiete hulgast välja võimlemisriided;
- arvestab aktiivses tegevuses rühmakaaslastega;
- sooritab vastavalt õpetaja korraldustele sõnalise seletuse järgi.

põhiliikumised:

- omab kõnni, jooksu, tasakaalu, pugemise ja viskamise alusoskusi;
- Säilitab liikudes tasakaalu nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal;
- Veeretab ja viskab palli kaaslastele, püüab palli;
- Liigub vabalt, valitseb oma keha nii edaspidi kui tagurpidi liikudes;
- Sooritab koordineerimise ja osavust arendavaid harjutusi;
- Ronib vabalt varbseinal üles-alla;
- Hüpleb kahel jalal paigal pööretega ümber, üle esemete ja tähistega.

liikumismängud:

- Mängib matkiva sisuga kuni 3 reeglita kõnni- ja jooksumänge;
- Valitseb oma liigutusi ja liikumist erinevates mängudes, tegevustes;
- Saab aru mängu sisust ja püüab kinnipidada mängureeglitega.

erinevad spordialad:

- Ronib kelguga mäest üles ja sõidab iseseisvalt mäest alla;
- Sooritab harjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega;
- hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, viirus;
- sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosneva kombinatsiooni.

tants ja rütmika:

- Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetajaga ning kaaslastega
- Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile

Eesmärgid ehk 4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

kehalise kasvatuse alased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen;

- Teab spordivahendite nimetusi ning kasutab spordivahendeid ohutult;
- Järgib meeldetuletamisel hügieeninõudeid.

põhiliikumised:

- Sooritab põhiliikumisi, teeb tasakaalu-, painduvust- ja osavusharjutusi;
- Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi (seisab ühel jalal);
- Saab hakkama erinevate hüpete (sügavushüpped, paigalt kaugushüpe) ja hüplemist sooritamisega (sulghüplemine koos jalgadega, harki-kokku);
- Suudab ronida varbseinal üles-alla vahelduva sammuga;
- Oskab visata palli täiskasvanule ja oskab püüda palli täiskasvanult.

liikumismängud:

- Mängib kuni 4 reeglita liikumismänge
- Mängib lihtsamate võistluselementidega mängu

- Suudab kinnipidada mängu reeglitest

erinevad spordialad:

- Valitseb oma liigutusi, koordinaatsiooni ja tasakaalu nõudvate harjutuste täitmisel;
- Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga;
- Sõidutab kelguga kaaslast;
- Oskab vedada üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast;
- Oskab säilitada oma kohta kolonnis, ringis ja viirus.

tants ja rütmika.

- Liigub vastavalt muusika tempole (kiire, aeglane)
- Oskab kõndides rütmi kaasa plaksutada

Eesmärgid ehk 5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

kehalse kasvatuse alased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen:

- teab spordivahendite nimetusi ning kasutab erinevaid spordivahendeid;
- suudab taluda kaotust võistlusmängudes;
- oskab õpitud tegevustes kasutada ohutuid liikumisviise
- mõistab hügieeninõuete olulisust

põhiliikumised:

- Sooritab tasakaalu-, koordinaatsiooni- ja osavusharjutusi;
- Säilitab tasakaalu dünaamilistes harjutustes;
- Sooritab koordineeritud liigutusi: harki-kokku, harki-risti, ette-taha hüplemist koos käte tööga;
- Oskab ronida varbseinal vahelduva sammuga ja täita lisaülesandeid;
- Oskab visata palli vastu seina ja püüda palli seina põrkest, põrgatab palli;
- Sooritab erinevaid hüppeid (kaugushüpe hoojooksult, sügavushüpped määratud kohta) ja hüplemisi (hüplemine hüpitsaga, galopp hüplemine);

liikumismängud:

- Mängib kollektiivseid võistlusmänge
- Osaleb jõukohastes teatevõistlustes (nt joonejooksud)

erinevad spordialad:

- Valitseb oma liigutusi ja kehahoidu erinevates mängudes ning harjutuste sooritamisel;
- Kelgutab mäest alla täites eriülesandeid (esemete haaramine)
- Oskab kasutada mäest alla laskumisel erinevaid talispordivahendeid

tants ja rütmika.

- Sooritab harjutusi rütmimuusika järgi
- Koosõlastab oma liigutusi kaaslaste omadega;
- Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele.

Eesmärgid ehk 6-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

kehalse kasvatuse alased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen:

- Oskab nimetada erinevaid spordialasid ja Eesti tuntumaid sportlasi;
- Keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks;
- kontrollib oma kehaasendit kõndimisel, istumisel ja seismisel

- peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest
- pärast aktiivset kehalist tegevust enda pesemine.

põhiliikumised:

- sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised;
- kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt, täpsust nõudvates tegevustes kasutab domineerivat kätt;
- säilitab tasakaalu nii paigal olles kui dünaamilistes harjutustes;
- sooritab erinevaid hüppeid (kaugushüpe, sügavushüpe, kõrgushüpe) ja hüplemisi (käarihüplemine, harki-risti hüplemine)

liikumismängud:

- Mängib sportlike elementidega mängu (jalgpall, korvpall jne);
- Võistleb kombineeritud teatevõistlustes (nt takistusriba läbimine);
- Kasutab ausamängu põhimõtteid ning peab kinni kokkulepitud mängureeglitest;
- Organiseerib ise liikumismänge.

erinevad spordialad:

- Orienteerub mänguväljakul ning sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene;
- Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi;
- Osaleb kelguvõistlustel kaugusele ja täpsusele
- Sõidab kelguga nõlvakust alla põhiasendis
- Valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui ka tänaval.

tants ja rütmika.

- Sooritab rütmiliikumisi üheaegselt kaaslasega
- Oskab liikuda erineva tempoga, kiirendada ja aeglustada liikumist, vastavalt signaalile, korraldusele peatuda või muuta liikumissuunda
- Kasutab liikudes loovalt erinevaid vahendeid (rõngad, pallid jt)

5. LAPSE ARENGU HINDAMINE

Lapse arengu hindamine lasteaias on järjepidev protsess, mis koosneb erinevatest etappidest:

- info kogumine ja dokumenteerimine;
- info tõlgendamine;
- edaspidiste tegevuste planeerimine.

Arengu hindamise eesmärgiks jõuda tervikliku arusaamiseni laste oskuste ja võimete tugevatest ja parendamist vajavatest külgedest selleks, et luua iga lapse jaoks kõige sobivamad arengutingimused. Hindamise käigus tuleb koguda infot, mille alusel saab õpetaja otsustada, kuidas just selle konkreetse lapse arengut toetada. Seega peab hindamine lähtuma lapsest ja olema väga selgelt seotud õppe- ja kasvatustegevusega. Ühtlasi on laste arengut hinnates võimalik saada tagasisidet seni läbi viidud õppe- ja kasvatustegevuse sobivusele ning lähtuvalt saadud teadmistest planeerida edasisi tegevusi.

- Lapse arengu hindamine lasteaias on oluline, et mõista iga lapse eripära ning luua koostöös perega sobiv kasvukeskkond, mis toetab lapse enesehinnangut ja arengut.
 - Lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka pedagoogi suunatud tegevustes.
 - Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused.
 - Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut ning arvestades lapse individuaalset eripära.
 - Vähemalt üks kord õppeaastas viiakse lapsevanemaga läbi arenguestlust lapse arengu hindamiseks ja toetamiseks.
- **Info kogumise meetodid**
- **Vaatlus-** lapsi ja nende tegutsemist jälgitakse mingi perioodi jooksul fikseerides tegevus kirjalikult. Vaatlus võimaldab registreerida kindlaid käitumisi, nende esinemissagedust, kestust ja vallandumis- ning vaibumistingimusi. Vaadelda saab nii eelnevalt ettevalmistatud situatsioonis kui lapse loomulikus keskkonnas. Vaatluse puhul on oluline, et vaatlejal oleks kindel plaan, mida jälgida ning et nähtu kuidagi fikseeritakse. Fikseeritud vaatlused peavad sisaldama piisavalt taustainformatsiooni (vaatluse aeg, vaatleja isik, vaatluskeskkonna kirjeldus, juuresolevad isikud). Fikseeritud vaatluseid analüüsitakse ja säilitatakse rühmas sisse seatud vaatluste kaustas.
 - **Tegevuskirjeldus** – on kõige levinum vaatlustehnika, kus vaba kirjeldamise vormis pannakse kirja lapse tegutsemine. Vaatluse kirjeldamiseks on soovitatav kasutada oleviku vormi ning vältida tuleks subjektiivseid hinnanguid ja kommentaare.
 - **Kontrollnimistu (arenguvaatlustabel)** – on teatud tegevuste ja oskuste kriteeriumide kirjalik loend. Kontrollnimistuid kasutatakse lapse käitumise või oskuste olemasolu kindlakstegemiseks erinevates valdkondades (tunnetus- ja õpioskused, sotsiaalsed oskused, enesekohased oskused, mänguoskused). Lapse arengust, oskustest ja käitumisest annab hea ülevaate sama nimistu kasutamine erinevatel aegadel (näiteks kuus/kvartalis korra või sügisel ja kevadel).
 - **Video- ja audiosalvestused**
 - **Struktureeritud intervjuu (ankeet)** – uuritavale esitatakse eelnevalt kindlaks määratud küsimusi, mis võivad olla esitatud ka kirjalikus vormis. Küsimustele on ette antud vastusevarjandid. Pakutud variantide hulgast palutakse valid kõige sobivam (nt. meeldib, ei meeldi, mõnikord meeldib).
 - **Struktureerimata intervjuu** – vaba vestlus uuritavaga, milles küsimused tulenevad eelnevatest vastustest. Viiakse näiteks läbi mängu või tegevuse ajal, mis annab õpetajale hea võimaluse lapsele küsimusi esitada ja informatsiooni saada.
 - **Poolstruktureeritud intervjuu** – uuritavale esitatakse eelnevalt kindlaks määratud küsimusi, kuid vastusevarjante ette ei anta, uuritav vastab oma sõnadega. Laste uurimisel kasutataksegi enamasti poolstruktureeritud intervjuud.
 - **Testid ja töölehed** – töölehtede abil on hea kontrollida laste akadeemilisi teadmisi, kas laps tunneb värve, geomeetrilisi kujundeid, koduloomi, putukaid jpm.
 - **Laste kunstitööd** – õpetaja ülesanne on pakkuda lastele mitmekülgseid võimalusi kunstitegevusteks ning toetada last tema kunstilises arengus. Lapsele tuleb anada võimalus läbida kõik olulised kunstilise arengu etapid. Oluliseks tuleb pidada

igat väiksematki lapse kunstilist eneseväljendust, olgu nendeks siis arvukalt „toodetud“ sodimised või kummalised olevused. Lapse edusamme saame jälgida, kui lisame töid tema arengumappi. Lapse arengumappi lisatud kunstitööd peavad sisaldama kuupäeva, millal töö on tehtud, juhendaja õpetaja nime, töö pealkirja ja eesmärgi. Võimalusel tuleks ka lapse käest küsida, mida ta oma tööst arvab, keda või mida ta joonistas, mis õnnestus tal eriti hästi.

- **Fotod laste töödest** – kuna ruumilisi töid pole võimalik lapse arengumappi lisada, siis on hea võimalus neid pildistada (nt. voolimistööd, erinevad meisterdused) ning seejärel need sinna lisada.

Arengu hindamine ei tähenda kindlasti ainult ühe testi või ülesande läbiviimist vaid mitmekülgset lapse arengutaseme analüüsi, kus võetakse vaatluse alla kõik arengu valdkonnad ja kasutatakse selleks erinevaid meetodeid. Samas ei tohi erinevate meetodite kasutamine omaette eesmärgiks saada ja nende valik peab olema põhjendatud. Siin tuleb kindlasti arvestada sellega, mida täpsemalt hinnatakse ja kuivõrd valitud meetod selleks sobib ning kuivõrd hindaja seda meetodit valdab.

Lapse arengu pideva hindamise vastutus on eelkõige rühmaõpetajatel, kuid hindamist tuleks käsitleda meeskonnatöona. Lapse oskuste ja neis toimivate edasiminekute kohta peavad infot koguma ja seda koostöös analüüsima kõik lasteaia spetsialistid, kes konkreetse lapsega tegelevad. Lisaks peab arvestama lapse arengu hindamisel koostööd koduga ja lastevanematelt saadus infot lapse kohta.

o **Arengu hindamise dokumentatsioon**

Lapse arengut kajastav info on konfidentsiaalne ning info kogumisel ja säilitamisel kasutatakse järgmisi dokumente:

- **Arengumapp** – arengumappi kogutakse lapse täid, mis näitavad tema arengut mingis teatud valdkonnas. Arengumappi võib õpetaja valida täid koos lapse või lastevanemaga. Arengumapp ei tohi sisaldada konfidentsiaalset info lapse või tema pere kohta. Kogu info arengumapis peab olema positiivne ja suunatud lapse arengu väljatoomisele. Arengumapi sisuga võivad tutvuda kõik lapsega seotud isikud, arengumapi koostamist alustatakse lapse lasteaeda tulekul ning see natakse lapsele kaasa lasteaia lahkumisel.
- **Vaatluste kaust** – koht, kuhu õpetajad koguvad erinevaid tehnikaid kasutades lapse kohta saadud infot ning analüüsi. Vaatluste kaustas sisalduv materjal on kättesaadav üksnes rühmaõpetajatele, lasteaia juhtkonnale ning teistele lapsega tegelevatele erialaspetsialistidele.
- **Õppe- ja kasvatustegevuse päevik** – igapäevaselt märgib õpetaja lapse kordaminekud ja individuaalse töö vajadusel rühma e-päeviku analüüsi lahtrisse.
- **Koolivalmiduskaart** - lasteaia õppekava läbinule annab lasteaed välja koolivalmiduskaardi. Koolivalmiduskaardis on kirjeldatud lapse arengu tulemusi üldoskustes ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades, tuues välja lapse tugevused ja parendamist vajavad küljed.

6. ERIVAJADUSEGA LAPSE ARENGU TOETAMINE

Erivajadus on kõik see, mis tingib vajaduse muuta või kohendada keskkonda, et indiviid saaks oma arengupotentsiaalile vastavalt tegutseda ja arened. Kui erivajadused ilmnevad enne kooliiga, siis nimetatakse neid arengulisteks

erivajadusteks, koolieas aga hariduslikeks erivajadusteks. Arenguliste erivajadustega (AEV) lapsed erinevad oma võimetelt, taustalt ja isiksuseomadustelt eakaaslastest sedavõrd, et vajavad oma arengupotentsiaali realiseerimiseks keskkonna ümberkorraldamist. Mida varem lapse erivajadusi märgatakse, kirjeldatakse ja arendustööd alustatakse, seda paremad on lapse võimalused igapäevaelus ja koolis toime tulla.

Erivajadustega laste toetamise põhimõtted:

- Erivajaduste võimalikult varajane märkamine ja väljaselgitamine.
- Individuaalne lähenemine vastavalt lapse arengulistele erivajadustele ja keskkonna võimalustele.
- Lastevanemate nõustamine ja juhendamine, kuidas tagada lapsele keskkond, kus ta maksimaalselt areneks.
- Spetsialistide kaasamine arengustegevusse

Erivajadusega lapse toetamine lasteaia tavarühmas

Esimene tasand – individuaalsuse märkamine ja toetamine. Lapse arengu jälgimine toimub rühmatöö tingimustes. Abivajajateks võivad osutada käitumishäiretega lapsed, teise emakeelega lapsed, madalamate või kõrgemate vaimsete võimetega lapsed, kehapuudega lapsed.

Individualiseerimise võimalused:

- individuaalne lähenemine õpetajate poolt,
- tegevuste kergemaks/raskemaks muutmine,
- laste sotsiaalsete oskuste arendamine,
- koostööoskuste kujundamine rühmas,
- rühmaõpetajate koostöö muusika- ja liikumisõpetajaga,
- lastevanemate juhendamine.

Teine tasand – erivajaduste hindamine ja tugiteenused. Lapse arengutase võib eakaaslaste keskmisest tasemest olla ühes või mitmes valdkonnas oluliselt erinev. Abivajajateks võivad olla kergemate arengupuuetega lapsed (kõnepuuded, kuulmispuuded, autismispektri häired, vaimupuuded)

Individualiseerimise võimalused:

- logopeed viib läbi individuaalset arendustööd 1-2 korda nädalas
- rühmaõpetajad teevad koostööd logopeediga ja toetavad lapse arengut rühmas
- vajadusel koostatakse lapsele individuaalne arengukava
- lapsevanemate nõustamine selles osas, kuidas tagada lapsele keskkond, kus ta maksimaalselt areneks (arenguvestlused, ümarlauad, logopeedi konsultatsioonid).

Kolmas tasand – erivajadustele kohandatud keskkonda suunamine: sobitus- või erirühm. Erivajadustega laste õpetamine sobitus- või erirühmas võimaldab tagada neile maksimaalselt sobiva keskkonna ning individuaalse lähenemise.

- kui lapse senine areng ei ole kulgenud eakohaselt (esineb oluline mahajäämus), selgitatakse lapsevanemale vajadust täiendavate uuringute järele erispetsialistide (eriarst, psühholoog, logopeed, eripedagoog, sotsiaaltöötaja vm.) juures.
- lapsevanemal tuleb pöörduda elukohajärgse nõustamiskomisjoni poole
- rühma meeskond koostöös logopeedi ning muusika- ja liikumisõpetajaga koostavad lapse individuaalsuskaardi või iseloomustuse.

- kui lapse arengutaset ja vajadusi on täpsemalt hinnatud toimub arenguestlus, kus analüüsitakse ühiselt lapse hetketaset ning lapsevanemale tutvustatakse lapse jaoks kõige otstarbekamat arendustegevuse kohta (sobitus-või erirühm).
- kui erivajadustega laps jätkab tavarühmas, täpsustatakse kuidas hakkab toimuma kasvukeskkonna kohandamine lapse jaoks.

Tallinna Lasteaed Vikerkkaar õppekava on arendatud ja muudetud:

1. Õppe-ja kasvatustegevuse eesmärkide ja põhimõtete kaasajastamine, 16.12.2008 nr. 17 Õppekava arendustöö töögrupp
2. Õppe-ja kasvatustegevuse korralduse paindlikumaks muutmine, 16.12.2008 nr. 17 Õppekava arendustöö töögrupp
3. Valdkonnale Mina ja keskkond õpivara lisamine, 15.01.2009 nr. 18 Õppekava arendustöö töögrupp
4. Ainevaldkondade eesmärgi sõnastuse täpsustamine/uuendamine, 15.01.2009 nr. 18 Õppekava arendustöö töögrupp
5. „Üldsätted“, 11.02.2009 nr 19 Õppekava arendustöö töögrupp
6. Õpikäsitluse lisamine, 11.02.2009 nr 19 Õppekava arendustöö töögrupp
7. Õppekavasse uue osa: Üldoskused koostamine ja lisamine, jaanuar 2013
8. Valdkonna Mina ja Keskkond uuendamine, jaanuar 2013
9. Õppekasvatustegevuse prioriteetide lisamine vastavalt asutuse arengusuundadele, veebruar 2014
10. Laste arengu jälgimise valdkonna täiendamine, märts 2014

7. LISAD

Lisa 1

MINA JA KESKKOND

1,5-2 aastased lapsed

September

1. Tere lasteaed: tutvumine oma õpetajatega, õpetaja abiga ja uute mängukaaslastega. Minu nimi.
2. Minu rühmaruum, mööbel, mänguasjad.
3. Sügis. Sügisannid- erinevad puu- ja aedviljad, värvus, nimetus, maitse.
4. Ilmad sügisel erinevaid ilmastikunähtused (sajab vihma, paistab päike, tuul, pilves)

Oktoober

1. Riided, riietumine sügisel (kindad, sokid, kummikud), vihmavari, helkur - olen nähtav.
2. Linnud sügisel , linnu välimus. Part- välimus, ujub vees, lendab.
3. Loomad metsas, karu ja jänes, kehaosad, liikumine
4. Sügisene taimeriik: puu, lill, muru. Kolletumispäev

November

1. Minu pere ja kodu, pereliikmed: ema, isa, vanaisa, vanaema, mina. Kes veel elab kodus? Koer – kass, on koduloomad.
2. Minu isa- tööd ja tegemised kodus.
3. Sõidukid: auto- veoauto ja sõiduauto (auto osad), rong.
4. Kodulinnud: kukk, kana, part- kehaosad, häälightsused, inimeste hoolitsus.

Detsember

1. Talvine loodus: muutused looduses-puud on raagus, ei ole lehti, maad katab lumi, jäljed lumel .
2. Jõulude ootamine. Rühmatao kaunistamine.
3. Jõuluaeg: kuuse tunnused (okkad , käbid). Kuusk on jõulupuu, jõuluküünl.
4. Ilmad talvel, talve tunnused (külml, lumi, lumesadu, tuisk)

Jaanuar

1. Uus aasta- peoriieie kandmine, ilutulestik.
2. Linnud talvel: linnu kehaosad, liikumisviis, toit. Inimeste abi lindudele
3. Terve laps – riietus vastavalt ilmale (sokid, kindad, joped jne). Ohud tänaval, helkuri kasutamine, hoida täiskasvanu käest kinni.
4. Talv linnas, talvised tööd ja tegemised, majahoidjatöö, ilmad talvel.

Veebruar

1. Talvelõbud- kelgutamine, suusatamine, uisutamine, lumememme ehitamine.
2. Sõbrapäev, Kes on sõber? Sõbralik käitumine
3. Minu kodu, minu maja , minu hoov jne. , elan linnas
4. Minu keha ja nägu. Keha puhtus.

Märts

1. Koduloomad: lehm ja lammas, kehaosad, loomade häälightsused
2. Raamatutenädal, raamatud loomadest
3. Muinasjutt – erinevad muinasjutud, muinasjututegelased, lavastused.
4. Vesi: külml, soe.

Aprill

1. Naljanädal, naljapäev.
2. Kevadpühad, värvilised munad, kana ja tibud.
3. Kevadine loodus – lill, puu

4. Linnurahva kevad- linnulaul, linnupesa, lindude tegevus (hüplemine, lendamine jne.)

Mai

1. Kevadtööd aias. Tööriistad labidas ja reha, kastekann.
2. Emadepäev –minu ema ja tema tegemised. Kingitused emale.
3. Putukad: mesilane, lepatriinu
4. Lilled metsas ja aasal.

Juuni, juuli, august

1. Päike, õhk ja vesi- need me sõbrad kolmekesi. Sportlikud mängud, liigun terviseks. Liiv, mängud liivaga.

2-3 aastased lapsed

September

1. Lasteaed: lasteaia ja rühma nimi, lasteaiaruumid, õueala, rühmareeglid. Päevakavaga harjutamine. Õpetajad: õpetajate nimed.
2. Mina: minu eesnimi, vanus, soo eristamine (poiss, tüdruk), rühmakaaslaste nimed, eneseteendindamise oskuste arendamine.
3. Sügis: sügise sünnipäev, muutused looduses, sügise tunnuste nimetamine. Mihklilaat-kombed -seal ostetakse puu- ja juurvilju: kartul, kapsas, porgand, kus kasvab, mis värvi ja maitsega.
4. Sügisannid, mida leian aiast: juur- ja puuvilja mõiste tutvustamine ja viljade nimetamine (juurviljad -porgand, kapsas, kartul) (puuviljad -õun, pirn, ploom,); viljade maitsmine ja eristamine. Mihklilaat-kombed -seal ostetakse puu- ja juurvilju: kartul, kapsas, porgand, kus kasvab, mis värvi ja maitsega.

Oktoober

1. Sügis metsas: seemned, mõisted söögiseen ja mürgiseen, seente nimetamine (kukeseen, kärbseseen), käitumine metsas/looduses (ei murra taimi, ei tapa elusolendeid)
2. Sügisene taimeriik: marjad (jõhvikas, pohl) ja lilled (aster)
3. Rändlinnud: rändlinnu mõiste tutvustamine, lindude nimetamine (toonekured, luiged, pardid), linu kehaosade nimetamine (tiivad, nokk, suled)
4. Riietus ja ilmastikunähtused: riietus vastavalt ilmale ja riiete nimetamine (keep, vihmavari, kummikud, jope jne.); vikerkaar ja vihm. Helkur.

November

1. Metsloomad sügisel: loomade käitumine sügisel ja talveuni, loomade nimetamine (jänes, rebane, karu, orav, siil)
2. Isad ja nende tegemised kodus, isade nimed. Minu pere
3. Sõidukid (buss, troll, auto, rong, tramm)
4. Terve laps - kuidas olla terve? (mida peame sööma, et olla terved, riietus)

Detsember

1. Talvine loodus: ilmastiku muutused ja muutused looduses. Mõisted: jää, lumi, tuisk, härmas.
2. Metsloomad talvel. Loomad otsivad lume alt süüa. Inimesed viivad loomadele talvel metsa süüa.
3. Jõulude ootamise aeg: küünalde süütamine, päkapikud kui jõuluvana abilised. Jõulurahu tähendus.
4. Jõulupühad ja kombid: rühma kaunistamine, piparkookide valmistamine, ettevalmistused jõuluvana tulekuks, kuuse kaunistamine, aastavahetus, küünalde ohutus.

Jaanuar

1. Uus aasta: uue aasta traditsioonid: ilutulestik ja ohutusnõuded; uue aasta soovid
2. Linnud talvel: tihased ja leevikesed. Lindude nimetamine, nende välised tunnused, lindude toidulaud.
3. Talv linnas ja maal. Talvised tööd ja tegemised: lume koristamine teedelt ja katustelt, ohtlikud jääpurikad katusel.
4. Liiklus talvel: libe tee, helkuri kandmine

Veebruar

1. Minu keha ja kehaosad: (pea, kael, õlad, käed, selg, sõrmed, kõht, jalad, põlved, varbad)
2. Sõbrapäev. Minu sõber. Lemmikloomad.
3. Talverõõmud: (kelgutamine, suusatamine, uisutamine, lumememme ehitamine) Vastlapäev ja vastlapäeva kombed.
4. Eestimaa sünnipäev: sümbolite nimetamine (eesti lipp). Minu kodu ja pereliikmed.

Märts

1. Loomad ja nende pojad: nimetused (lehm- vasikas; lammas- lambatall, siga- pörsas; koer- kutsikas) Loomade hoolitsemine poegade eest (toitmine ja õpetamine). Kehaosad.
2. Raamatud. Raamatu hoidmine ja kasutamine. Erinevad raamatud: pildiraamatud, juturaamatud, värviraamatud
3. Muinasjutunädal. Erinevad lastemuinasjutud : „Kolm pörsakest,“ „Kolm karu“ jne.
4. Vesi: veeolekud (tahke ja vedel). Vesi on meres, jões ja järves.

Aprill

1. Esimeded kevadekuulutajad
2. Loomad kevadel
3. Linnurahva kevad
4. Kevadpühad: värvilised munad, jänkü, tibud.

Mai

1. Emad ja vanaemad. Emadepäev. Kuidas ema aidata igapäevatoodes?
2. Kevadtööd aias: lehtede riisumine, prahi koristamine, seemnete külvamine jne, Mida vajab taim kasvamiseks?. Aiatööriistade nimetused (labidas, reha, kastekann)
3. Liiklusvahendid, ohutus tänaval. Transpordivahendid (buss, auto, troll, tramm). Turvanõuded autos, jalgrattaga liigeldes. Valgusfooritulede tähendus, sebra.

Juuni

1. Mängud õues. Mängud vee ja liivaga. Pallimängud ja liikumismängud õuealal.
2. Putukad: lepatriinu, sipelgas, liblikas, tigu, kärbes. Nende välimus ja kehaosad (tiivad, jalad,)
3. Suve algus. Muutused ilmastikus. Jaanipäeva traditsioonid.

August

1. Suvemeenutused: suvel toimunud reiseid ja muud tegemised.
2. Lasteaia sünnipäev.

3-4 aastased lapsed

September

1. Lasteaed: lasteaia ja rühma nimi, lasteaiaruumid, õueala, rühmareeglid. Töötajad: õpetajate nimed, erinevad töötajad ja ametid lasteaias

2. Mina: minu eesnimi, vanus, poiss, tüdruk, rühmakaaslaste nimed
3. Sügis: sügise sünnipäev, muutused looduses, sügise tunnused
4. Sügisannid aias: juur- ja puuvilja mõiste, juurviljad (porgand, kapsas, kaalikas, kartul jne.), puuviljad (õun, ploom, pirn jne.), viljade maitse (hapu, magus jne.)

Oktoober

1. Sügis metsas: seemned (kukeseen, kärbseseen), mõisted söögiseen ja mürgiseen, käitumine metsas/ looduses (ei murra taimi, ei tapa elusolendeid)
2. Sügisene taimeriik: marjad (mustikas, jõhvikas), lilled (aster)
3. Linnud sügisel: linnud (toonekured, luiged, pardid jne.), linnu kehaosad (tiivad, nokk, suled jne.)
4. Riietus ja ilmastikunähtused: riietus vastavalt ilmale, riided (keep, kummikud, jope, vihmavari jne.); vikerkaar ja vihm, kuidas tekivad?

November

1. Metsloomad sügisel: loomade käitumine sügisel, loomade valmistumine talveuneks (jänes, karu, rebane, orav, siil jne.)
2. Isad kodus ja tööl: mõiste perekond, kes sinna kuuluvad, pereliikmete nimetused ja nimed. Mardipäev: martide riietus, mardipäeva traditsioonid
3. Koduloomad ja kodulinnud: (koer, kass, lammas, siga, kukk, kana jne.) Miks kodus loomi ja linde kasvatatakse, millist kasu me nendelt saame?
4. Terve laps: kasulikud toiduained, õige toitumine, liikumine, riietus

Detsember

1. Talvine loodus: ilmastiku muutused ja muutused looduses. Mõisted: jää, lumi, tuisk, härmatis
2. Jõulude ootamise aeg: põlevad küünlad, päkapikud, jõulurahu tähendus
3. Jõulupühad ja kombed: jõulukaunistused rühmas, piparkoogid, jõululuuletused, kuusekaunistused

Jaanuar

1. Uus aasta: uue aasta traditsioonid (ühissöömine pere- ja sõpradega) ilutulestik ja ohutusnõuded, uue aasta soovid
2. Linnud talvel: Eestis talvituvad linnud (tihased, leevikesed jne.), lindude välised tunnused ja toidulaud. Kuidas inimene aitab talvel linde?
3. Talvised tööd linnas ja maal: lume koristus teedelt ja katustelt, ohtlikud jääpurikad, teede liivatamine (põhjused, ohud)
4. Liiklus talvel: ohud, millest on tingitud erinevad õnnetused talvel, hoidumine ohtlikest olukordadest (helkuri kandmine, ettevaatlikus tänaval jne.)

Veebruar

1. Minu keha ja minu 5 meelt: kehaosad (pea, kael, õlad, käed, selg, sõrmed, kõht, jalad, põlved, varbad) 5 meelt: (nägemine, kuulmine, haistmine, maitsmine, kompimine) Kehaosade ja meelte vajalikkus inimesele, kuidas hoida neid tervetena.
2. Sõbrapäev: sõber ja sõprus. Minu lemmikloom: (koer, kass, hamster, merisiga, hiir, rott, kilpkonn, jänes jne.) Looma eest hoolitsemine ja loomade hülgamine (põhjused ja tagajärjed)
3. Eestimaa sünnipäev: sümbolid (eesti lipp ja lipuvärvid, rahvuslind- suitsupääsuke, rahvuslill- rukkilill)
4. Talverõõmud: tegevused talvel (kelgutamine, suusatamine, uisutamine, lumememme ehitamine ja lumesõda jne.). Vastlapäev ja vastlapäeva kombed: vastlapäeva toidud (hernesupp ja vastlakukkel jne.)

Märts

1. Loomad ja nende pojad: (hobune- varss, lehm- vasikas; lammas- lambatall, kits- kitsetall; siga- pörsas; koer- kutsikas)jne. Loomade hoolitsemine poegade eest (toitmine ja õpetamine) Loomade kehaosad: sarved, kabjad, sõrad, udar jne.
2. Raamatud. Raamatu hoidmine ja kasutamine. Erinevad raamatud: pildiraamatud, juturaamatud, luuleraamatud, värviraamatud, aabitsad, tööraamatud, kleepsuraamatud
3. Muinasjutunädal. Erinevad lastemuinasjutud: „Kolm pörsakest“, „Lumivalgeke“, „Okasroosike“, „Tuhkatriinu“, „Punamütsike“, „Kolm karu“ jne. Muinasjutud käpiknuku- ja lauateatris.
4. Veeloomad: (kalad, konnad, hülged, delfiinid, vaalad jne.), veeloomade elupaik ja toitumine. Vesi meres, jões ja järves.

Aprill

1. Kevadpühad. Naljapäev. 1. aprill on sõpradele naljade tegemise päev. Kevadpühade traditsioonid ja sümbolid: värvitud munad ja kaunistused, munakoks, jänküd ja tibud.
2. Võõramaa loomad: (lõvi, tiiger, elevant, sebra, kaelkirjak, ahv, krokodill, jõehobu jne.). Nende elupaik (vees, maal, puu otsas) ja toitumine (mida või keda sööb?)
3. Kevad ja kevadlilled: kevade tunnused, muutused ilmastikus; lilled: (märtsikelluke, lumikelluke, sinilill jne.), kasvukoht (aias, metsas). Õite värvus, lille osad(vars, leht, õis, õiesüda).
4. Linnud kevadel. Esimesed rändlinnud: kuldnoka välimus ja käitumine (pesavalmistamine, munade haudumine jne.) Linnulaul.

Mai

1. Emad ja vanaemad. Emadepäev. Emade ja vanaemade vajalikkus. Ema tööd kodus. Kuidas ema aidata igapäevatöodes?
2. Kevadtööd aias: lehtede riisumine, prahi koristamine, seemnete külvamine jne, Mida vajab taim kasvamiseks? Taime osad: juur, vars, leht, õis. Aiatööriistad (labidas, reha, kastekann jne.)
3. Liiklusvahendid, ohutus tänaval. Liiklusvahendid (buss, auto, troll, tramm, rong, laev, lennuk jne). Turvanõuded autos, jalgrattaga liigeldes. Valgusfooritulede tähendus, sebra.

Juuni

1. Mängud õues. Mängud vee ja liivaga. Pallimängud ja liikumismängud õuealal.
2. Putukad: lepatriinu, sipelgas, mesilane, liblikas, tigu, kärbes, põrnikas jne. Nende välimus ja kehaosad (tiivad, jalad, tundlad)
3. Suve algus. Muutused ilmastikus. Jaanipäeva traditsioonid.

August

1. Suvemeenutused: suvel toimunud reisirid ja muud tegemised.
2. Lasteaia sünnipäev.

4-5 aastased lapsed

September

1. Lasteaed: sõbrad, õpetajad, mängud- mänguvahendid, millised ruumid- mida tehakse, kuidas tehakse, rühma nimi, lasteaia nimi, kus asub, rühmareeglid.
2. Mina: poiss, tüdruk, nimi- perekonnanimi, vanus, minu välimus- sarnasus ja erinevus kaaslastega, poiste ja tüdrukute erinevused, kehaosade seos tegevustega; minu tunded ja tujud.

3. Sügis: muutused looduses- ilm muutub, loodus muutub –märka loodust enda ümber. Sügislilled - õied ja lehed.
4. Sügisannid: köögiviljade kasvatamine, viljade valmimine ja saagi koristamine. Mihklipäev (mihkel keerab ukse suvele lukku, välitööde lõpp, naiste tubased tööd). Eestimaised puu-ja juurviljad: maitse, värvus ja kuju. Kuidas neid toiduks kasutatakse.

Oktoober

1. Sügis metsas: enamlevinuid söögi- ja mürgiseeni, marju mida sügisel saab korjata ja süüa, mida loomad sügisel metsas teevad: koguvad talvevarusid, valmistuvad talveuneks.
2. Linnud sügisel: rändlinnud- põhjus rändeks, veelinnud, metsalinnud, kodulinnud.
3. Ilmastikunähtused: kolletamispäev, vikerkaar (kuidas tekib, tema värvid, värvid looduses), ilmamuutuste jälgimine- päike paistab harva, ilm jaheneb; on öökülmad, lehed värvuvad, tuul rebib lehti, sajab vihma.
4. Loodushoid: reeglid looduses- kuidas ma looduses olles käitun, hoolitsen looduse eest, ei murra ja ei tee haiget. Puud metsas.

November

1. Loomad: koduloomad ja metsloomad: välimuse eripärad, vajalikkus looma eluks, poegade nimetused, inimese hoolitsus nende eest, tähtsus inimesele ja loodusele; elavad metsas- metsloomad, elavad kodus- koduloomad.
2. Isadepäev: tegevused kodus ja tool, igal inimesel on töö, töö tegemise eesmärk- teenib raha, tööd tehes nähakse vaeva, laps austab täiskasvanu tegemisi ja soovib neid selles aidata. Millist tööd teevad sinu vanemad. Isadele kingitus, tähistatakse koos.
3. Vanaaja-asjad ja kombed: Kadripäev ja Mardipäev- kombed, mängud, tähelepanekud; santide jooksmine- miks nii tehakse.
4. Terve laps: aastaajale vastav riietumine, tervislikud eluviisid (sportimine ja toitumine, hügieen)

Detsember

1. Jõulude ootuse aeg: kuidas tähistatakse, millised kombed, sellega seotud esemed (neli küünalt, advendi kalender)
2. Talvine loodus: märka loodust enda ümber, võrdlus sügisega (puud raagus, kaetud lumega, loodus on uinunud- miski ei kasva)
3. Jõulud, jõulukombed: ettevalmistused pühadeks (kodude kaunistamine, küünlad, kingitused, piparkoogid, päkapikud, jõuluootus, jõuluroad), jõuluvana külla tulek, olen hea teistega ja abivalmis, soovid jõuludeks.

Jaanuar

1. Aeg: uus aasta: head uut aastat soovimine, aasta number vahetub- aastavahetus, ilutulestik ja sellega õigesti tegutsemine, uue aasta soovid, oskus soovida teistele midagi head.
2. Linnud talvel: miks on vaja talvel linde sööta, linnu-söögimaja, kui alustasime toitmist siis kevadeni, erinevad talvituvad linnud, jäljed lumel.
3. Talv linnas ja maal- tööd ja tegemised: lume koristamine sahaga ja labidaga rookimine, teede liivatamine libeduse vältimiseks, ahjude kütmine jne.
4. Ohutus, turvalisus ja esmaabi: talvises liikluses – talisõidukid, kuidas sõidukites ohutult reisida, ilmale vastav sõidukiirus (aeglane ja kiire sõit- toimub erinevatel

teedel), helkurid, ole ise hoolas ja ettevaatlik liikleja, abivalmidus- aitan püsti kukkunud inimese või helistan kiirabisse 112

Veebruar

1. Minu 5 meelt ja keha: kuulmine, nägemine, haistmine, maitsmine, kompimine- meeleeelundite paiknemine kehal, nende otstarve inimeste elus, katsetused meeltega, milline ma olen- inimene.
2. Sõber ja sõprus: mis on sõprus, sõpruse väärtustamine, teiste laste suhtes sõbralik, üksteise abistamine- sõbralikkus
3. Kodu ja kodumaa: huvi kodukoha vastu, kodukoha- ja linna nimi, hooned ja loodus kodukohas, meie kodumaa on Eesti, selle lipp ja rukkilill, Pika Hermannitorn, president (tutvume: vapp, hümn, pääsuke, loss)
4. Talverõõmud, vastlad: erinevad tegevused talvel, nendeks vajaminevad vahendid, lumi ja jää, ning nende omadused, sulavad veeks. Vastlatoidud, liug ja vurr, kombed vanasti.

Märts

1. Loomad: lemmikloomad: lemmikloom- kodus elavad loomad, erinevad loomadegrupid nende elulaadi järgi (närilised, kalad, loomad kellega saab väljas jalutamas käia, linnud, eksootilised loomad). Nende eest hoolitsemise vajadus – järjepidevalt, vastutus nende eest
2. Raamatud (emakeelepäev): raamat kui hea kaaslane, millest koosneb raamat (pealkiri, autor, sisukord, leheküljed), lapse enda tehtud pildiraamat, lemmikraamat, ümberjutustus, jutu ja luuletuse erinevused.
3. Teater (muinasjutupäev): muinasjutu õpetlikkus, teatrikülastus, erinevad teatri liigid (nukuteater, sõnateater)
4. Vesi (jões, järved, sulavesi) ja veeloomad (kahepaiksed). Kevade algus: Millest tekib kevadel vesi- sulavesi, millised on jõed ja järved, kes seal elavad (kalad, konnad), kevad kahepaiksete elus.

Aprill

1. Kevadpühad (naljapäev): kevadpühade erinevad nimetused, traditsioonilised tegevused kevadpühadeks (toidud, munade värvimine- kaunistamine, peitmine, otsimine)
2. Loomariik kevadel: loomade elu kevadel – ärkamine talveunest, karvavahetus, toitumine, poegade kasvatamine. Täiskasvanud loomade ja poegade erinevused välimuses ja käitumises.
3. Linnud kevadel: linnud muutuvad elavamaks, hakkavad laulma, lindude arvukuse suurenemine (saabuvad rändlinnud), pesaehitus, inimeste poolt paigaldatakse pesakastid, pesi tuleb hoida -ei tohi puutada.
4. Erinevad rahvused meie ümber: meie lähimad naabrid ja nende keel. Erineva nahavärviga inimesed ja nende elukoht kaardil, riietus, toitumine ja elamud.

Mai

1. Emad, vanaemad: emadepäev- emade pidupäev, kuidas laps saab valmistada rõõmu emale ja aidata teda, erinevate elukutsed, ema tööd kodus ja tööl
2. Kodukoha loodus ja kevadised tööd (taime areng seemnest viljani): seemnete külvamine, taimede istutamine, arengu jälgimine, seemne kujud, hoia loodust, mida taimed kasvamiseks vajavad.

3. Liiklusvahendid, ohutus: tänaval ja liiklusest käitumine, tee kodust lasteaeda ja vastupidi, liikluseeskirjad ja turvanõuded, liiklusmärgid ja tuntumad liiklusvahendid (auto- rong- lennuk- laev- buss- troll)
4. Maakera ja universum: mis see on, millised planeedid on olemas. Kuidas lennata kosmosesse (riietus, rakett).

Juuni

1. Mängud ja tegevused õues: mina olen laps, kes mängib, puhkab, kasvab ja sööb jne. Minule tähtsad asjad.
2. Putukad: mida söövad ja millega tegelevad. Putukate ilmumise põhjus- ilmad lähevad soojaks ja taimedel ilmuvad lehed ja õied.
3. Saabunud on suvi: pikad päevad ja lühikesed ööd, kõik õitseb ja rohetab, rahvuslik pidupäev Jaanipäev (traditsioonilised tegevused, mängud, tantsud- tule süütamine, pärgade punumine jne)
4. Suvised tegemised linnas ja maal: ilmade soojenedes soojeneb vesi, käiakse ujumas, matkamas, aias kastetakse taimi, maal tehakse loomadele heina , korjatakse marju jne

August

1. Suvemeenutused: millega laps tegeles, kus käis, keda või mida nägi.
2. Minu päev lasteaias: minu tegemised erinevates päevaosades, rühmareeglid
3. Kuidas olla terve ja rõõmus, vältida ohtusid sees ja väljas olles
4. Lasteaia sünnipäev: hoia oma lasteaeda.

5-6 aastased lapsed

September

1. Lasteaed, lapsed, õpetajad, suhted: Lasteaia aadress, millises linnaosas asub. Asutused lasteaia lähiümbruses-kool, pood, teised lasteaiad. Teised rühmad lasteaias (nimed). Minu päev lasteaias-tegevused. Rühmareeglid ja nende vajalikkus. Lasteaia personal, direktor-nende töö.
2. Mina: Poiss, tüdruk, ees-ja perekonnanimi, vanus. Lapse kasvamine-beebi-täiskasvanu (eluring). Laste sarnasus oma vanematega (fotode uurimine). Minu head iseloomuomadused, minu huvitegevused (meeldib/ei meeldi).
3. Sügis: Sügisene ilmastik, ilmatabeli koostamine ja jälgimine. Muutused looduses (puud, taimed, aias, aasal, metsas). Pimedad ilmad + helkuri kasutamine.
4. Sügisannid: Viljapuud: õun, pirn, ploom, kirss. Aedviljad: eestimaised aedviljad (porgand, peet, kaalikas, kapsas, tomat, sibul, kurk, redis jne.). Saagikoristus. Milline osa on söödav (juur, leht, mugul, seemned). Puu-ja köögiviljade pesemine enne söömist + nende kasulikkus inimesele. Hoidiste tegemine. Mihklipäev + kombed.

Oktoober

1. Sügis metsas: Puud sügisel: lehtpuud, okaspuud + võrdlus (erand lehis). Millisel okaspuul on marjad? (kadakas, jugapuu). Puu osad, puumahl. Metsamarjad. Söödavad seemned, mürgised seemned. Kellele annab mets toitu? Loomade toimetused sügisel metsas. Mets ja selle tähtsus (puud metsas imavad inimesele kahjulikku süsihappegaasi ja annavad vastu happniku). „Metsad on maakera kopsud“. Metsa hoidmine ja selle eest hoolitsemine.

2. Linnud: Rändlinnud, veelinnud, kodulinnud. Lindude pesad, toit, ränded. Metsalindude eest hoolitsemine. Lindude kasu inimesele. Eesti rahvuslind. Emas- ja isaslinnu välimuse võrdlus. Linnulaul. Lindude kehaosad.
3. Ilmastikunähtused: Ilmavaatlused + ilmatabel. Pilved ja vihm. Vihma mitu nime (uduvihm, paduvihm, vihmavaling). Väik ja müristamine. Vikerkaar ja tema värvid. Tuul - tuule mitu nime (tuuleiil, tormihoog, õhukeeris). Ilmaennustamine loodusmärkide järgi. Värvid looduses.
4. Loodushoid: Prügi ja prügi sorteerimine, taaskasutus. Õhu saastumine (vabrikud, autod), vete reostumine (laevad, kanalisatsioon), metsade hävimine (ehitusmaterjal, kütte- ja tarbepuud) ja sellega seonduv oht loodusele. Säätsev eluviis.

November

1. Loomad: Koduloomad, metsloomad – välimus, eluviis. Koduloomade eest hoolitsemine. Koduloomade ja metsloomade tähtsus. Metsloomad erinevatel aastaegadel- ettevalmistus talveks, talveuni, välimus.
2. Isade tegevused kodus ja tööl: Isad ja vanaisad, kingitused. Kodune tööjaotus – minu ja teiste pereliikmete tööd kodus. Pereliikmete abistamine ja nende eest hoolitsemine. Lapse ülesanded kodus. Missugused asjad ja kohad peaksid kodus olema, et seal üldse elada saaks. Kelleks sina tahad saada? Minu isa töötab...
3. Vanaaja asjad ja kombad: Talumajade sisustus. Taluhooned: rehielamu, ait, laut, saun, suveköök. Talupere tööd: põlluharimine, loomade karjatamine, kudumine. Eesti rahvariided. Mardipäev, kadripäev – riietus, mängud, laulud, kombad
4. Terve laps. Toitumine (toidupüramiid, toidu teekond, vitamiinid). Liikumine ja erinevad spordialad. Õige riietumine. Puhkuse ja une vajalikkus. Tervete hammaste reeglid. Hügieen.

Detsember

1. Advendiaeg. Jõulude ootamise algus. Jõulukaartide saatmine (kaardi kirjutamine). Kirja teekond. Mida on vaja, et kirja saata? Jõulusümbolika ja eluruumide kaunistamine (küünal, kuusk, ehted). Piparkookide tegemine.
2. Talvine loodus: Talve algus. Loodus puhkab. Maapind, veekogud talvel. Jää ja selle omadused. Lume vajalikkus taimedele, maapinnale. Sulailm.
3. Jõulukombad: Jõulukombad tänapäeval ja vanal ajal. Jõulupuude kaunistamine tänapäeval ja vanal ajal. Jõulukroon, jõuluõled. Kuuse toomine ja kaunistamine. Jõulutoidud, laulud-luuletused, jõuluvana.

Jaanuar

1. Aeg : uus aasta ja selle vastu võtmine (ilutulestik ja ohutus). Soovide soovime uueks aastaks. Erinevate rahvaste uue aasta kommete tutvustamine. Looma- aasta algus hiinakalendris (karnevaliga tähistatakse tavaliselt). Kolmekuningapäev 6. jaanuar, (kuuskede ärasaatmine) jõuluaja lõpetamine. Tuleohutus.
2. Linnud talvel: lindude söötmine talvel, linnumajade ülespanek, toitmine kevadeni. Eestis talvituvad linnud. Paigalindude välimus.
3. Talv linnas ja maal: lume koristamine suurte masinatega (lumesahk, lumelaadijad) ja inimene (lumelabidaga rookimine), teede liivatamine + killustik = libeduse vältimiseks, ohutu liikumine. Ohtlikud jääpurikad
4. Ohutus, turvalisus ja esmaabi talvises liikluses: helkuri kandmine pimedal ajal, mahakukkunud kaaslase aitamine või helistamine nr 112. Õige sõidukiiruse valimine ja nõuetekohaselt kinnitamine autos. Lihtsamaid esmaabi võtteid.

Veebruar

1. Minu keha ja minu 5 meelt: meeleelundid (kuulmine, nägemine, haistmine, maitsmine, kompimine) paiknemine kehal, vajalikkus ja hoolitsemine. Katsetused ja mängud meeltega.
2. Sõber ja sõprus: Parim sõber/sõbrad ja sõprus ning selle hoidmine. Sõbralik käitumine. Ka loom võib olla sõber, tema eest hoolitsemine, kohustused ja vastutus. Loomade hülgamine ja selle tagajärjed. Erinevad lemmikloomad.
3. Kodu ja kodumaa: Kodumaa Eesti, pealinn Tallinn. Eesti kaart, suuremad linnad. Eesti vabariigi sünnipäev, lipp, rahvuslind, rahvuslill, vapp, hümn, president ja tema elukoht. Vanalinn ja selle iseärasused (vanad majad ja munakiviteed). Toompea loss, Pikk Hermann. Kodukoht, kodune aadress.
4. Talverõõmud, vastlad: Talvised spordialad: suusatamine, kelgutamine, uisutamine + vahendid ja ohutus. Lumememm ja lumelinn. Vastlad ja nende kombesed nüüd ja vanasti-liulaskmine, vurri tegemine, vastlatoidud, mängud

Märts

1. Põhja- ja lõunamaa loomad: Põhjamaa- ja lõunamaa loomade välimus, toitumine (lihasööja, taimetoiduline, segatoiduline), elukoht ja miks just seal.
2. Raamatud (emakeelepäev). Millest koosneb raamat (pealkiri, autor, sisukord, leheküljed) + erinevad liigid. Minu lemmik raamat. Raamatute olulisus, hoidmine. Eestis tuntumad lastekirjanikud.
3. Teater ja muinasjutt. Erinevad teatri liigid. Töötajad teatris (näitleja, grimmeerija, valgustaja, lavastaja, rätsep jpt.) Dekoratsioonid laval. Tuntumad teatrimajad Tallinnas (Draamateater, Estonia, Nukuteater). Käitumine teatris. Näidendi õppimine lasteaias. Muinasjutt ja sageli esinevad tegelased: kuningas, nõid, haldjas, loomad, talupoeg. Muinasjuttude õpetlikkus, ise muinasjutule lõpu mõtlemine.
4. Vesi ja veealune maailm: Erinevad veekogud: tiik, meri, järv, jõgi, oja. Kevadine sulavesi. Kalad ja nende kehaosad. Kahepaiksete elu kevadel.

Aprill

1. Kevadpühad (naljapäev): 1. aprill naljapäev (hea ja halb nali). Kevadpühade traditsioonid ja erinevad nimetused (munadepüha, lihavõttepüha, ülestõusmispüha), sümbolid: jänkud, munad, tibud. Munade värvimine enne ja nüüd. Mängud, ruumide kaunistamine, toidud.
2. Loomariik kevadel: Metsloomade käitumine ja elu-olu kevadel. Ärkamine talveunest, pojad, toitmine, karvkatte vahetus. Poegade nimed: karu – pojad, hunt – kutsikad, metssiga – põrsad, põder – vasikas, kits – talled. Mõiste kiskja. Metsloomade tähtsus (hundi, rebase) -metsasanitarid, kes söövad haigeid ja nõrku loomi, siis teised loomad ei haigestu. Huntide elu: moodustavad perekonna, elavad urgudes, hoolitsevad poegade eest. Täiskasvanud loomade ja poegade erinevused välimuses ja käitumises.
3. Linnud kevadel: Rändlindude tagasitulek, esimesed kevadekuulutajad: kuldnokk, pääsuke, lõoke, kured. Lindude välimuse erinevused. Mida saame meie lindude heaks teha (pesakastid + nende hoidmine). Veelinnud: part, luik, kajakad. Pesad ja nende asukohad (maapinnal, katuse all, okstel jne); haudumine, toitumine.
4. Erinevad rahvused meie ümber: Erinevad rahvad, välimus (erinevad nahavärvid), keel, kombesed, elukoht. Lapsed meie ümber, rühmas, viisakas suhtumine teistesse kultuuridesse/traditsioonidesse. Meie lähimad naabrid kaardil ja nende keel.

Mai

1. Emad, vanaemad, emadepäev: Emadepäev-emadel pidupäev, emale rõõmu valmistamine, abistamine kodutöodes, emade tänamine. Ettevalmistused

emadepäevaks. Emade erinevad elukutsed. Emade tööd kodus. Elu erinevad etapid: beebi- laps- täiskasvanu – vanur.

2. Kodukoha loodus ja kevadised tööd (taime areng seemnest viljani): Seemnete tundmaõppimine (kuju, välimus). Seemnete külvamine külvikasti (kasv, areng jälgimine), taimede istutamine + hoolitsemine. Loodushoid. Tuntuimad lilled kevadel.
3. Liiklusvahendid, ohutus: Lihtsamad liiklusmärgid, tee ületamine õiges kohas. Minu tee kodust lasteaeda ja vastupidi. Erinevad transpordi liigid: maa-, vee- ja õhustransport. Turvanõuded. Viisakas käitumine transpordivahendites ja tänaval.
4. Maakera ja universum: Gloobus (maa mudel), erinevad plaanid (maa, päike kuu) ja nende iseärasused (päike on 100 korda maast suurem; kuu tiirleb ümber maa; maal on elu). Kosmos ja kosmonaut(rakett)

Juuni

1. Mängud ja tegevused õues: erinevad mängud (vee-liiva-palli-liikumismängud)
2. Putukad (lepatriinu, sääsk, sipelgas), liblikad, teod. Välimus, kus elavad, mida söövad, kasulikkus taimedele. Ohtlikud putukad suvel.
3. Saabunud on suvi: Jaanipäev. Suve algus 21. juuni. Suvel on päevad pikad, ööd lühikesed. Päikese eest kaitsmine. Suvepüha, suviste tööde algus. Jaanipäeva kombid ja uskumused: jaanituli, pärgade punumine, kõige pikem ja valgem päev, lühem öö.
4. Suvised tegemised linnas ja maal: Pere/sõpradega ühised suvepuhkuse plaanid (reisid ja matkad eestis ja välismaal). Mere ääres käimine, ohtude vältimine. Maal loomadega heina tegemine, rohimised.

August

1. Suvemeenutused: mida suvel tegin, kus käisin, mis meeldis kõige rohkem.
2. Minu päev lasteaias: rühmareeglite kordamine/meenutamine, päeva erinevad tegevused.
3. Kuidas olla terve ja rõõmus.
4. Lasteaia sünnipäev:

6-7 aastased lapsed

September

1. Lasteaed, lapsed, õpetajad, suhted: Suhtlemine eakaaslaste ja täiskasvanutega. Rühmareglid. Viisakas käitumine ja vestlemine. Austus rühmakaaslaste ja täiskasvanute vastu. Oskus olla eeskujuks. Meie linnaosa, lasteaia aadress, rühmad lasteaias, lasteaia personal.
2. Mina: Minu sugu – poiss või tüdruk. Minu ees- ja perekonnanimi. Minu sünnipäeva kuupäev. Enesehindamine – enesetunnetus (mulle meeldib – ei meeldib) Minu kodune aadress. Minu perekonnaliikmed ja lähedased – nende täisnimed. Minu õigused ja kohustused. Tarkusepäev.
3. Sügis: Sügisene ilmastik. Muutused looduses. Ilma tunnused: tuul, õhutemperatuur, pilvisus, sademed, härmatis, kaste, ilmatabeli täitmine. Vikerkaar. Neli ilmakaart.
4. Sügisannid: Sügistööd. Põllutööd. Viljakoristus. Puu-, juur- ja köögiviljad. Vili: rukkis, oder, kaer, nisu. Sügisandide toiduks tarbimine ja valmistamine – hoidised. Välismaised puuviljad – kasvukohad. Mihklilaat: Laadakombid – ostan ja müün.

Oktoober

1. Liiklusohutus: Helkur. Liiklusmärgid. Valgusfoor. Erinevad liiklusvahendid. Turvaline autosõit. Ohutu rattasõit – kiivri vajalikkus. Esmaabi.
2. Sügis metsas: Metsaannid sügisel: marjad, seemned. Muutused metsas sügisel. Metsad: okas-, leht-, segamets, kaasik, kuusik, männik. Metsad on maakera kopsud. Kellele annab mets toitu. Metsatööd. Metsamees. Ohutus metsas.
3. Linnud: Rändlinnud. Lindude ränded. Miks linnud rändavad. Lindude kehaosad. Uute lindude juurde õppimine. Lindude hääled. Lindude erinevad liigid. Lindude pesad. Lennuvõime. Lindude toitmine. Lindude kasu inimesele (suled, kahjurid, väetis). Inimese kahju lindudele.
4. Keskkond – loodushoid: Prügi sorteerimine. Asjade taaskasutus. Kokkuvõetlik tarbimine. Puhas loodus – mina ei viska prügi maha. Elekter, vesi ja soojus – kuidas tekivad. Reostus: õhusaastumine, metsade hävimine, vee reostumine.

November

1. Isadepäev: Isad ja vanaisad. Tegemised isadega. Kingitus isale. Isade tööd kodus ja väljaspool kodu. Isa roll perekonnas. Suhted perekonnas. Sugupuu. Ametid: Täiskasvanute tööd ja elukutsed. Palk ja raha. Raha ja töö vajalikkus täiskasvanute maailmas. Lapse töö. Kelleks tahad saada tulevikus.
2. Loomad: Metsloomad. Uute loomade õppimine: kährik, mäger, saarmas, kobras, nirk. Loomade ettevalmistus talveks. Loomade välimuse muutused enne talve.
3. Vanasti olid asjad teisiti: Vanaaja kombid. Vanaaja asjad. Käsitöö: rahvariided, sõlg, hame, käised, pastlad, tanu. Veimevakk. Vokk. Inimese eluring. Minevik – olevik – tulevik. Mardi - ja Kadripäev.
4. Terve laps: Tervis. Kuidas olla terve. Õige riietumine. Tervislik toitumine. Toidupüramiid. Erinevad toiduained. Toidu valmistamine. Vitamiinid. Spordi tähtsus. Puhtus. Hammaste puhtus. Pisikud ja bakterid.

Detsember

1. Jõuluootuse aeg: Jõulurahu algus. Advent – adventivärvid, kombid. Küünlavalgus – ohutus tulega. Päästeamet. Päkapikkude aeg. Minu jõulusoovid. Kiri jõuluvanale. Kirja teekond. E – kaart. Jõulutunne. Üksteise hoidmine ja hoolimine.
2. Talvine loodus: Talve algus. Magav loodus. Ilmamuutused. Külmus. Temperatuur – termomeeter. Lumi. Lume omadused. Jää. Härmatis. Tuisk. Tuul.
3. Jõulukombid: Kodude ja lasteaia kaunistamine. Kuusk, kuuse toomine, kuuse ehtimine. Jõululaat. Jõulupidu. Jõuluvana. Jõululaulud ja –luuletused. Jõulumuinasjutud. Jõulutoidud. Jõulud tänapäeval ja vanasti. Jõulurahu – andmisrõõm ja heategevus. Aasta vahetumine – aastanumbri vahetumine.

Jaauar

1. Uus aasta: Aastavahetus. Uue aasta number. Kuud ja aastaajad. Uusaasta pidustused meil ja mujal maailmas. Ilutulestik – ohutus. Uue aasta soovid. Vana aasta meenutused. Uue loomaasta algus (Hiina kalender).
2. Linnud talvel: Paigalinnud. Lindude nimetused. Lindude liigid. Lindude toitmine – lindudele sobiv toit. Järjepidev toitmine kevadeni – vastutus. Linnumajad, toidulauad.
3. Talv linnas – tööd ja tegemised: Lumekoristus. Lumerookimine. Käsi- ja transpordivahendid: lumelabidas, lumesahk. Liivatamine. Ohud talvel – libedus, jääpurikad. Talv linnas – talv maal. Lumeilu. Riietumine talvel.
4. Ohutus. Turvalisus. Esmaabi: Turvaline kodu ja lasteaed. Ohutu käitumine eakaaslaste, täiskasvanute ja võõrastega. Ohutu käitumine tulega, elektriseadmetega, leitud lõhkekehadega, kõrgustes, jääl, metsas, rahvarohkes

kohas. Oskus olla hea inimene: iga inimene on tähtis, õnnetuste ärahoidmine, käitumine õnnetuste korral, oskus aidata. Looma valu on sama tähtis kui inimese oma.

Veebruar

1. Minu keha: Inimese keha. Kehaosad. Meeleelundid. Siseelundid: süda, kopsud, seedeelundid. Nahk. Luustik. Lihased. Tervis ja hügieen.
2. Sõber, sõprus ja lemmikloom: Tõeline sõber. Sõbralik käitumine. Lemmikloom kui sõber – lemmiklooma eest hoolitsemine. Loomade hülgamine (põhjus – tagajärg), kohustused, rõõmud, vastutus. Erinevad lemmikloomad.
3. Kodu- ja kodumaa: Eestimaa. Eesti kaart. Pealinn. Vanalinn. Kodukoht. Kodune aadress. Kodumaa loodus. Eestimaa sümbolid: hümn, lipp, vapp, rukkilill, räim, paekivi, suitsupääsuke. President ja peaminister.
4. Talverõõmud ja vastlad: Vastlapäeva kombestik: vastlaliug, hernesupp, vastlakuklid, vurr. Talvised tegevused: kelgutamine, suusatamine, uisutamine, lumememm, lumelinn, jääskulptuur.

Märts

1. Põhja- ja lõunamaised loomad. Eksootiliste loomade tundmine (kes ei ela meie kodumaal). Kus nad elavad ja miks? Toitumine. Poegimine. Looduskaitse all olevad loomad.
2. Raamat: Minu lemmik raamat. Raamatute olulisus. Erinevad kirjandusteosed: luuletused, lühijutud, muinasjutud. Eesti tuntuimad lastekirjanikud (L. Tungal, E. Raud, A. Kivirähk, H. Mänd, E. Niit, P. Raud, H. Vilep...) Tuntuimad lastraamatute kangelased (Eesti: Sipsik, Naksitrallid, Kunksmoor, Lotte... Välismaa: Pipi, Karlson...) jne.
3. Teater ja muinasjutt: Näidend, nukunäidend, ooper, operett, muusikal. Näitleja, grimeerija, helitehnik, rätsep, lavakujundaja, valgustaja, lavastaja. Eesti teatrihooned. Tuntuimad näitlejad. Käitumine teatris. Muinasjutt: sissejuhatus, lugu, õpetussõna, õnnelik lõpp. Minu muinasjutt.
4. Vesi ja veemaailm: Veekogud: tiik, järv, oja, jõgi, kosk, meri. Kodupaiga veekogud (Harku järv, Ülemiste järv). Vee reostus, vee puhtuse olulisus. Kellele on vesi oluline ja vajalik, miks? Veeloomad.

Aprill

1. Kevadpühad: Kevadpühade nimetused: munadepüha, kiigepüha, ülestõusmispüha, lihavõttepüha. Tegevused kevadpühadel, kombestik.
2. Kevade tärkamine: Kevade erinevad etapid. Loomade käitumine kevadel. Linnurahva kevad - kevadekuulutajad. Kevadlilled.
3. Erinevad rahvused: Erinevad rahvused. Naaberrahvused. Erinevad nahavärvid. Erinevad keeled. Empaatiavõime – kõik ei ole sellised nagu meie. Erinevad maad ja erinevad kultuurid.

Mai

1. Emad, vanaemad, emadepäev: Emadepäeva tähistamine. Tänu avaldamine emale. Kingitus emale. Ema abistamine kodutöodes. Ema pole ainult ema – mis tööd teeb minu ema?
2. Taimed ja lilled: Taime ehitus: juur, vars, lehed, õis, kroonlehed, seemned. Taime kasvatamine, hoolitsemine taime eest. Mida taim vajab? Tuntuimad lilled kevadel. Taimede olulisus, ravimtaimed.
3. Puud: Puu ehitus: juur, tüvi (puu vanuse lugemine), oksad, pungad, lehed, õied, viljad. Puude vajalikkusinimesele ja muudele elusolenditele: mida tehakse puudega ja puust? Eestimaal kasvavate puude tundmine.

4. Maakera ja universum: Maakera ehitus. Maailmajaod. Kosmos. Kosmosesõidukid. Kosmonaudid. Planeedid meie universumis.

Juuni

1. Putukad: Kodumaal elavate putukate tundmine. Putukate ehitus: jalad, suised, tundlad, keha, tiivad, kattetiivad, putukate toitumine. Sigimine. Ohtlikud (puuk) ja ohutud putukad. Putukate elukohad (sipelgapesa)
2. Kahepaiksed ja roomajad: Konnad (kärnkonn, rohukonn, rabakonn, järvekonn, tiigikonn, mudakonn). Vesilik. Sisalik (kivisisalik, arusisalik, vaskuss). Ussid (maod): nastik, rästik. Ohtlik ja ohutu loom. Kahepaiksete ja roomajate toitumine. Elupaigad.
3. Saabunud on suvi: Ilma eripära. Päikese eest kaitsmine. Veemängud. Liikumismängud. Liivakastimängud.
4. Suvised tegevused linnas ja maal. Jaanipäev: Suvepuhkuse plaanid. Reisid ja matkad. Mere ääres. Jaanipäeva kombestik.

August

1. Suvemeenutused
2. Minu päev lastaias
3. Kuidas olla terve ja rõõmus laps
4. Lastaia sünnipäev

Lisa 2

KEEL JA KÕNE

3-4 aastased lapsed

September

1. häälikute A ja Ä selge ja arusaadav hääldamine
2. lastekirjanduse kuulamine ja küsimustele vastamine (N: munasjutt, luuletus)
3. vali ja vaikne kõne, selle kuulamine ja matkimine.

Oktoober

1. häälikute I ja E selge ja arusaadav hääldamine
2. sõnade selge hääldamine ja kõla kuulamine
3. küsimustele lihtlausega vastamine

November

1. häälikute O, Õ, Ö selge ja arusaadav hääldamine
2. Korduvalt kuulnud jutust olulise edasiandmine 2-3 lausega
3. lausete moodustamine pildimaterjali abil
4. Häälikuharjutused

Detsember

1. häälikute L, P, B selge ja arusaadav hääldamine
2. ette loetud kirjanduspala sisust aru saamine küsimuste abil
3. luuletuse meelde jätmine
4. esemete, asjade õige nimetamine

Jaanuar

1. häälikute M, T, D selge ja arusaadav hääldamine
2. häälikuühendite hääldamine
3. nimisõnade õige nimetamine pildi või eseme toel
4. korrata eelmisel poolaastal õpitut

Veebruar

1. häälikute N, K, G selge ja arusaadav hääldamine
2. erinevad sõnamängud

3. näpumängud, sõnade selge hääldamine
4. liisusalmid, puhumismängud

Märts

1. häälikute S, H selge ja arusaadav hääldamine
2. üldmõisted (N:nõud- tass, taldrik; rõivad- pluus, salljne)
3. hääliku eristamine häälikute reas (nt. kui kuuled ussi häält (S), siis kükita!)
4. sõnade õige hääldamine pildimaterjali abil

Aprill

1. hääliku J õige hääldamine
2. vestluse teel laste sõnavara suurendamine, liisusalmid
3. luuletuse meelde jätmine

Mai

1. häälikute U, Ü, R selge ja arusaadav hääldamine
2. häälikute õige hääldamine sõnades
3. lastekirjanduse kuulamine ja küsimustele vastamine
4. etteantud teema kohta küsimuste esitamine

Juuni- August

1. õpitud näpumängude kordamine
2. esemete, asjade õige nimetamine (meid ümbritsevad esemed)
3. häälikute selge ja arusaadav hääldamine

4-5 aastased lapsed

September

1. Liisusalmid, näpumängud, vali hää, vaikne hää
2. Hääliku O selge ja õige hääldamine, kirja pildi tutvustamine
3. Luuletuse õppimine (sõnades hääliku õige hääldus: keele ja suu asend)
4. Hääliku i selge ja õige hääldamine, kirja pildi tutvustamine

Oktoober

1. Sõnamängud, häälikumängud (*nt. pildilt sõna ära arvamine. „Mõistata sõna!“*, „Alias“ jt.)
2. Hääliku A selge ja õige hääldamine, kirja pildi tutvustamine
3. Hääliku E selge ja õige hääldamine, kirja pildi tutvustamine
4. Häälikute U selge ja õige hääldamine, kirja pildi tutvustamine

November

1. Lühike sõna, pikk sõna – hääliku õige hääldus (*Nt. sõnamäng „Ütle järgi ja leia pildilt“*)
2. Hääliku Ä selge ja õige hääldamine, kirja pildi tutvustamine
3. Hääliku Õ selge ja õige hääldamine, kirja pildi tutvustamine
4. Häälikumängud, sõnamängud (O, I, A, E, U, Ä, Õ kordamine)

Detsember

1. Hääliku Ö selge ja õige hääldamine, kirja pildi tutvustamine
2. Luuletuse õppimine (sõnades hääliku õige hääldus: keele ja suu asend)
3. Hääliku Ü selge ja õige hääldamine, kirja pildi tutvustamine
4. Sõnamängud, häälikumängud (*Nt. „Mõistata sõna“, „Alias“, „Ütle järgi“*)

Jaanuar

1. Hääliku leidmine sõnast, häälikumängud (*Nt. kuula, kas S on sõna alguses/lõpus*)
2. Hääliku L selge ja õige hääldamine, kirja pildi tutvustamine
3. Vastandsõnadega tutvumine
4. Hääliku M selge ja õige hääldamine, kirja pildi tutvustamine

Veebruar

1. Häälikumängud, sõnamängud (O, I, A, E, U, Ä, Ö, Ü, L, M kordamine)
2. Hääliku N selge ja õige hääldamine, kirjpildi tutvustamine
3. Hääliku asukoha määramine kuulmise järgi (kas häälik on sõna alguses või lõpus)
4. Hääliku S selge ja õige hääldamine, kirjpildi tutvustamine
5. Vigursalmid, vigurlaused – õige ja selge hääldamine (*Nt. „Vahva vahvel vahtis vasakule“, „kollane krokodill kugistas karamellkomme“ jne*)

Märts

1. Hääliku R selge ja õige hääldamine, kirjpildi tutvustamine
2. Omadussõna (mõiste – missugune?), esemete kirjeldamine omadussõnadega
3. Hääliku V selge ja õige hääldamine, kirjpildi tutvustamine
4. Hääliku asukoha määramine kuulmise järgi (häälik sõna alguses või lõpus)
5. Hääliku H selge ja õige hääldamine, kirjpildi tutvustamine

Aprill

1. Häälikumängud, sõnamängud (O, I, A, E, U, Ä, Ö, Ü, L, M, N, S, R, V, H kordamine)
2. Hääliku K selge ja õige hääldamine, kirjpildi tutvustamine
3. Hääliku P selge ja õige hääldamine, kirjpildi tutvustamine
4. Hääliku asukoha määramine kuulmise järgi (kas häälik on sõna alguses või lõpus)
5. Hääliku T selge ja õige hääldamine, kirjpildi tutvustamine

Mai

1. Hääliku J selge ja õige hääldamine, kirjpildi tutvustamine
2. Hääliku- ja sõnamängude mängimine
3. Luuletuse õppimine ja esitamine (sõnade õige hääldus)
4. Häälikumängud, sõnamängud (O, I, A, E, U, Ä, Ö, Ü, L, M, N, S, R, V, H, K, P, T kordamine)

Juuni

1. Vigursalmid, vigurlaused – õige ja selge hääldamine
2. Oma nime leidmine ja kirjutamine
3. Hääliku- ja sõnamängude mängimine
4. Liisusalmid, näpumängud – õige hääldus

Juuli

1. Häälikute õige hääldamine ja häälikumängud
2. Vastandsõnade leidmine
3. Esemete kirjeldamine omadussõnadega
4. Suvise looduse kirjeldamine omadussõnadega

August

1. Häälikute õige hääldamine, häälikumängud
2. Mõistatuste ära arvamine
3. Esemete kirjeldamine omadussõnadega
4. Suvise looduse kirjeldamine omadussõnadega

5-6 aastased lapsed

September

1. Mõisted häälik, täht, sõna, lause
2. Mustriharjutused paberil, asfaldil, liival vm
3. A-häälik ja selle kirja eelharjutused, kahehäälikuliste sõnade häälimine (*nt AI: aa-ii; OI: oo-ii; ALL: aa-ll*)

4. I häälik ja selle kirja eelharjutused, kahehäälikuliste sõnade häälimine
5. Häälimismängud (nt. „Mõistata sõna!“, õpetajal on pilt, mida ta algul lastele ei näita, hakkab andma vihjeid. Lapsed püüavad arvata kes, mis on pildil)

Oktoober

1. Oma nime häälimine, näpumängud
2. T- häälik ja selle kirja eelharjutused
3. O-häälik ja selle kirja eelharjutused, kahehäälikuliste sõnade häälimine
4. U- häälik ja selle kirja eelharjutused, kahe- ja kolmehäälikuliste sõnade häälimine (nt *SUU: ss-uu; AUS: aa-uu-ss; TUUL: tt-uu-ll*)
5. L- häälik ja selle kirja eelharjutused, kahe- ja kolmehäälikuliste sõnade häälimine

November

1. Sõnades häälikute pikkuse võrdlemine (*lühike-pikk*)
2. N-häälik ja selle kirja eelharjutused, vastandsõnad
3. E- häälik ja selle kirja eelharjutused, kolme- ja neljahäälikuliste sõnade häälimine (nt *SEEN: ss-ee-nn; KERA: kk-ee-rr-aa*)
4. M- häälik ja selle kirja eelharjutused, kolme- ja neljahäälikuliste sõnade häälimine
5. Sõnade häälimine. Nööbid, klotsid, käbid on orientiiriks – hääliku nimetamine, sümboli asetamine, täiskasvanu hääldamise alusel sõrmega orientiiridele osutamine.

Detsember

1. Lausete moodustamine (nt. *õ/m „Lisa sõna!“ – mängijaid 2-4, kordamööda lisatakse esimesele sõnale teisi nii, et säiliks lause.*)
2. Oma nime kirjutamine, jutu ümber jutustamine
3. S-häälik ja selle kirja eelharjutused, omadussõnad
4. R- häälik ja selle kirja eelharjutused, nelja- ja viiehäälikuliste sõnade häälimine (nt *TERE: tt-ee-rr-ee; VARES: vv-aa-rr-ee-ss*)
5. P- häälik ja selle kirja eelharjutused

Jaanuar

1. Täiskasvanu häälimise alusel sõna ära arvamine
2. V-häälik ja selle kirja eelharjutused, nelja- ja viiehäälikuliste sõnade häälimine
3. Sõna algus- ja lõpuhääliku leidmine (nt. *õ/m sõnakett: järgmine sõna algab eelmise sõna lõpuhäälikuga*)
4. Õ- häälik ja selle kirja eelharjutused
5. Häälimismängud (nt „Ütle kokku!“ *lapsed jagatakse kaheks, ühed häälikud teised sõnaarvajad, häälikulapsed jaotavad omavahel häälikud ja ütlevad üksteise järel.*)

Veebruar

1. Sõnade häälimine. Nööbid, klotsid, käbid on orientiiriks – hääliku nimetamine, sümboli asetamine, täiskasvanu hääldamise alusel sõrmega orientiiridele osutamine.
2. B-häälik ja selle kirja eelharjutused, sõnade häälimine ja häälikute loendamine
3. K- häälik ja selle kirja eelharjutused, sama tähendusega sõnad
4. Ä- häälik ja selle kirja eelharjutused, tegusõnad

Märts

1. Hääliku leidmine sõnast (*nt. häälikumäng „Püüa kinni!“ Mari püüa kolmas! AKEN.* “ – „e“; „Märt, püüa teine! ORAV.” – „r“. *Leitakse määratletud osa, nt lausest sõna, sõnast häälik.*)
2. D-häälik ja selle kirja eelharjutused
3. Ö- häälik ja selle kirja eelharjutused, lause moodustamine või lõpetamine
4. G- häälik ja selle kirja eelharjutused

Aprill

1. Jutukeste koostamine etteantud teema või pildiseeria põhjal
2. Ü-häälik ja selle kirja eelharjutused, sõnade häälimine ja häälikute loendamine
3. H- häälik ja selle kirja eelharjutused, mõisted: eile, täna, homme
4. J- häälik ja selle kirja eelharjutused

Mai

1. Aasta jooksul õpitu kordamine
2. Silpidest sõnade moodustamine
3. Keele-, kõne ja lugemismängud
4. Oma nime kirjutamine

Juuni

1. Täiskasvanu häälimise alusel sõna ära arvamine
2. Tuttavate tähtede konstrueerimine tikkudest, okstest, kompimise teel äratundmine
3. Märja sõrmega tahvlile või oksaga liivale kirja eelharjutuste tegemine
4. Häälimismängud (*vt. Karu-Aabits, 2004*)

Juuli

1. Keele-, kõne ja lugemismängud
2. Peast luuletuste ja laulude esitamine
3. Oma nime kirjutamine liivale, kriidiga asfaldile
4. Sõnade häälimine

August

1. Keele-, kõne ja lugemismängud
2. Peast luuletuste ja laulude esitamine
3. Oma nime kirjutamine liivale, kriidiga asfaldile
4. Sõnade häälimine

6-7 aastased lapsed

September

1. Väljendusoskuse arendamine jutustamise kaudu
2. Mõisted häälik ja täht
3. Mõistete täis- ja kaashäälik tutvustamine
4. Sõnade häälimine ja häälikute asukoha määramine
5. Trükitähtede I, T, L kirjutamine

Oktoober

1. Sõnade lugemine trükitähtedes
2. Tähestiku tutvustamine
3. Lühikese ja pika hääliku määramine kuulmise teel (*näit. Koli-Kool; Padi-Paat*)
4. Hääliku muutmine sõna algul (*näit. Siil-Kiil; Vaal-Kaal*)
5. Omadussõna tutvustamine
6. Trükitähtede E, H, V kirjutamine

November

1. Mõisted sõna ja lause
2. Lühilause lugemine (näit. *Laps sööb; Koer magab*)
3. Hääliku asukoha ja pikkuse määramine
4. Kahest silbist sõna moodustamine (näit. *Ka-ru; Me-ri*)
5. Ühe- kahesilbiliste sõnade kirjutamine
6. Trükitähtede A, Ä, N kirjutamine

Detsember

1. Mõisted sõna ja lause
2. Sulghäälikute tutvustamine
3. Mineviku ja oleviku kasutamine kõnes
4. Lause lõpumärkide (. ? !) tutvustamine
5. Lühilause lugemine (näit. *kana muneb muna, kass mängib jne.*)
6. Trükitähtede M, K, U kirjutamine

Jaanuar

1. Kahest või kolmest silbist sõna moodustamine (näit. *E-le-vant; Lu-si-kas*)
2. Mõisted elus ja eluta. Küsimusele kes? (*elusolend*) ja mis? (*eluta*) vastamine
3. Lühikese ja pika hääliku kirjutamine sõnades (näit. *Hiir, Moos, Seen jne.*)
4. Lihtlause lugemine (näit. *Poiss mängib toas*)
5. Trükitähtede Ü, O, Ö kirjutamine

Veebruar

1. Ainsus ja mitmus nimisõnades. Mitmuse tunnus –d. (näit. *auto-autod*)
2. Lühikese ja pika hääliku määramine sõnas kuulmise teel
3. Lihtlause kirjutamine. Punkti kasutamine. (näit. *Laps joob piima.*)
4. Omadussõnaga lihtlause moodustamine (näit. *KIRJU- Kirju liblikas lendas lillele*)
5. Lühijutu lugemine
6. Trükitähtede Õ, P, R kirjutamine

Märts

1. Kolme- ja enamasilbiliste sõnade lugemine ja kirjutamine
2. Tegusõna tutvustamine
3. Ainsus ja mitmus tegusõnades. Mida teeb?(b) Mida teevad?(d)
4. Lühijutu lugemine
5. Trükitähtede D, B, S kirjutamine

Aprill

1. Lihtlause kirjutamine kuulmise järgi
2. Lühijutu lugemine
3. Lause lõpumärkide kordamine
4. Trükitähtede J, G, F kirjutamine

Mai

1. Sõnakaartidest lause moodustamine
2. Lausete kirjutamine kuulmise järgi
3. Lausete lugemine ja järjestamine
4. Lühijutu lugemine

Juuni

1. Keele- kõne- ja lugemismängud
2. Lühitekstide lugemine

Juuli

1. Lühimuinasjuttude lugemine

August

1. Keele- kõne- ja lugemismängud

Lisa 3

MATEMAATIKA

1,5-2 aastased lapsed

September

1. orienteerumine ruumis, asukoha meelde jätmine- rühma mänguasjad
2. esemete asetamine- riiete kappi panemine
3. punane- värviga tutvumine
4. mõiste samasugune- tutvumine piltide ja mänguasjade abil

Oktoober

1. kollane- värviga tutvumine
2. mõiste suur ja väike- tutvustada läbi mänguasjade
3. orienteerumine ajas : sügise tunnus- kollased lehed- värvi kinnistamine
4. mõisted üks ja kaks tutvustamine ja näppudel näitamine

November

1. mänguasjade sorteerimine värvuse järgi ja lükkida need pulgale
2. mõiste suur ja väike kinnistamine harjutusmängu läbi:
esemete asetamine üksteise kõrvale
3. õppemäng: leia rühmast suur ja väike karu
4. mõiste ring- ümmargune kompimise teel tutvustamine

Detsember

1. orienteerumine ajas: talve tunnus- lumi
2. mõiste pikk ja lühike- tutvustada kompimise teel ja asetades
üksteise kõrvale
3. kinnistav tegevus- leia samasugune postkaart
4. tutvustada hulki üks ja palju- võrreldes neid

Jaauanuar

1. orienteerumine ajas: talve ilmale iseloomulik tunnus- külm
2. mõiste suur ja väike kinnistamine õppemängu abil:
erinevate rõngaste erinevale pulgale ajamine
3. kinnistada mõisteid üks ja kaks: loenda lumememmesid
4. talveriided: seostada külma ilmaga

Veebruar

1. esemete asetamine üksteise sisse- eristada suuri väiksematest
2. mõiste kaks kinnistamine läbi enda: mina ja sõber- meid on kaks
3. õõnesvormide üksteise otsa torniks asetamine
4. mänguasjade sorteerimine : iga mänguasi õigesse korvi

Märts

1. mõistete ees ja taga tutvumine, orienteeruda nendes lähtuvalt endast
2. kinnistada hulkadest arusaamist õppemänguga: üks ja palju lehti
3. erinevad hulgad: kass ja koer- kinnistada harjutamismängu läbi m/a-ga
4. hulgad: suured ja väikesed raamatud sorteerida

Aprill

1. kinnistada kollane värv: sorteeri värvi järgi
2. sorteeri erinevad lilled erinevatesse hulkadesse
3. geomeetriliste kujundite sorteerimine kompimise teel- vormi järgi
4. suurte ja väikeste jäneste hulkadesse jaotamine

Mai

1. orienteerumine ruumis: ees või taga seismine teise lapse suhtes
2. õppemäng: ehitusmäng- klotside üksteise otsa ladumine
3. liiklusvahendite sorteerimine suuruste järgi
4. mõiste samasugune kinnistamine: geomeetriliste kujundite toppimine läbi augulaua

Juuni

1. kinnistada mõisted üks ja palju
2. orienteerumine ajas: suvele iseloomulik nähtus- päike paistab
3. matemaatilised mängud: ehitusmängid klotsidega
4. õpitud värvuste kordamine

August

1. kinnistada mõisteid üks ja palju
2. orienteerumine ajas: suvele iseloomulik nähtus – päike paistab
3. matemaatilised mängud: ehitusmängud klotsidega
4. õpitud värvuste kordamine

2-3 aastased lapsed

September

1. tutvustada põhivärve: punane, kollane
2. samasuguse pildi leidmine: välimuse põhjal
3. orienteerumine oma kehal: mis asub üleval, all, kõrval, ees-taga.
4. esemete rühmitamine ühe sarnase tunnuse järgi hulgaks (*värvus, kuju, suurus*)

Oktoober

1. leia samasugused- puulehed
2. tutvustada ja aru saada mõistetest suur ja väike (*siil*)
3. orienteerumine ajas: aastaajale sügis oluliste tunnuste leidmine
4. mõistete üks ja kaks selgitamine- kehaosade kaudu (*enda peal näidata milliseid kehaosi on kaks, milliseid üks*)

November

1. sorteerida mänguasju värvuse järgi: punane, kollane
2. mõisted suur- väike (*pardil põhjal*)
3. õppemäng " Leia rühmast suured ja väiksed karud"
4. tutvustada mõistet ring - mis asjad riietel on ringikujulised - nõöbid

Detsember

1. orienteerumine ajas : aastaaeg talv - tunnuste leidmine loodusest, metsast
2. tutvustada mõisteid pikk ja lühike (*küünal*)
3. leia samasugune (*jõuluteemalised postkaardid*)
4. üks ja palju - piparkooke

Jaanuar

1. orienteerumine ajas - talve ilmale iseloomulike tunnuste leidmine (*mitu erinevat tunnust ühe nimetajaga - talv*)
2. mõistete suur ja väike kinnistamine
3. loendada pildi järgi kolmeni (*mitmest pallist on lumememm*)
4. seostada "Talveriided- vastavalt ilmale"

Veebruar

1. esemete asetamine üksteise sisse- eristada suuri väiksematest
2. mõiste kaks kinnistamine
3. torni ladumine, lipuvärvide tutvustamine: sini-must-valge (*õõnesvormide üksteise otsa ladumine*)
4. sorteerin mänguasju : iga mänguasi õigesse korvi

Märts

1. mõistete ees ja taga tutvustamine (*saba taga, nina ees*)
2. rühmitada erineva välimusega (*kirjud, punased*) lehti
3. võrrelda kassi ja koera välimust (*erinevused*)
4. suured ja väikesed raamatud

Aprill

1. värvide järgi sorteerimine: kollane. Kevadele iseloomulike tunnuste leidmine
2. seostada lille nimi värvusega ja sorteerida hulka
3. geomeetriliste kujundite sorteerimine: värvi ja vormi järgi
4. tutvustada mõistet pruun (jännes): asetada eraldi hulkadesse pruunid ja valged jännesed

Mai

1. orienteerumine ruumis: ees ja taga seismine ja kõndimine teise lapse suhtes
2. ehitismäng: kuubikutest seina ladumine
3. liiklusvahendite sorteerimine suuruse ja värvuse järgi
4. õppemäng: geomeetriliste kujundite läbi augulaua asetamine- leia samasugune

Juuni

1. üks ja mitu (sipelgat) mõiste kinnitamine
2. pikk ja lühike (liivatorn) mõiste kinnistamine
3. orienteerumine tegevustes: toa ja õue tegevused, tegevused mida saab teha nii õues kui toas
4. õpitu kordamine erinevate mängude abil

August

1. üks ja mitu (sipelgat) mõiste kinnistamine
2. pikk ja lühike (liivatorn) mõiste kinnistamine
3. värvuste kinnistamine erinevate mänguasjade abil
4. õpitu kordamine erinevate mängude abil

3-4 aastased lapsed

September

1. suuruste tundma õppimine: suur-väike
2. esemete järjestamine suurustunnuste suurem-väiksem järgi
3. värvid: punane, kollane, sinine
4. tähelepanu suunamine ümbritsevate esemete mitmekesisusele, vastandite otsimine suur-väike

Oktoober

1. esemete järjestamine hulgatunnuste järgi
2. esemete rühmitamine
3. hulga mõiste, hulga moodustamine ühe ühise tunnuse järgi
4. hulkade moodustamine värvuste järgi

November

1. suuruste tundma õppimine: lai-kitsas
2. suuruste tundma õppimine: pikk-lühike. Mängud puidust koltside ja pulkadega
3. värvid: must, valge, roheline
4. toonid: tume-hele, kasutamine.

Detsember

1. Pikkuste võrdlemine: on pikem kui... on lühem kui...
2. Orienteerumine ajas: öö-päev

3. Geomeetriliste kujundite tutvustamine: ring, ruut
4. Kujundite kinnistamine kompimise teel „Imekotike“

Jaauuar

1. Orienteerumine ajas. Öö-päev mõistete kinnistamine, mõistete hommik-õhtu tutvustamine.
2. Mõisted üks ja palju
3. Hulkade võrdlemine: kahest elemendist koosnevad hulgad
4. geomeetrilisi elementide ring, ruut kinnistamine, kolmnurga kompimise teel tutvustamine

Veebruar

1. Loendamine 1-3
2. Ruumis orienteerumine. Õpetada eraldama suundi ruumis endast lähtudes. Mõisted ees-taga, üleval-all
3. Värvide kinnistamine, tutvustamine: pruun, oranž, lilla
4. Kujundite värvimine 3 põhivärviga: kollane, punane, sinine

Märts

1. Esemete ja nähtuste rühmitamine ja järjestamine
2. Suuruste võrdlemine: laiem-kitsam, kergem-raskem,
3. risküliku – mõiste tutvustamine
4. geomeetrilisi kujundite võrdlemine

Aprill

1. Kujunditest mustrite moodustamine
2. Hulkade võrdlemine: 3-st elemendist koosnev hulk, küsimusele „Mitu on?“ vastamine
3. Orienteerumine ruumis: ees-taga, keskel-äärel
4. Orienteerumine ruumis: tutvustamine paremal-vasakul

Mai

1. Suuruste tundma õppimine: mõisted kõrge-madal, paks-peenike
2. Suuruste võrdlemine kõrge-madal
3. Õpitu kordamine
4. mõistete kerge-raske tutvustamine

Juuni- August

1. Õpitud materjalide kordamine mängu käigus

4-5 aastased lapsed

September

1. Loendamine 5-piires. Arvude nimetused
2. Värvid: punane, kollane, sinine, roheline, lilla, must, valge, oranž
3. Geomeetiline kujund: ring
4. Orienteerumine ajas: mõisteid *päev-öö, hommik-õhtu*
5. Aastaaeg sügis ja sellele iseloomulikud tunnused

Oktoober

1. Geomeetiline kujund: ruut
2. Esemete järjestamine mõistete *pikem, lühem, ühepikkune* abil
3. Esemete rühmitamine erinevate tunnuste alusel: värv, kuju, suurus
4. Esemete järjestamine väljendite *kõrgem, madalam, ühekõrgused* abil
5. Orienteerumine ruumis: mõisted *parem, vasak*

November

1. Geomeetiline kujund: kolmnurk

2. Esemete järjestamine mõistete *laiem, kitsam, sama laiad* abil
3. Värvid: punane, kollane, sinine, roheline, lilla, must, valge, oranž
4. Orienteerumine ajas: eile, täna, homme

Detsember

1. Geomeetriliste kujundite kordamine: ring, ruut, kolmnurk
2. Esemete loendamine ja tulemuse sõnastamine
3. Küsimusele "Mitu on?" vastamine
4. Mõiste: *paar*
5. Aastaaeg talv ja sellele iseloomulikud tunnused

Jaanuar

1. Esemete asukohta määramine ruumis sõnadega ees, taga, üleval, keskel
2. Ajamõisted: eile, täna ja homme
3. Number 1 kirjapildi tutvustamine
4. Orienteerumine ruumis: paremale, vasakule

Veebruar

1. Geomeetiline kujund: ristkülik
2. Ruut ja ristkülik: mustrite ladumine erineva suuruse ja värvusega ruutudest ja ristkülikutest
3. Number 2 kirjapildi tutvustamine
4. Hulkade võrdlemine mõistete *sama palju, ühepalju, võrdselt, rohkem kui, vähem kui* abil

Märts

1. Geomeetiline kujund: ovaal
2. Ring ja ovaal: mustrite värvimine
3. Kahe esemete hulka võrdsustamine, ühest esemete *ära võtmise* või *juurde lisamise* teel
4. Number 3 kirjapildi tutvustamine

Aprill

1. Geomeetriliste kujundite kordamine: ring, ruut, kolmnurk, ovaal, ristkülik
2. Esemete otsimine liikumist suunavate käskluste järgi *edasi-tagasi, paremale vasakule*
3. Esemete asukoha kirjeldamine teiste esemete suhtes
4. Number 4 kirjapildi tutvustamine
5. Aastaaeg kevad ja sellele iseloomulikud tunnused

Mai

1. Rühmitamine pikkuse ja värvi järgi
2. Ühte rühma kuuluvate esemete arvu kindlaks tegemine loendamise teel
3. Number 5 kirjapildi tutvustamine
4. Orienteerumine liikluslinnakul: *edasi-tagasi, paremale vasakule*

Juuni

1. Geomeetriliste kujundite kordamine: ovaal ja ristkülik
2. Aastaaeg suvi ja sellele iseloomulikud tunnused
3. Esemete loendamine ja tulemuse sõnastamine
4. Kujundite joonistamine (liivale, mullale, asfaldile)

Juuli

1. Kahe esemete hulka võrdsustamine, ühest esemete *ära võtmise* või *juurde lisamise* teel
2. Esemete loendamine ja tulemuse sõnastamine

3. Värvivid: punane, kollane, sinine, roheline, lilla, must, valge, oranž
4. Geomeetriliste kujundite kordamine

August

1. Esemete loendamine ja tulemuse sõnastamine
2. Kujundite joonistamine (liivale, mullale, asfaldile)
3. Värvivid: punane, kollane, sinine, roheline, lilla, must, valge, oranž
4. Geomeetriliste kujundite kordamine

5-6 aastased lapsed

September

1. Tasapinnaline geomeetiline kujund; ring,
2. Tasapinnaline geomeetiline kujund; kolmnurk.
3. Loendamine 1-5
4. Hulga mõiste. Hulga moodustamine

Oktoober

1. Esemete ja nähtuste rühmitamine .
2. Esemete ja nähtuste samastamine.
3. Orienteerumine ajas: hommik, õhtu,
4. Arvude seosed arvureas: suurem, väiksem.

November

1. Ruumiline geomeetiline kujund; kera,
2. Ruumiline geomeetiline kujund; kuup.
3. Esemete järjestamine
4. Orienteerumine ajas: päev, öö,

Detsember

1. Hulkade võrdlemine
2. Orienteerumine ajas: eile , täna,
3. Ajamõisted. Nädalapäevad: esmaspäev, teisipäev, kolmapäev, neljapäev, reede, laupäev, pühapäev.
4. Ruumis orienteerumine. Ees- taga

Jaanuar

1. Ajamõisted: Aastaajad: kevad, sügis, suvi talv
2. Orienteerumine ajas: homme, üle homme
3. Hulkade vahelised seosed: suurem, väiksem võrdlemine
4. Ruumis orienteerumine: üleval- all

Veebruar

1. Kirjalikud harjutused numbrite kirjutamiseks.
2. Ajamõisted: Kuud: jaanuar, veebruar, märts, aprill, mai, juuni
3. Värvused: põhivärvid + roosa, oranž, lilla. .
4. Pikkuse mõõtmise kokkulepitud mõõtühikuga

Märts

1. Orienteerumine. Ruumis kõrval, paremal- vasakul
2. Arvude vahelised seosed: suurem, väiksem, võrdle.
3. Loendamine 1-10
4. Ajamõisted: Kuud: juuli, august, september, oktoober, november, detsember

Aprill

1. Esemete, nähtuste rühmitamine ja järjestamine hulgatunnuste järgi.
2. Kirjalikud harjutused numbrite kirjutamiseks.
3. Hulkade võrdlemine.

4. Ruumis orienteerumine: kõrgel- madalal.

Mai

1. Geomeetrilised kujundid: ring- kera, ruut- kuup, kolmnurk.
2. Loendamine 1-12-ni
3. Vastamine küsimusele: mitu?
4. Esemete, nähtuste rühmitamine ja järjestamine hulgatunnuste järgi.

Juuni-august

Õpitud materjali kordamine: õppemängud, mängud õues

6-7 aastased lapsed

September

1. märkide + ja – tutvustamine ja kasutamine ülesannete lahendamisel
2. geomeetrilised kujundid: ring, kolmnurk, ruut
3. hulkade moodustamine, võrdlemine (kuni 8 elementi)
4. terviku jaotamine osadeks (kaheks)
5. põhivärvide kinnistamine ja kasutamine

Oktoober

1. geomeetiline kujund: ristkülik
2. mustri koostamine geomeetrilistest kujunditest
3. numbri 1 kirjajarjutused
4. mõisted: esimene ja viimane, mõisted: suurem ja väiksem
5. numbri 2 kirjajarjutused, liitmine ja lahutamine 2 piires
6. ruumiline kujund: kera

November

1. mõisted pikem ja lühem
2. numbri 3 kirjajarjutused
3. hulgad, elementide rühmitamine
4. mõisted suurem ja väiksem, märkide < ja > tutvustamine
5. numbri 4 kirjajarjutused, liitmine ja lahutamine 4 piires
6. arvutusjutukese koostamine

Detsember

1. mõisted kõrgem ja madalam
2. esemete asukoha määramine, järgarvude tutvustamine
3. orienteerumine ruudupaberil (kujundid)
4. numbri 5 kirjajarjutused, liitmine ja lahutamine 5 piires
5. hulkade moodustamine arvu- ja numbririda
6. mõisted vasak ja parem; arvutusjutukese koostamine

Jaanuar

1. numbri 6 kirjajarjutused, liitmine ja lahutamine 6 piires
2. numbri ja arvu leidmine
3. numbri 0 tutvustamine ja kirjutamine
4. ajamõisted: päev, nädal, kuu, aasta
5. number 7 kirjajarjutused
6. mõisted: üleval, all, eelneb, järgneb, suurem, väiksem

Veebruar

1. nädalapäevade tundmine, vastamine küsimusele Mitmes?
2. numbri 8 kirjajarjutused; liitmine ja lahutamine 8 piires
3. mõisted paksem ja õhem, ees ja taga
4. märkide < , > , = kinnistamine

5. rahaühikute euro ja eurosent tutvustamine: rahatähed 1, 2 ja 5 eurot; 1, 2, 5, 10, 20 ja 50 euro senti

Märts

1. mõistete parem – vasak kinnistamine; kohamõisted: sees ja väljas
2. hulkade moodustamine erinevate tunnuste alusel
3. paaride moodustamine, hulkade võrdlemine
4. numbri kirjajarjutused; liitmine ja lahutamine 9 piires
5. pikkusmõõtude sentimeeter, meeter, kilomeeter tutvustamine, joonlaua kasutamine
6. numbri 10 kirjajarjutused, liitmine ja lahutamine 10 piires

Aprill

1. numbri 11 kirjajarjutused, liitmine ja lahutamine 11 piires
2. hulkade moodustamine, esemete ja nähtuste mitme tunnuse järgi rühmitamine. Hulga jagamine osahulkadeks
3. liitmisoskuse kinnistamine
4. numbri 12 kirjajarjutused, liitmine ja lahutamine 12 piires
5. kella tundmine: täistund
6. terviku jagamine kaheks kella tundmine: pooltund

Mai

1. massimõõdutu kilogramm tutvustamine
2. rahaühikute euro ja eurosent kasutamine
3. mahumõõt liiter tutvustamine
4. arvutusjutukese koostamine ja lahendamine

Juuni

1. põhi- ja järgarvude kinnistamine
2. ajaühikute: päev, nädal, kuu ja aasta kinnistamine
3. matemaatilised õppemängud

Juuli, august

Õpitud materjali kordamine: õppemängud, mängud õues

Lisa 4

MUUSIKA

1,5-3 aastased lapsed

September

Tutvumine saaliga. Tunni alustamine ja lõpetamine. Elementaarsed nõuded: vaata, kuula, pane tähele. Tunnialustuse laul.

Oktoober

Septembris alustatu jätkamine. Muusika kuulamine- vaikus, õpetaja lauldud laulu kuulamine.

Laulmine: lihtsad lasteviisid, kehaosade tundmise kinnistamine muusikalises tegevuses.

Rütmiline liikumine: kõnd ja jooks.

Pillimäng: marakas.

November

Muusika kuulamine: vaikuse kuulamine, erineva karakteriga lühipalad.

Laulmine: ergutada laste laulmist.

Rütmiline liikumine: läbisegi liikumine, plaksud, patsud, liisusalmid koos liikumisega.

Pillimäng: kaasmäng õpetaja laulule.

Detsember

Muusika kuulamine: talviste loodushääle kuulamine, jõulumuusika.

Laulmine: Laulmisoskuste arendamine, kooslaulmisele ergutamine.

Rütmiline liikumine: tantsuliigutused- plaksud, põlvepats, lehvitamine- õpetamine.

Pillimäng: kuljused, kõlapulgad.

Jaauar

Muusika kuulamine: instrumentaalpala kuulamine.

Laulmine: lihtsate lasteviiside järele laulmine.

Rütmiline liikumine: sõbra leidmine, detsembris alustatud tantsusammude kinnistamine.

Pillimäng: marakas, kõlapulgad, kuljused.

Veebruar

Muusika kuulamine: pillimängu kuulamine.

Laulmine: kooslaulmisele ergutamine, arendada järelelaulmise oskust.

Rütmiline liikumine: ringjoone moodustamine kätest kinni hoidmine, sõbra leidmine, paarilisega kõndimine.

Pillimäng: liikumine vastavalt pilli tempole, sõnarütmide kasutamine.

Märts

Muusika kuulamine: meeleolumuusika kuulamine. Linnuhääled, kevadised loodus-
hääled.

Laulmine: lihtsakoelised lastelaulud.

Rütmiline liikumine: ringjoonel paarilisega käest kinni kõndimine, keerutamine.

Pillimäng: liikumine vastavalt rütmipillitempole. Kõlapulgad, kõristid.

Aprill

Muusika kuulamine: kuulmistaju arendamine, meeleolumuusika kuulamine.

Laulmine: väheste suunamuutustega laulud.

Rütmiline liikumine: tantsusammude- keerutus, põlvepats kordamine, vabaliikumine ja ringis liikumine.

Pillimäng: õpitud pillidel kaasmäng kõnnile ja jooksule.

Mai

Muusika kuulamine: kuulmistaju arendamine, hällilaulud.

Laulmine: õpitud laulude kordamine, ergutada lapsi kooslaulmisele.

Rütmiline liikumine: õpitud tantsusammude kasutamine tantsudes.

Pillimäng: looduslikud pillid (käbid, puupulgad, kivikesed)

3-4 aastased lapsed

September

Muusikatunni reeglite- mõistete selgitamine. Tunni alustamine ja lõpetamine.

Elementaarsed käitumisjuhendid- kuula, pane tähele! Ole sõbralik!

Tutvumine uute lastega. Lihtsamate laulude tutvustamine, järellaamine.

Oktoober

Muusika kuulamine :õpetaja poolt lauldud laulud, kuulata vaikust, lühipalad.

Kiire-aeglane muusika.

Laulmine: rütmiliselt ja hääleulatusele lihtsad laulukesed.

Rütmiline liikumine: ringi tegemine, liikumine ringis, põhiliikumine(samm, jooks, seis).

Pillimäng: 1-2 rütmipilli- mänguvõtted, vaikne-valju.

November

Muusika kuulamine: hääled meie ümber ja looduses.

Laulmine: laulda koos- alustada laulmist koos.

Rütmiline liikumine: liikumine ringis- läbisegi. Tantsusamm- rõhksamm.

Pillimäng: kaasmäng- liisusalmile, muusikapalale, laulule.

Detsember

Muusika kuulamine: talviste loodushääle kuulamine läbi erinevate võimaluste.

Kuuldud laulust rääkimine. Eesti rahvamuusika kuulamine

Laulmine: kooslaulmisoskuse arendamine ja õpetamine, järelelaulmisoskuse arendamine.

Rütmiline liikumine: tantsuliigutuste sooritamine kogu rühmaga ühel ajal.

Pillimäng: kuljused, tamburiin, kaasmäng laulule.

Jaanuar

Muusika kuulamine: kuuldud laulust rääkimine. Kuulata loomahääletsusi.

Laulmine: hääle tekitamine, õige istumine, ergutada last laulma üksi ja ansamblis.

Rütmiline liikumine: paarilise leidmine laulumängus. Tantsusamm-kand- varvas samm.

Pillimäng: meetrumi edasiandmine, kaasmäng liisusalmile.

Veebruar

Muusika kuulamine: Eesti rahvamuusika. Eesti rahvapillidel rahvaviiside kuulamine.

Laulmine: järellaulmisoskuse arendamine.

Rütmiline liikumine: Eesti rahvamäng- tants. Paarilise leidmine.

Pillimäng: kaasmäng laulule.

Märts

Muusika kuulamine: kevadised loodushääled, lindude laul. Marss.

Laulmine: laulu koos alustamine ja lõpetamine.

Rütmiline liikumine: matkivad liigutused. Kehapilli kasutamine.

Pillimäng: rütmiline kajamäng.

Aprill

Muusika kuulamine: erinevate karakteritega palad.

Laulmine: ühtses tempos laulmine, laulu eelmäng- alustada laulmist õigel ajal koos rühmaga.

Rütmiline liikumine: liigutuste sooritamine kehapillil erinevates tempodes.

Pillimäng: erinevad rütmipillid-ära tundmine, iseloomustamine.

Mai

Muusika kuulamine: erinevate rütmide eristamine, karakterpalad.

Laulmine: õpitu kinnistamine, hällilaulud.

Rütmiline liikumine: liikumisloomingu arendamine, loovtants, laulumängud.

Pillimäng: õpitud rütmipillide käsitluse kinnistamine, kajamängud, kasutamine laulude ja liisusalmide saateks.

4-5 aastased lapsed

September

Muusikatunni reeglite meelde tuletamine, kinnistamine. Tunnialustuse laul- laulu õppimine. Laulumängud, paariliste leidmine. Põhiliikumised- kõnd, jooks ja seis.

Laulmise diferentseerimine.

Oktoober

Muusika kuulamine: vaikselt kuulamine, vaba vestlus kuulatud pala sisust.

Laulmine: hääle valitsemine, laulu koos alustamine.

Rütmiline liikumine: kõnd- jooks- seis, tagurpidi liikumine, marss.

Pillimäng: 2-3 rütmipilli- mänguvõtted, üksi-koos, kajamäng.

November

Muusika kuulamine: hääled looduses, nende jäljendamine.

Laulmine: õige hingamine, puhumise mängud ja harjutused.

Rütmiline liikumine: põhiliikumised muusika järgi, matkiv liikumine.

Pillimäng: rütmilised kajamängud, kehapill, 2-3 rütmipilli.

Detsember

Muusika kuulamine: talvised loodushääled, erinevate kõrguste helide eristamine, mõisted kõrge- madal, erinev jõulumuusika.

Laulmine: selgele diktsioonile tähelepanu pööramine, ansamblitunnetuse arendamine.

Rütmiline liikumine: meetrum ja rütm, reageerimine muusika eri osadele, loovtants.

Pillimäng: kaasmäng rütmipillidel või kehapillil- laulude, liisusalmide ilmestamiseks.

Jaanuar

Muusika kuulamine: muusikalise mälu arendamine, kuulnud laulust jutustamine.

Laulmine: meloodilised kajamängud, kooslaulmisoskuse arendamine, diktsioon.

Rütmiline liikumine: tantsusamm- külggalopp, loovtants.

Pillimäng: rütmipillid, paus muusikas.

Veebruar

Muusika kuulamine: Eesti rahvapillide tutvustamine, mõisted- hoogne, marsilik.

Laulmine: Eesti regi- ja rahvalaul, ühtlases tempos laulmine.

Rütmiline liikumine: Eesti rahvamäng, rahvatants.

Pillimäng: kaasmäng rütmipillidel või kehapillil.

Märts

Muusika kuulamine: kevadised loodushääled, laulude äratundmine pillil mängituna.

Laulmine: laulda vahelduvalt häälega ja mõttes, mäng häälega- erinevad kõrgused.

Rütmiline liikumine: liikumine ja tantsuliigutuste sooritamine paarilisega.

Pillimäng: käopill, agoogo, ergutamine omaloomingulise kaasmängu väljamõtlemisel.

Aprill

Muusika kuulamine: erinevate rütmide ja dünaamika eristamine muusikas.

Laulmine: laulmine vastavalt laulu iseloomule, so-mi astmete eristamine kõrguste järgi.

Rütmiline liikumine: laulu- ja rütmimängud, oskus reageerida erinevale muusikale.

Pillimäng: plaatpilli tutvustamine.

Mai

Muusika kuulamine: erinevad karakterid- hällilaulud ja tantsuviisid.

Laulmine: õpitu kinnistamine, arendada esinemisjulgest.

Rütmiline liikumine: õpitud tantsusammude kinnistamine, kasutamine tantsudes, omaloomingulise liikumise julgustamine.

Pillimäng: plaatpilli 1-2 plaati mänguvõtete õpetamine.

5-6 aastased lapsed

September

Muusikatunni reeglite meeldetuletamine ja kinnistamine. Laulumängude, mängude õppimisel reeglitest kinnipidamine. Laulmise diferentseerimine. Põhiliikumine kõnd, jooks, seis- liikumisel ringis ja läbisegi. Rütmipillid- nimede ja mänguvõtete kordamine.

Oktoober

Muusika kuulamine: julgustada last vestlema muusikapalast.

Laulmine: laulu üheaegne alustamine- eelmäng.

Rütmiline liikumine: suure ruumi tunnetamine, põhiliikumised.

Pillimäng: rütmipillid- mängimine üksi ja koos.

November

Muusika kuulamine: sügisesed loodushääled

Laulmine: koos laulmine, tähelepanu pööramine diktsioonile.

Rütmiline liikumine: suunamuutustega liikumine, stopp-mängud.

Pillimäng: pillide kasutamine laulude eelmängudeks, liisusalmide saateks.

Detsember

Muusika kuulamine: talvised loodushääled, erinevat jõulumuusikat. mõisted, lõbus- kurb, tugev- õrn.

Laulmine: rütmiline täpsus- pausi markeerimine, ansamblitunnetus, ilmekalt laulmine.

Rütmiline liikumine: tantsusamm- hüpaksamm, liikumisel ühtlaste vahede hoidmine.

Pillimäng: plaatpilli haamrikeste õige käsitsemine, paus.

Jaauanuar

Muusika kuulamine: erineva kõrguse ja vältusega helide kuulamine, pala osade eristamine

tempo muutuste järgi.

Laulmine: laulmine vabalt, ilmekalt, loomuliku häälega, erineval moel heli tekitamine.

Rütmiline liikumine: külgsammud erinevates kombinatsioonides, riskäevõte.

Pillimäng: ühehäälsed ostinaato kaasmängud riimidele.

Veebruar

Muusika kuulamine: rahvapillid- torupill, mõiste- helilooja, Eesti hümn.

Laulmine: Eesti rahvalaul, regilaul, eestlaulja- koor, ansamblitunnetus, kogu rühma koostöö.

Rütmiline liikumine: Eesti rahvamängud- ja tantsud.

Pillimäng: pillide kasutamine vahemänguks.

Märts

Muusika kuulamine: kevadised loodushääled, erinevad tämbrid- õrn ja mahe.

Laulmine: laulmine vahelduvalt häälega ja mõttes ühesugust tempot hoides.

Rütmiline liikumine: tantsusamm- käärhüpe, õpitud tantsusammude(liigutuste) rütmilise täpsuse ja õige kehahoiu taotlemine.

Pillimäng: ühe- kahehäälsed ostinaato kaasmäng, rütmilise täpsuse taotlemine kaasmängus.

Aprill

Muusika kuulamine: kuuldud hääle ja pildi seostamine, mõisted- naljakas, hüplev.

Laulmine: pikema vältusega helide väljapidamine

Rütmiline liikumine: laste iseseisev tantsulooming, eneseväljendamine.

Pillimäng: rütmipillide iseseisev kasutamine loovmängudes, laulude saateks.

Mai

Muusika kuulamine: loominguline lähenemine- leia sobiv muusika tegevusele, muinasjututegelasele.

Laulmine: laulmisel õrnuse, kerguse taotlemine.

Rütmiline liikumine: loomade, muinasjututegelaste, loodusnähtuste väljendamine muusikalistes tegevustes, õpitud tantsusammude kasutamine.

Pillimäng: meloodiapillid- kellamäng, metallofon.

6-7 aastased lapsed

September

Muusikatunni reeglite kordamine, kinnistamine, istume sirge seljaga, kuula, pane tähele!

Laulmise diferentseerimine. Mängureeglitest kinnipidamine muusikalistes mängudes, paarilise leidmine. Käitumine kontserdil, teatris.

Oktoober

Muusika kuulamine: kuidas me kuulame muusikat? Klassikalise muusika kuulamine.

Laulmine: õige hingamine, oma hääle kuulamise ja juhtimise õpetamine.

Rütmiline liikumine: orienteerumine ruumis, liikumine läbisegi ruumis.

Pillimäng: lastepillid-põhirütmid(ta, ti-ti, paus) üksi ja koos.

November

Muusika kuulamine: sügisesed loodushääled.

Laulmine: tähelepanu julgele esinemisele, selge diktsioon.

Rütmiline liikumine: tantsusammud- hüpaksamm, käärhüpped; suunamuutustega liikumine.

Pillimäng: rütmipillide kasutamine laulude saateks.

Detsember

Muusika kuulamine: talvised loodushääled; erinev jõulumuusika; kuulatud pala joonistamine.

Laulmine: ansamblitunnetus, ilmekalt laulmine, pausi ja fermaadi õige väljapidamine.

Rütmiline liikumine: tantsusammud- hüpaksamm, galopp, loovtants.

Pillimäng: plaatpillid- kellamäng.

Jaanuar

Muusika kuulamine: žanrinimetused- tantsuviis, marss, hällilaul.

Laulmine: so- mi – ra astmetel kajamängud, julgustada last üksi laulma.

Rütmiline liikumine: täpsuse, rütmikuse taotlemine liikumises.

Pillimäng: plaat- ja rütmipillid; laste improvisatsioonid.

Veebruar

Muusika kuulamine: Eesti hümn; žanrinimetus- rahvaviis; erinevad marsid.

Laulmine: Eesti hümn; regilaul, eestlaulja- koor.

Rütmiline liikumine: rahvamängud- ja tantsud.

Pillimäng: erineva dünaamikaga mängutehnika saavutamine rütmikajas.

Märts

Muusika kuulamine: kevadised loodushääled; mõisted- üks ja mitu; orkester- solist.

Laulmine: solist –koor, toetada ja julgustada lapsi üksi laulmisel, tähelepanu pöörata selgele diktsioonile.

Rütmiline liikumine: orienteerumine ruumis- rivi, kolonn, paaride moodustamine, loovtants.

Pillimäng: rütmi- ja meloodiapillid, improvisatsioon.

Aprill

Muusika kuulamine: mõisted tugev- nõrk, tõusev – laskuv, paigalseisev – liikuv, ühe mõistepaari plaksutamine.

Rütmiline liikumine: liikumine vastavalt muusika rütmi iseloomule.

Laulmine: hääletämbriga seostuvad mõisted: õrn, mahe, terav, kähe.

Pillimäng: meloodiline kajamäng.

Mai

Muusika kuulamine: kuulatud palale nimetuse andmine, liikumine vastavalt muusika iseloomule, kuulatud pala joonistamine.

Laulmine: õpitu kordamine ja kinnistamine; mõisted: eesti laulud ja teiste rahvaste laulud.

Rütmiline liikumine: õpitud tantsusammude kordamine ja kasutamine tantsudes.

Pillimäng: rütmi- ja meloodiapillide kasutamine saadetes ja eelmä

